

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Π.Μ.Σ. «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**“ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ. ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΧΕΣΗ; ”**

ΜΑΝΙΑΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (Α.Μ. : ΜΕΑ11012)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ : ΛΙΑΡΓΚΟΒΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2013

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ...	5
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.....	5
1.2.ΛΟΓΟΙ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.....	10
1.3.ΛΟΓΟΙ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	12
1.4 Η ΧΑΡΑΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	13
1.5 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2007-2013	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	22
2.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	22
2.2 Η ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	29
2.2.1 Η ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	29
2.2.2 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	39
2.3 ΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ : ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	51
3.1 ΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΚΑΙ Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	51
3.2 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	54
3.3 ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ- ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	55

3.4	ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΟΦΕΛΟΣ.....	55
3.5	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	58
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	60
4.1	ΤΕΙ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ	60
4.1.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΤΕΙ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ.....	60
4.1.2	ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ.....	61
4.1.3	ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	61
4.1.4	Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ.....	62
4.1.5	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	62
4.1.6	ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ	62
4.1.7	ΔΟΜΗ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	63
4.1.8	ΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	67
4.1.9	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	67
4.1.9.1	ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΑCΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟC.....	67
4.1.9.1.1	ΜΑΚΡΟ-ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ / ΑΝΑΛΥΣΗ ΡΕCΤ.....	68
	ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕC.....	68
	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕC.....	68
	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕC	69
	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕC	69
4.1.9.1.2	ΜΙΚΡΟ-ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	69
4.1.10	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕC ΟΜΑΔΕC.....	72
4.1.11	ΑΝΑΛΥCΗ ΕCΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟC	73
4.1.11.1	Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ.....	73
4.1.11.2	ΑΝΑΛΥCΗ ΤΗC ΑΛΥCΙΔΑC ΑΞΙΑC	74
4.1.12	ΑΝΑΛΥCΗ SWOT.....	76
4.1.13	ΑΝΑΛΥCΗ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ / ΜΗΤΡΑ ΒCΓ.....	77
4.1.14	ΑΝΑΛΥCΗ ΜΙΓΜΑΤΟC ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ.....	79
4.1.14.1	ΠΡΟΪΟΝ.....	79
4.1.14.2	ΤΙΜΗ.....	79

4.1.14.3 ΠΡΟΩΘΗΣΗ.....	80
4.1.14.4 ΔΙΑΝΟΜΗ.....	80
4.1.15 ΤΜΗΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ – ΣΤΟΧΕΥΣΗ ΑΓΟΡΑΣ	80
4.1.15.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	80
4.1.15.1.1 ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΤΕΙ.....	80
4.1.15.1.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΤΕΙ.....	81
4.1.16 ΠΗΓΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ.....	82
4.2. ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΤΗ ΧΙΟ	85
4.3.ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΤΗ ΧΙΟ	89
4.4.ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ.....	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	91

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη πρόκειται να ασχοληθεί με το ζήτημα της περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα και την ανάπτυξη της εκπαίδευσης και θα ολοκληρωθεί μέσα από τέσσερα κεφάλαια. Πιο αναλυτικά στο πρώτο κεφάλαιο θα γίνει μια αναφορά για την ανάγκη της άσκησης της περιφερειακής πολιτικής και κατηγοριοποίησης των προβλημάτων. Επίσης θα γίνει αναφορά στη περιφερειακή πολιτική του διαστήματος 2007-2013.

Στη συνέχεια το δεύτερο κεφάλαιο θα αναφερθεί στην ανάπτυξη και εκπαίδευση της Ελλάδας και στο ρόλο που παίζει το κράτος και η Ε.Ε

Το τρίτο κεφάλαιο θα τονίσει το ζήτημα της αποκέντρωσης της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης της χώρας μας . Θα γίνουν προτάσεις για τη καλύτερη αξιοποίηση των περιφερειακών πανεπιστημίων στην ανάπτυξη των περιφερειών της χώρας. Το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο θα κλείσει την εργασία εξετάζοντας μελέτες περίπτωσης πανεπιστημίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.

Σύμφωνα με τον Cameron G στο βιβλίο του «*Regional Economic Policy in United Kingdom*», η περιφερειακή πολιτική αναπτύχθηκε λόγω προβλημάτων που εστιάζονται σε συγκεκριμένα τμήματα ενός κράτους καθώς και λόγω εσωτερικών οικονομικών απαιτήσεων της περιφέρειας (Cameron, 1974).

Η περιφερειακή πολιτική δεν είναι δυνατόν να οριστεί με ακρίβεια, μιας και αποτελεί έναν πολύπλοκο όρο, ο οποίος δηλώνει πολλά διαφορετικά θέματα και αναφέρεται σε πολλές διαφορετικές πτυχές, της λειτουργίας και της ανάπτυξης ενός κράτους. Ανάλογα με την ιδιότητα του ενασχολούμενου με τον όρο, η εννοιολογική του προσέγγιση αλλάζει και από άποψη οπτικής και από άποψη ορισμού. Διάφοροι όροι που χρησιμοποιήθηκαν για να την οριοθετήσουν είναι η ελεύθερη αγορά, ο κρατικός παρεμβατισμός, η εθνική ανάπτυξη κ.λπ.

Ιστορικά η περιφερειακή πολιτική παρουσιάστηκε για πρώτη φορά ως πολιτική θέση λίγο πριν και λίγο μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Ο όρος έκανε την πρώτη του εμφάνιση στην Δυτική Ευρώπη, στην Αμερική και στη Σοβιετική Ένωση, όπου υπήρχαν δράσεις σχετικές με τον κρατικό παρεμβατισμό για την ενίσχυση των περιοχών της περιφέρειας. Μετά τον πόλεμο και με δεδομένη την καταστροφή των πόλεων της περιφέρειας, έγινε επιτακτική η ανάγκη επενδύσεων από τα κράτη στη περιφέρεια (Χριστοφάκης, 2001).

Η περιφερειακή πολιτική εστιάζει στην ανάληψη παρεμβάσεων από τη πλευρά του κράτους προκειμένου να υπάρξει ισότιμη γεωγραφική κατανομή των οικονομικών πόρων. Η περιφερειακή πολιτική καθίσταται αναγκαία προκειμένου να εφαρμοστούν διορθωτικές κινήσεις στην περιφέρεια για να

επέλθει η οικονομική ανάπτυξη αλλά και η βελτίωση σε κοινωνικό επίπεδο (Κόνσολας,1997).

Σ' επίπεδο οριοθέτησης του όρου, όπως προαναφέρθηκε υπάρχει δυσκολία εύρεσης ενός συγκεκριμένου ορισμού. Παρόλο αυτά, θα γίνει μια προσπάθεια να παρατεθούν κάποιοι σχετικοί ορισμοί. Σύμφωνα με τον Κόνσολα το 1997 *«Η περιφερειακή πολιτική υπάρχει εξαιτίας της επίμονης παρουσίας των περιφερειακών ανισοτήτων σε ένα εκτεταμένο φάσμα μεταβλητών, οι οποίες έχουν βαθιά επίπτωση στην οικονομική ευημερία μιας χώρας».*

Σύμφωνα με τον Χριστοφάκη το 2001 η περιφερειακή πολιτική ορίζεται ως εξής: *«Η περιφερειακή πολιτική αποτελεί ένα σύνολο ενεργειών της κεντρικής περιφερειακής και τοπικής διοίκησης, που έχει σκοπό να επηρεάσει την οικονομική κατάσταση μίας ή περισσότερων περιφερειών».*(Antikainen A., 1981)

Σύμφωνα και πάλι με τον Κόνσολα το 1997, ένας ορισμός που συνδέει την περιφερειακή πολιτική με το περιφερειακό προγραμματισμό είναι ο ακόλουθος: *«Η Περιφερειακή πολιτική είναι ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται σ' ένα πρόγραμμα για να επιτύχουν την ισόρροπη μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας»* (Κόνσολα,1997).

Σύμφωνα με τον Bachtler το 2001, η περιφερειακή πολιτική μπορεί να οριστεί μέσα από όρους όπως μακροοικονομικές δράσεις, μικροοικονομικές δράσεις, διακυβέρνηση, εθελοντισμός κ.λπ (Bachtler,2001,p.3).

Σήμερα η περιφερειακή πολιτική αλλά και ευρύτερα η αντιμετώπιση προβλημάτων της περιφέρειας, αποτελεί αυτοσκοπό των κρατών, τα οποία προσπαθούν μέσα από την ανάπτυξη της περιφέρειας, να επιφέρουν και ανάπτυξη στο σύνολό τους. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, η περιφερειακή πολιτική αναφέρεται στις επενδύσεις και στις υποδομές. Μέσα από τα έργα υποδομής ενισχύεται η περιφέρεια. Σχετικά με τα έργα υποδομής αναφέρονται ενδεικτικά οι ακόλουθοι τομείς:

1. Μεταφορές: Η ανάπτυξη των μεταφορών, είναι σημαντική μιας και από αυτές κρίνεται ευρύτερα η ανάπτυξη μιας οικονομίας.

2. Τηλεπικοινωνίες: Ένα καλά οργανωμένο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο, βοηθά στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.
3. Ενέργεια: η εξοικονόμηση ενέργειας και οι ανανεώσιμες πηγές αποτελούν βασικό παράγοντα ανάπτυξης της περιφέρειας.
4. Περιβάλλον: Οι περιβαλλοντικές και οικολογικές ενέργειες αναζωογονούν και ενισχύουν την περιφερειακή πολιτική των κρατών.

Σύμφωνα με τον Κωστόπουλο το 2000, το κράτος ως έννοια και ως όργανο ελέγχου και ανάπτυξης διέρχεται μια συνεχή και ανεξέλεγκτη κρίση (Κωστόπουλος, 2000). Ο ίδιος θεωρεί ως αιτία του προβλήματος αυτού την παγκοσμιοποίηση και ευρύτερα το πώς διαφοροποιείται η λειτουργία και η φιλοσοφία των κρατών.

Σύμφωνα με την άποψή του, λόγω της παγκοσμιοποίησης, τα κράτη έγιναν όργανα διευκόλυνσης των πολυεθνικών εταιριών, αδιαφορώντας για τις ανάγκες των πολιτών και ειδικά της περιφέρειας. Αυτή η κατάσταση θεωρείται σημαίνουσας σημασίας για την ανάπτυξη της περιφερειακής πολιτικής, η οποία τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε συνεχή ανοδική πορεία. Η αποκέντρωση του κράτους είναι σήμερα αναγκαία, μιας και μ' αυτό τον τρόπο θα ενισχυθεί και θα βοηθηθεί η περιφέρεια.

Με βάση το δεδομένο της αποκέντρωσης, ο Folmer το 1986, ανέφερε ότι η περιφερειακή πολιτική αποτελεί ένα σύνολο ενεργειών της κεντρικής, περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οποίες εστιάζουν να βελτιώσουν την οικονομική κατάσταση των περιοχών της περιφέρειας. Συγχρόνως όπως ανέφερε, βοηθά στην αποκέντρωση, στη μείωση των ανισοτήτων, στην γεωγραφική ανάπτυξη. Η περιφερειακή πολιτική επέφερε λύσεις σε θέματα που προέκυψαν λόγω της παγκοσμιοποίησης και της ελεύθερης οικονομίας (Νεγρεπόντης, 1986, σ.101).

Ο Begg το 2003, καθόρισε τέσσερις βασικούς τύπους περιφερειακών προβλημάτων. Αυτοί ήταν οι ακόλουθοι (Begg, 2003, pp.163-164):

1. Έλλειψη ανάπτυξης.
2. Έλλειψη προσβασιμότητας και δημιουργία απομακρυσμένων περιφερειών.

3. Απώλεια ανταγωνιστικότητας.
4. Οικονομική ολοκλήρωση.

Σύμφωνα με τον Κόνσολα το 1983 τα προβλήματα της περιφερειακής πολιτικής απορρέουν από τον ίδιο το χώρο αναφοράς. Τα κρίσιμα προβλήματα του χώρου που επηρεάζουν την περιφερειακή ανάπτυξη είναι τα ακόλουθα (Κόνσολα, 1983, σ. 183):

1. Η παγκοσμιοποίηση: Η σημαίνουσα αυτή οικονομική μεταβολή επηρέασε από την αρχή της δεκαετίας του 1970 τη λειτουργία των κρατών, επιφέροντας μια ισχυρή αλληλεξάρτηση, ανάμεσα στα κράτη δημιουργώντας τέσσερα επίπεδα χωρικών συγκεντρώσεων, τα οποία ήταν και είναι τα Μεγάλα διεθνή κέντρα (Λονδίνο, Ν. Υόρκη, Τόκιο), Διεθνή Κέντρα ευρύτερης χωρικής ζώνης (Σιγκαπούρη, Φρανκφούρτη), Περιφερειακά Κέντρα (Μιλάνο, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Λευκωσία), Τοπικά Κέντρα (Ηράκλειο, Μπάρι, Βαρκελώνη, Μασσαλία, Πάτρα).
2. Η διασπορά του πληθυσμού και των οικονομικών δραστηριοτήτων.
3. Η ταυτόχρονη συγκέντρωση εξουσιών στα κέντρα αποφάσεων και η αποκέντρωση της δράσης στις περιφέρειες, λόγω της συγκοινωνίας, της επικοινωνίας και της πληροφορικής.
4. Η δημιουργία μεγάλου κοινωνικού κόστους και διοίκησης.
5. Η λανθασμένη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων με αποτέλεσμα τη φτώχεια στις τάξεις των πληθυσμών.
6. Η επιβάρυνση του περιβάλλοντος.
7. Η ανάπτυξη προβληματικών περιοχών.

Στο σημείο αυτό με βάση τη μέχρι τώρα ανάλυση θα τεθούν δυο ακόμα ορισμοί σε σχέση με την περιφερειακή πολιτική. Σύμφωνα με τον Κόνσολα το 1997: «Ο όρος Περιφερειακή Ανάπτυξη, σημαίνει την αναγκαιότητα σύγκλησης των διαφόρων περιοχών μιας χώρας προς τον εθνικό μέσο όρο ενός ή περισσοτέρων κριτηρίων, τα οποία ή ορίζονται από τους φορείς άσκησης πολιτικής της χώρας ή είναι το αποτέλεσμα διεργασιών και λαϊκών απαιτήσεων που εκκινούν από την βάση (εκ των κάτω ανάπτυξη – *bottom up development*) και υπαγορεύονται προς τα άνω» (Κόνσολα, 1997).

Από την άλλη με βάση τον ίδιο συγγραφέα, το περιφερειακό πρόβλημα ορίζεται ως εξής: «Περιφερειακό Πρόβλημα είναι το μέγεθος των περιφερειακών ανισοτήτων σε μια χώρα. Δεν υπάρχει μια απλή πρόσβαση στην έννοια του περιφερειακού προβλήματος που να ταιριάζει στις διάφορες συνθήκες σ' όλες τις χώρες. Προβλήματα μπορεί να ανακύπτουν από ανισότητες στο εισόδημα, την απασχόληση, τη μετανάστευση, κ.λπ αλλά και από πολύ λιγότερο εμφανείς διαταραχές, όπως υπερπληθυσμός σε μια περιφέρεια που δημιουργεί αρνητικές εξωτερικές οικονομίες εξαιτίας της υπερσυγκέντρωσης» (Κόνσολα,1997).

Ο πρώτος και βασικός λόγος, ο οποίος οδηγεί στον περιφερειακό προβληματισμό είναι η αδυναμία υλοποίησης αναπτυξιακών δράσεων. Η αδυναμία εφαρμογής τεχνολογικών δράσεων στην περιφέρεια, τις καθιστά λιγότερο καινοτόμες, δεν τις βοηθά να αναπτυχθούν, δεν ανοίγει θέσεις εργασίας, δεν επιφέρει οικονομική ευμάρεια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει ανάπτυξη σε πολλές περιοχές της περιφέρειας στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα η γεωργία να αποτελεί τη βασική βιομηχανία για την περιφέρεια.(Bache I.(1998)

Ένας άλλος λόγος αρκετά ουσιαστικός, αποτελούν τα γεωγραφικά μειονεκτήματα, πράγμα που αναφέρεται κυρίως στις απομακρυσμένες περιοχές και στην αδυναμία τους να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η απαξίωση των απομακρυσμένων περιοχών δεν βοηθά στην ανάπτυξη μιας ουσιαστικής περιφερειακής πολιτικής. Η ανάπτυξη περιφερειών που χαρακτηρίζονται ως «μειονεκτικές» στην Ε.Ε, αποτελεί έναν ουσιαστικό λόγο στήριξης μιας και δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τα αστικά κέντρα.

Ο τρίτος λόγος είναι η έλλειψη ανταγωνιστικότητας μεταξύ των χωρών-μελών της Ε.Ε, η οποία δύσκολα μπορεί να αναστραφεί. Τα περιφερειακά προβλήματα εδώ συνδέονται με την εξαφάνιση επαγγελματιών, τα οποία ενίσχυαν την οικονομία αλλά και την ανταγωνιστικότητα. Τέλος σημαίνοντα ρόλο παίζουν οι συνέπειες από την οικονομική ολοκλήρωση, η οποία οδηγεί σε περιφερειακή ανισότητα.

Όλα τα παραπάνω οδηγούν στην ανάπτυξη περιφερειακών προβλημάτων ενώ καθιστούν δύσκολη τη βιωσιμότητα της περιφέρειας. Οι περιφέρειες πρέπει να είναι ανεξάρτητες από τα αστικά κέντρα και να μπορούν να είναι αυτόνομες και διοικητικά αλλά και οικονομικά.

1.2.ΛΟΓΟΙ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.

Σήμερα η αντιμετώπιση των προβλημάτων στην περιφέρεια, αποτελεί αυτοσκοπό για τα κράτη. Τα κράτη εστιάζουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιφέρειας. Τα περισσότερα αναπτύσσουν δράσεις ανάλογα με τα προβλήματα που έχουν εντοπίσει, εφαρμόζοντας προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης. (Brownrigg M.,1973)

Οι λόγοι που δικαιολογούν την ανάπτυξη της περιφερειακής πολιτικής δεν είναι εύκολο να καθοριστούν και να εφαρμοστούν μιας και αυτοί διαφοροποιούνται από περιοχή σε περιοχή και από χώρα σε χώρα. Σύμφωνα με τον Armstrong το 2001 οι βασικοί λόγοι αντιμετώπισης περιφερειακών προβλημάτων είναι οι ακόλουθοι:

1. Οικονομικοί, οι οποίοι εστιάζουν στα ακόλουθα:

- Στην αποσαφήνιση και επίλυση της ανεπάρκειας των δυνάμεων της αγοράς.
- Στην απασχόληση των συντελεστών παραγωγής.
- Στη δίκαιη και αποτελεσματική ανακατανομή των πόρων.
- Στην αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων.
- Στην ίση κατανομή στην τοποθέτηση των επιχειρήσεων.
- Στη μείωση του κόστους συμφόρησης των αστικών κέντρων.
- Στη συνοχή των ευρωπαϊκών περιφερειών.

Η οικονομική διάσταση καθιστά αναγκαία την αποφυγή συγκέντρωσης της ανάπτυξης στο κέντρο. Οι λεγόμενοι πόλοι ανάπτυξης από το μοντέλο

περιφερειακής ανάπτυξης μπορούν να βοηθήσουν στην οικονομική ενίσχυση της περιφέρειας (Armstrong,2001). Η ενίσχυση μπορεί να συσχετιστεί με την αύξηση του εισοδήματος, με την αύξηση της κατανάλωσης, με τη μείωση του πληθωρισμού.

2. Κοινωνικοπολιτικοί, οι οποίοι εστιάζουν στα ακόλουθα:

- Την περιφερειακή ανεργία.
- Τη δίκαια ανακατανομή του εισοδήματος.
- Την ενίσχυση των πολιτιστικών περιφερειακών προτύπων.
- Την ενίσχυση της συμμετοχικότητας.

Η προσπάθεια ενίσχυσης των κοινωνιών σε κοινωνικό επίπεδο, μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, την καταπολέμηση της ανεργίας, τη βελτίωση του εισοδήματος, την ενίσχυση ευκαιριών απασχόλησης, την ενίσχυση των υποδομών.

3. Περιβαλλοντικοί, οι οποίοι σχετίζονται με τα ακόλουθα:

- Την προστασία του περιβάλλοντος.
- Τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η ενίσχυση του περιβάλλοντος, μπορεί να βοηθήσει την περιφέρεια ν' αναπτυχθεί και κοινωνικά αλλά και οικονομικά.

Το περιβάλλον αποτελεί οδηγό για την ευρύτερη ανάπτυξη της περιφερειακής πολιτικής, μέσα από τη μείωση των πληθυσμιακών συγκεντρώσεων, τη μείωση της πληθυσμιακής συμφόρησης, την επίλυση προβλημάτων ύδρευσης, αποχετεύσεων, ενέργειας, κυκλοφοριακών θεμάτων κ.λπ.

Σύμφωνα με τη Μητούλα το 2006, διαπιστώνεται ότι πέρα από τους παραπάνω λόγους, η ανάπτυξη της περιφερειακής πολιτικής είναι αναγκαία και σε πολιτικό, ηθικό αλλά και ανθρωπιστικό επίπεδο για τη βελτίωση και επίλυση των περιφερειακών προβλημάτων (Μητούλα, 2006).

1.3.ΛΟΓΟΙ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.

Οι περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσιάζουν σημαίνουσες αναπτυξιακές διαφορές. Οι διαφορές αυτές αλλάζουν μέσα στα χρόνια μιας και κάποιες εξ αυτών στο παρελθόν ήταν περισσότερο ισχυρές και σήμερα έχουν αποδυναμωθεί και το αντίθετο.

Οι διαφορές αυτές εμφανίζονται και χρονικά με βάση το χρονικό διάστημα που έχει περάσει κατά το οποίο μια χώρα εντάχθηκε στην Ε.Ε. Συνήθως οι νέο-εισερχόμενες χώρες, είναι πιο ασθενείς από τις χώρες που έχουν εδραιωθεί για καιρό στην Ε.Ε, πράγμα που δεν είναι δεδομένο σ' όλες τις περιπτώσεις. Σύμφωνα με τον Νεγρεπόντη το 1986, το πρόβλημα δεν είναι αν μια χώρα είναι αναπτυγμένη, αναπτυσσόμενη ή καθυστερημένη αλλά τί περιθώρια ανάπτυξης έχει, πως δηλαδή μπορεί να βελτιώσει τη θέση της (Νεγρεπόντη, 1986).

Ο ρόλος της Ε.Ε καθίσταται αναγκαίος, ώστε να επιτύχει ίση κατανομή των κονδυλίων και επίσης να επιτύχει να έλθουν όλες οι χώρες σε σχετικά παρόμοια επίπεδα ανάπτυξης. Η συγκέντρωση δυνάμεων στις μεγάλες πρωτεύουσες όπως το Λονδίνο και το Παρίσι, δεν βοηθά στην υλοποίηση του στόχου της Ε.Ε, αλλά ούτε και στην καθοδήγηση προς την ανάπτυξη εξισορρόπησης δυνάμεων στο εσωτερικό της Ε.Ε (Πετράκος-Ψυχάρης, 2004, pp.407-408).

Οι λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες εμφανίζουν διάφορα προβλήματα. Υπήρχαν στο παρελθόν χώρες που παρουσίαζαν υψηλούς δείκτες ανάπτυξης σ' επίπεδο βιομηχανίας, όμως η αποβιομηχάνιση οδήγησε στην ύφεση και τον οικονομικό μαρασμό.

Από την άλλη, περιοχές που βασίζονταν στη γεωργία, την αλιεία βρισκόμενες μακριά από τα οικονομικά κέντρα, αδυνατούσαν να επιτύχουν περεταίρω ανάπτυξη. Η ένταξη χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στην Ε.Ε., δημιούργησε ανομοιογένεια στην Ε.Ε. και αύξησε τις υποχρεώσεις της, ώστε να μπορέσουν οι χώρες αυτές να βελτιώσουν τις οικονομικές συνθήκες τους. Προκειμένου η Ε.Ε να επιτύχει τους στόχους της

καθιέρωσε την περιφερειακή πολιτική. Οι λόγοι καθιέρωσής της είναι οι ακόλουθοι (Jones,2001,pp.234-235):

1. Έννομο συμφέρον: Η ύπαρξη κοινού συμφέροντος ανάπτυξης για το σύνολο των κρατών της Ε.Ε
2. Οικονομική στόχευση: Κάποιες χώρες, παρότι ασκούν περιφερειακή πολιτική δε διαθέτουν τους οικονομικούς πόρους να τη στηρίξουν
3. Ολοκλήρωση: Αντιμετώπιση της αντιφατικότητας, της οικονομικής ολοκλήρωσης και της οικονομικής ανισότητας. Η οικονομική ολοκλήρωση πρέπει να διαχέεται στο σύνολο των χωρών και στις περιφέρειές τους.
4. Συντονισμός σε Ευρωπαϊκό επίπεδο: Συντονισμός περιφερειακών πολιτικών με στόχο την εξασφάλιση κοινής πολιτικής στο σύνολο της Ε.Ε.
5. Συνέπειες άλλων πολιτικών της Ε.Ε: Μετρίαση περιφερειακών συνεπειών των άλλων πολιτικών της Ε.Ε
6. Περαιτέρω ολοκλήρωση: Διεύρυνση της πολιτικής ολοκλήρωσης και ενίσχυση των αδύναμων κρατών για ισορροπία στο εσωτερικό της Ε.Ε.

1.4 Η ΧΑΡΑΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σύμφωνα με τον Liesbet Η το 1996, η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι ένας κινούμενος στόχος. Η παρομοίωση αυτή δόθηκε από το συγγραφέα, μιας και η περιφερειακή πολιτική από τη στιγμή που αναπτύχθηκε έχει τύχει πολλές διαφορετικές μεταρρυθμίσεις (Liesbet,1996,σ.420). Ουσιαστικά επηρεαζόμενη από τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες υπήρξαν αρχικά το 1988, τα πρώτα μέτρα που τη μετέλλαξαν, στη συνέχεια υπήρξαν επιπρόσθετες μεταρρυθμίσεις το 1994, το 1999 και το 2006 (Σκιαδάς, Δ.2009)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία συνεχώς μεγάλωνε και μεγαλώνει σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, της οποίας τα οφέλη δεν διαχέονται ισότιμα σε όλες τις ευρωπαϊκές περιφέρειες, επιδείνωσαν τη κατάσταση των ανεπτυγμένων περιφερειών (Ψυχάρης, Π.2004) Σήμερα οι επιπτώσεις της διεύρυνσης σ' επίπεδο χωρών, δεν συμπίπτουν με αυτές στις περιφέρειες, καθώς οι ανισότητες μεταξύ των κρατών είναι μικρότερες από τις ανισότητες μεταξύ των περιφερειών (Ψυχάρης, Π.2004).

Στα πρώτα χρόνια λειτουργίας της κοινότητας και μέχρι το 1975, οι φορείς άσκησης περιφερειακής πολιτικής ήταν μόνο τα κράτη. Από τα πρώτα χρόνια της ένωσης, τα προβλήματα ήταν πολλά και η αυτόματη επίλυση τους αδύνατη, γι' αυτό και η Ένωση, ως ανώτατο όργανο αναγκάστηκε να παρέμβει για να τα επιλύσει.

Η πρώτη αναφορά στις περιφερειακές ανισότητες έγινε στη Συνθήκη της Ρώμης το 1957, ο λόγος αναφοράς ήταν ότι το ΑΕΠ, όπως παρατηρήθηκε διέφερε ακόμα και πέντε φορές από περιφέρεια σε περιφέρεια, όμως παρότι διαπιστώθηκε το πρόβλημα, δεν έγινε κάτι σε περιφερειακό επίπεδο προκειμένου να επιλυθεί μέσα από τη δημιουργία Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής (Παπαδάκης, Ο.2004).

Τα πρώτα 20 χρόνια λειτουργίας της Κοινότητας, η αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων αποτέλεσε ζήτημα εθνικής αρμοδιότητας. Ο βασικός λόγος ανυπαρξίας περιφερειακής πολιτικής αναφερόταν στην ισχύ του πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος αποτελούνταν από έξι χώρες, οι οποίες συγκροτούσαν έναν οικονομικό χώρο αρκετά ομοιογενή, με αναπτυγμένη βιομηχανία και άρα δεν υπήρχε μεταξύ τους πρόβλημα άνισης ανάπτυξης (Blacksell, 1994, p.89).

Παρότι δεν υπήρχε η έννοια της περιφερειακής πολιτικής τα πρώτα είκοσι χρόνια, είχαν αναπτυχθεί ένας αριθμός φορέων, οι οποίοι ασκούσαν περιφερειακή στρατηγική. Οι φορείς αυτοί ήταν οι ακόλουθοι (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004, σελ. 412):

1. Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο: Το συγκεκριμένο ιδρύθηκε με τη συνθήκη της Ρώμης, στόχευε στην κινητικότητα της αγοράς εργασίας μέσω της παροχής οικονομικών πόρων για την ανάπτυξη

των εργατών που επηρεάστηκαν από τη βιομηχανική αναδιάρθρωση.

2. Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα: Η συγκεκριμένη ιδρύθηκε με τη συνθήκη του Παρισιού και δανειοδοτούσε με επιδόματα για στέγαση συγκεκριμένες ομάδες εργαζομένων.
3. Ευρωπαϊκή Τράπεζα επενδύσεων: Η συγκεκριμένη ιδρύθηκε μαζί με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και παρείχε δάνεια με προνομιακό επιτόκιο σε συγκεκριμένους παράγοντες που στόχευαν στην οικονομική ανάπτυξη λιγότερα αναπτυγμένων χωρών.
4. Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων: Το συγκεκριμένο αποτέλεσε μέρος της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής το 1962 και παρείχε βοήθεια για επενδύσεις σε υποανάπτυκτες αγροτικές περιοχές.

Οι παραπάνω φορείς παρείχαν περιφερειακή βοήθεια, δεν είχαν όμως συγκεκριμένο πλάνο και στρατηγική. Σύμφωνα με τον Jan B το 1998, οι χρηματοδοτικοί πόροι που δίνονταν μέσω των ανώτερων χρηματοδοτικών οργανισμών ήταν περιορισμένοι και δεν προωθούνταν με βάση συγκεκριμένο πλάνο. Η ύπαρξη τους και ο τρόπος λειτουργίας τους φανέρωναν το πρόβλημα που αντιμετώπιζε η Ευρωπαϊκή Ένωση στο συγκεκριμένο τομέα (Bache I.1998).

Σύμφωνα με τον Ρουμελιώτη το 2005, η Συνθήκη της Ρώμης εστίασε στη λογική ότι μέσα από μια κοινή οικονομική πολιτική, θα μειωθούν οι περιφερειακές ανισότητες (Ρουμελιώτης, 2005). Μέσα στα χρόνια και λόγω της άμβλυνσης των ανισοτήτων, συστήθηκε ένα όργανο το οποίο ονομάστηκε Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το οποίο αποτέλεσε για πολλά χρόνια το βασικό όργανο άσκησης περιφερειακής πολιτικής, ενώ κάλυψε τα προβλήματα μέχρι την πλήρη και οριστική οικονομική και νομισματική ένωση.

Τα προβλήματα που ανάγκασαν τους Ευρωπαίους να ιδρύσουν το συγκεκριμένο όργανο ήταν πρώτον η διερεύνηση που συνέβη εκείνη την εποχή, με τη προσθήκη του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας και της Δανίας, οι οποίες τα πρώτα χρόνια δεν μπορούσαν να φτάσουν σε ισχύ τα

υπάρχοντα, και δεύτερον οι αυξήσεις των τιμών του πετρελαίου, η μείωση των επενδύσεων και ευρύτερα η βιομηχανική παρακμή.

Οι παραπάνω λόγοι επίδρασαν αρνητικά στην εσωτερική συνοχή της ένωσης, η οποία αποτελούσε τη βάση ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης έπαιξε σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της προαναφερόμενης κατάστασης, στήριξε διάφορες συμφωνίες μεταξύ των κρατών, χρηματοδότησε έργα υποδομής, στήριξε τη παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών (Wallace H.1996).

Στη χρηματοδότηση συνέβαλαν τα ιδρυτικά στελέχη, ενώ τα ευεργετηθέντα ήταν τα νέα κράτη –μέλη όπως η Ιρλανδία, η Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ο Καμχής αναφέρει το 2007, ότι η δράση του ταμείου εστιαζόταν κυρίως στην συγχρηματοδότηση έργων υποδομών σε συνεργασία με τα κράτη που ήθελε να τα υλοποιήσει. Το ταμείο επένδυε συνήθως το 50% των χρημάτων για την ολοκλήρωση του έργου(Καμχής,2007).

Τη περίοδο 1975-1985, η περιφερειακή πολιτική βασίζεται κυρίως στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Το 1986, πραγματοποιήθηκε νέα διεύρυνση με την είσοδο της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, ενώ υιοθετήθηκε και η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη. Τη περίοδο 1986-1989, αναπτύχθηκαν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα προγράμματα, τα οποία αναπτύχθηκαν για να στηρίξουν κυρίως τις χώρες της Μεσογείου, όπως τη Γαλλία, την Ιταλία και την Ελλάδα, η οποία εισήχθη το 1981. Τα συγκεκριμένα προγράμματα εφαρμόστηκαν μέχρι το 1993. Παρά τα προβλήματα που είχε η πολιτική σε επίπεδο περιφερειών μέχρι και τότε αποτέλεσε τη βάση ανάπτυξης της σημερινής περιφερειακής πολιτικής και όποια πειραματική δράση ακολουθήθηκε ήταν σημαντική γιατί ιστορικά βοήθησε στη σωστή λειτουργία της πολιτικής σε επίπεδο περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.5 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2007-2013

Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης την επταετία 2007-2013 έχει στόχο να καταστήσει την Ευρώπη και τις περιφέρειές της, ελκυστική για επενδύσεις. Παράλληλα στοχεύει να βελτιώσει τη γνώση και την

καινοτομία και να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας λαμβάνοντας υπόψη και την πολιτική συνοχή (Βοσκόπουλος, 2009).

Για την επταετία επίσης 2007-2012 αποφασίστηκε η μεγαλύτερη επένδυση από την ΕΕ, μέσω των διαρθρωτικών εργαλείων, που αντιστοιχεί σε δαπάνες ύψους 348 δις €. Από αυτά το 81,4% αφορά στη μείωση του χάσματος μεταξύ πλουσίων και φτωχών, το 15,95% στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και το υπόλοιπο 2,52% στη διασυνοριακή συνεργασία. Πιο αναλυτικά:

Πιστώσεις ανάληψης υποχρεώσεων	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Σύνολο 2007- 2013
Συνοχή για την ανάπτυξη και την απασχόληση	45.061	47.267	48.427	49.388	50.987	52.761	54.524	348.415

Πηγή: http://ec.europa.eu/budget/prior_future/fin_framework_en.htm

Ένα μεγάλο μέρος των περιφερειακών δαπανών θα χορηγηθεί σε περιφέρειες με ΑΕΠ κάτω από 75%, με σκοπό να βελτιωθούν οι υποδομές και να αναπτυχθεί το οικονομικό και ανθρώπινο δυναμικό τους. Η κατανομή των περιφερειακών κονδυλίων απεικονίζονται στο κάτωθι σχήμα:

Πώς κατανέμονται τα περιφερειακά κονδύλια

■ Καινοτομία	24%
■ Μεταφορές	22%
■ Ανθρώπινοι πόροι	22%
■ Περιβάλλον	19%
■ Άλλα	13%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Πηγή: Ευρωπαϊκή ΕΠιτροπή

Σύμφωνα με τον Σκιαδά (2009), η χρηματοδότηση ακολουθεί τις αρχές του προγραμματισμού, βάσει της οποίας θα εφαρμοστούν πολυετή προγράμματα που αφορούν στη θέσπιση προτεραιοτήτων, στη χρηματοδότηση, στη διαχείριση και τον έλεγχο. Επίσης την αρχή της προσθετικότητας βάσει της οποίας τα κονδύλια του ΕΣΠΑ συμπληρώνουν τις εθνικές δράσεις, την αρχή της εταιρικής σχέσης, σύμφωνα με τη οποία η επίτευξη των στόχων των ταμείων θα επιτευχθεί με τη συνεργασία της Επιτροπής, των κυβερνήσεων, των περιφερειακών και τοπικών αρχών, των οικονομικοκοινωνικών εταίρων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Τέλος θα εφαρμοστεί η αρχή της συγκέντρωσης βάσει της οποίας οι περιφέρειες θα ταξινομηθούν με ενιαία κριτήρια και θα συγκεντρωθούν οι πόροι κατά προτεραιότητα σε περιφέρειες και ομάδες που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη.

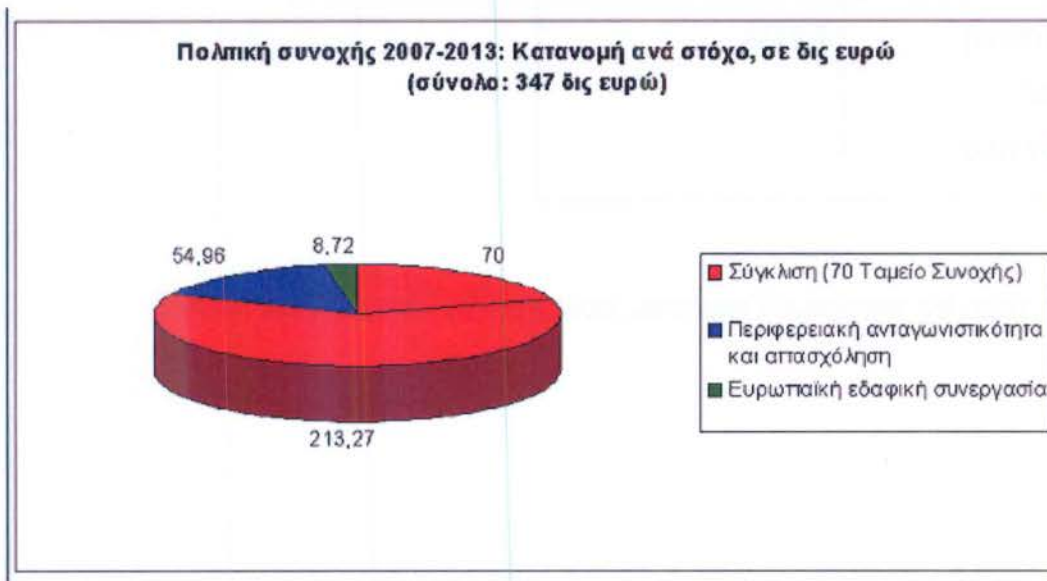
Οι στόχοι και τα ταμεία παρουσιάζονται στον κάτωθι πίνακα:

Στόχοι	Ταμεία		
Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	Ταμείο Συνοχής
Περιφερειακή	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	

ανταγωνιστικότητα και απασχόληση		
Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία	ΕΤΠΑ	

Πηγή: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/object/index_el.htm

Στο κάτωθι σχήμα παρουσιάζεται η πολιτική συνοχής την επταετία 2007-2012 και συγκεκριμένα η κατανομή ανά στόχο σε δις. €

Πηγή: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/fonds/2007-2013-by-objective_large_el.gif

Βάσει του παραπάνω σχήματος ο πρώτος στόχος είναι ο στόχος της σύγκλισης και αποσκοπεί στην επιτάχυνση της σύγκλισης των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών – μελών και περιφερειών, μέσα από την ανάπτυξη και την απασχόληση. Ο στόχος της σύγκλισης θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και από το Ταμείο Συνοχής.

Ο δεύτερος στόχος είναι ο στόχος της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης και αποσκοπεί στην καινοτομία, στην αειφόρο ανάπτυξη, στην ευκολότερη προσβασιμότητα και στα εκπαιδευτικά προγράμματα. Ο στόχος της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ.

Ο τρίτος και τελευταίος στόχος είναι ο στόχος της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας και αποσκοπεί στη διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία, μέσω της εξεύρεσης λύσεων για τις χώρες που γειτνιάζουν σε τομείς όπως η ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, η ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων αλλά και η δικτύωση των μικρομεσαίων

επιχειρήσεων. Ο στόχος της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ.

Τέλος στα πλαίσια της περιφερειακής πολιτικής την επταετία 2007-2013, θεσπίστηκαν νέοι χρηματοδοτικοί μηχανισμοί και συγκεκριμένα:

Η JEREMIE με στόχο να βελτιωθεί η πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση στις περιοχές που υποστηρίζονται από τα διαρθρωτικά ταμεία.

Η JESSICA με στόχο να διευκολυνθεί η χρηματοδότηση της ανάπτυξης πόλεων και της αστικής ανάπτυξης.

Η JASPERS με στόχο να συγκεντρωθεί η τεχνογνωσία και η παροχή τεχνικής βοήθειας προς τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες για την προετοιμασία των επενδυτικών σχεδίων.

Τέλος η JASMINE, με στόχο να δοθεί ένα πόσο της τάξης των 25.000€ ως δάνειο σε οποιονδήποτε προκειμένου να ξεκινήσει μια μικρή ιδιωτική επιχείρηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Με τον όρο «οικονομική ανάπτυξη» νοείται η προοδευτική εξέλιξη μιας δεδομένης γεωγραφικά και κοινωνικά εθνικής οικονομίας, που έχει σαν αποτέλεσμα την άνοδο των παραγωγικών δυνάμεων, τη βελτίωση της οικονομικής οργάνωσης και την αύξηση του εθνικού εισοδήματος (Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών, 1961). Ακόμη, η έννοια της ανάπτυξης είναι κοινωνικά και ταξικά προσδιορισμένη.

Στη θεωρία της οικονομίας διακρίνονται δύο ριζικά διαφορετικές αντιλήψεις σχετικά με την ανάπτυξη:

Σύμφωνα με την πρώτη, οικονομική ανάπτυξη είναι η «μακροχρόνιος διαδικασία κατά την οποία μία οικονομία ως σύνολον πραγματοποιεί αύξηση και διαφοροποίηση του αποτελέσματος της παραγωγικής ικανότητός της, εν συνδυασμώ προς τας διαρθρωτικές μεταβολάς εις την δομήν της, άγουσαν εις μόνιμον, συσσωρευτικήν και αυτοσυντηρούμενην αύξησιν του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος επί αυξανόμενου πληθυσμού» (Κανελλόπουλος, 1967). Η αντίληψη αυτή, η οποία διέπει τις «οικονομίες της αγοράς», θεωρεί ότι η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και της κερδοφορίας του κεφαλαίου είναι όροι «εκ των ων ουκ άνευ» (sine qua ποτ) για την ανάπτυξη.

Για μια μεγάλη χρονική περίοδο η αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.), δηλαδή η μεγέθυνση με υψηλούς ρυθμούς του παραγόμενου προϊόντος, ήταν ο στόχος της αναπτυξιακής πορείας και ταυτόχρονα η έννοια της ανάπτυξης ταυτιζόταν με τη διόγκωση και την αύξηση (growth). Όμως, οικονομική ανάπτυξη δεν σημαίνει απλώς την παραγωγή περισσότερου προϊόντος με μεγέθυνση της παραγωγικής ικανότητας της οικονομίας μιας περιφέρειας ή μιας χώρας. Οικονομική ανάπτυξη είναι μια πολύπλευρη διαδικασία και αναφέρεται σε μονιμότερου χαρακτήρα μεταβολές στη διάρθρωση της παραγωγής, όπως επίσης και στο

τεχνολογικό, κοινωνικοπολιτικό και θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο παράγεται και διανέμεται το προϊόν (Λαμπριανίδης, 1993).

Η δεύτερη αντίληψη κατανοεί την ανάπτυξη σαν ενιαία κοινωνικοοικονομική διαδικασία. Η οικονομική ανάπτυξη είναι η βάση που δίνει τα μέσα για την ολόπλευρη κοινωνική ανάπτυξη. Για να υπάρξει οικονομική ανάπτυξη είναι αναγκαία η ποσοτική και κυρίως η ποιοτική ανάπτυξη της παραγωγής. Η ανάπτυξη της βιομηχανίας, της γεωργίας, των υπηρεσιών πρέπει να γίνεται με αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, των ανακαλύψεων, της επιστημονικής προόδου.

Σήμερα, η επιστήμη και η τεχνολογία αποτελούν ουσιαστικούς συντελεστές της παραγωγής, είναι δηλαδή παραγωγικές δυνάμεις. Η σύνδεση της παραγωγής με την έρευνα και την τεχνολογία είναι αναγκαία και απαραίτητη για να επιτευχθεί το προσδοκώμενο που είναι η κοινωνική ανάπτυξη, δηλαδή, η βελτίωση των συνθηκών ζωής και η κάλυψη των σύγχρονων αναγκών. Η κοινωνική ανάπτυξη συναρτάται με τη γνώση, με την επιστήμη. Η διάχυση των αποτελεσμάτων των επιστημονικών ερευνών και ανακαλύψεων, αναβαθμίζει την ανθρώπινη προσωπικότητα και είναι βασικός στόχος της κοινωνικής ανάπτυξης.

Η οικονομική ανάπτυξη λαμβάνει χώρα σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό πλαίσιο. Ο χώρος επηρεάζει την οικονομία, ως τόπος εγκατάστασης, ως φορέας φυσικών πόρων, ως κλιματολογικό περιβάλλον, ως απόσταση από τα κέντρα παραγωγής ή κατανάλωσης κ.λ.π. Ο χώρος αποτελεί σημαντικό παράγοντα στα πλαίσια της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης και λειτουργεί ως φυσικός πόρος και, εν τέλει, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο πιο «ουσιαστικός παράγοντας της βαθιάς ιστορίας» (Braudel, 1993). Η αλληλεξάρτηση των κοινωνικών και οικονομικών φαινομένων και οι εκδηλώσεις και δραστηριότητες του ανθρώπου, πραγματοποιούνται απαραίτητα στο χώρο (Κόνσολας, 1983).

Στην έννοια του χώρου, τα χωρικά φαινόμενα δεν είναι μόνο τα φυσικά χαρακτηριστικά του αλλά και τα φαινόμενα και τα προβλήματα που εκφράζονται σαν χωρικά εξ αιτίας του γεγονότος ότι εκφράζουν την κοινωνία που ζει στο συγκεκριμένο χώρο (Ανδρικοπούλου-Καυκαλά, 1981 και

Χατζημιχάλης, 1981). Η οικονομική ανάπτυξη στο χώρο, όμως, δεν είναι ενιαία, δεν είναι κοινή ούτε ταυτόχρονη και υπάρχουν ανισότητες λόγω της ανισόμετρης ανάπτυξης του οικονομικοκοινωνικού συστήματος. Στον καπιταλισμό, ειδικότερα, συμβαίνει ταυτόχρονα μεταφορά υπεραξίας από περιοχή σε περιοχή, (Γεωγραφική Μεταφορά της Αξίας ΓΜΑ), (Χατζημιχάλης, 1981) αντίστοιχης με τη σχέση εκμετάλλευσης μεταξύ κοινωνικών ομάδων γιατί η ανισομέρεια είναι εγγενές στοιχείο της καπιταλιστικής εξέλιξης.

Ιδιαίτερα η ανάπτυξη του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής δημιούργησε περιφερειακές ανισότητες (Βασιλόπουλος, Μπιλά, 1995). Έτσι, για να επιτευχθεί η οικονομική σύγκλιση μεταξύ περιφερειών με διαφορετικό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, απαιτείται να υπάρξει περιφερειακή πολιτική. Περιφερειακή πολιτική ορίζεται ως η υλοποίηση μιας προγραμματισμένης αναπτυξιακής παρέμβασης σε συγκεκριμένη περιφέρεια/ περιφέρειες και αποτελεί την έκφραση του συνόλου των δραστηριοτήτων που συμβαίνουν ή δεν συμβαίνουν εντός των ορίων της περιφέρειας αυτής (Χατζημιχάλης, Γκέκας, 2001). Η περιφερειακή ανάπτυξη εμφανίστηκε σαν αίτημα κατά την περίοδο του μεσοπολέμου, αλλά και μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν, για να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις από την οικονομική κρίση της δεκαετίας του '30 στις καθυστερημένες περιφέρειες και για να αποκατασταθούν οι κατεστραμμένες οικονομίες, έγινε συνείδηση ότι επιβάλλεται η εκτεταμένη δραστηριότητα του παρεμβατικού κράτους.

Κατά καιρούς έχουν αναπτυχθεί ποικίλες θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης, χωροθέτησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων καθώς και θεωρίες κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων. Κάποιες από αυτές επηρέασαν, λιγότερο ή περισσότερο, την ίδρυση, χωροθέτηση και ανάπτυξη των περιφερειακών πανεπιστημίων, προσδοκώντας αυτά να χρησιμεύσουν σαν «μοχλοί» τοπικής ανάπτυξης.

Οι θεωρίες για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη απαντώνται στη βιβλιογραφία με διάφορες κατατάξεις και αξιολογήσεις. Αξίζει να αναφερθεί κανείς ιδιαίτερος σε κάποιες από τις θεωρίες αυτές καθώς φαίνεται να επηρέασαν τόσο την ασκούμενη πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, όσο και τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την ίδρυση των περιφερειακών πανεπιστημίων στην Ελλάδα, τα τελευταία, ιδίως χρόνια.

Η θεωρία των πόλων ανάπτυξης αναπτύχθηκε από το Γάλλο οικονομολόγο F. Perroux (1955) ο οποίος υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη δεν εμφανίζεται παντού την ίδια στιγμή αλλά γίνεται έκδηλη σε σημεία ή πόλους ανάπτυξης με διαφορετική ένταση, διαδίδεται μέσω διαφορετικών καναλιών και προκαλεί διαφοροποιημένα αποτελέσματα στο σύνολο της οικονομίας. Έτσι, η κυρίαρχη ιδέα της θεωρίας των πόλων ανάπτυξης συνοψίζεται στη διαπίστωση ότι η χωρική συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων σ' ένα αστικό κέντρο, που το περιβάλλει μια προβληματική ή καθυστερημένη περιοχή, θα αυξήσει το εισόδημα της περιοχής στο σύνολό της, αύξηση που θα είναι μεγαλύτερη απ' αυτή που θα μπορούσε να προκληθεί αν οι οικονομικές δραστηριότητες δεν ήταν συγκεντρωμένες αλλά ομοιόμορφα ή τυχαία κατανεμημένες.

Η D. Massey (1979) υποστηρίζει ότι η περιφερειακή ανισότητα αποτελεί το κύριο αντικείμενο, ενώ η διαίρεση και ο χωρικός καταμερισμός της εργασίας την κύρια ερμηνευτική έννοια. Τα βασικά σημεία της θεωρίας της είναι (Χατζημιχάλης, 1991):

α) Πάντοτε υπήρχε χωρική ή περιφερειακή ανισότητα

β) Η άνιση γεωγραφική κατανομή είναι απαραίτητη για κερδοφόρα και ανταγωνιστική παραγωγή

γ) ο όρος «χωρικός καταμερισμός της εργασίας» αναφέρεται στον τρόπο ανταπόκρισης της οικονομικής δραστηριότητας ως προς την άνιση γεωγραφική κατανομή των συνθηκών παραγωγής. Έτσι, οι αλλαγές στον τρόπο που χρησιμοποιείται η γεωγραφική ανισότητα για τη μεγιστοποίηση του κέρδους παράγουν με τη σειρά τους νέες μορφές γεωγραφικής ανισότητας.

Ο A. Lipietz (1980) επίσης έκανε μια σημαντική ανάλυση για το περιφερειακό πρόβλημα. Στηριγμένος στην μαρξιστική θέση για τα στάδια ανάπτυξης των κοινωνιών (δουλοκτητικό, φεουδαρχικό, καπιταλιστικό, σοσιαλιστικό και κομμουνιστικό) διατυπώνει την άποψη ότι η διεύρυνση του χάσματος ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια δημιουργεί εξωγενή συσσώρευση στις ελεγχόμενες περιφέρειες και ενδογενή στο κέντρο.

Δύο νέες θεωρίες αναπτύχθηκαν, ιδίως μετά την οικονομική κρίση του 1970. Η πρώτη, η «ανάπτυξη από τα κάτω», ήταν μια απάντηση στη

συγκεντρωτική κρατική ρύθμιση «από τα πάνω», που θεωρήθηκε υπεύθυνη για την αναποτελεσματικότητα της μέχρι τότε περιφερειακής πολιτικής. Το χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τη στρατηγική της ενδογενούς ανάπτυξης είναι η έννοια του οικονομικού χώρου. Έτσι, ενώ οι θεωρίες της πολιτικής ανάπτυξης θεωρούν το χώρο σαν μια πραγματικότητα που χρησιμεύει στην υποστήριξη των οικονομικών διαδικασιών και δραστηριοτήτων και οργανώνεται ανάλογα με τις κοινωνικές σχέσεις και τις τεχνικές της παραγωγής, η θεωρία της διαχυμένης ανάπτυξης θεωρεί το χώρο ως παράγοντα του κοινωνικού σχηματισμού. Για την ενδογενή ανάπτυξη, αξιοποιούνται η παραγωγική δομή, η αγορά εργασίας, η επιχειρηματικότητα, οι φυσικοί πόροι, η κοινωνική και πολιτική δομή, οι παραδόσεις και η πολιτιστική κληρονομιά και δραστηριότητα, πάνω στα οποία μπορεί να στηριχθεί η οικονομική μεγέθυνση και η βελτίωση του επιπέδου ζωής. Για την επιτυχημένη εφαρμογή αυτού του μοντέλου ενδογενούς ανάπτυξης απαιτούνται ανεπτυγμένα δίκτυα υποδομών, επαρκής οργάνωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (Μ.Μ.Ε.), παραγωγή, διάχυση και ενσωμάτωση σύγχρονης τεχνολογίας, εξειδικευμένα στελέχη και υψηλό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού των τοπικών κοινωνιών.

Η δεύτερη θεωρία αναφέρεται στην αναπτυξιακή στρατηγική που βασίζεται στην τεχνολογία - καινοτομία. Μετά τη μεγάλη κρίση που άρχισε στα μέσα της 10ετίας του '70, μεταβλήθηκε ριζικά ο χαρακτήρας της μεταπολεμικής ανάπτυξης. Στις νέες στρατηγικές, η υψηλή οργάνωση, η δυνατότητα μεταβολής και διαφοροποίησης της παραγωγής, η τεχνολογία, η καινοτομία και η πληροφορία γίνονται οι κρίσιμες μεταβλητές του ανταγωνισμού και της ανάπτυξης.

Η θεωρητική διερεύνηση της σχέσης νέων τεχνολογιών και περιφερειακής ανάπτυξης εμφανίστηκε στην 10ετία του '80. Οι υποστηρικτές των νέων τεχνολογιών προσπαθούν να ερμηνεύσουν και να δώσουν λύση σε σύγχρονα προβλήματα όπως είναι η μόλυνση του περιβάλλοντος, ή η ποιότητα ζωής. Βασικό σημείο σε επίπεδο εφαρμογών είναι τα τεχνολογικά πάρκα. Αποτελούν κύριο σημείο σύνδεσης της έρευνας με την παραγωγή και τείνουν στην ενεργοποίηση του καινοτομικού δυναμικού μιας περιοχής.

Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά τα μέσα της δεκαετίας του '70, αναπτύχθηκαν και άλλες θεωρίες για να εξηγήσουν και να εμβαθύνουν στα ζητήματα της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Αρκετές από αυτές, ανήκουν στη σχολή της κριτικής ή ριζοσπαστικής (μαρξιστικής) Γεωγραφίας και όπως αναφέρει ο Η. Κουρλιούρος, (2001, σ. 82)

Η σχολή αυτή πηγάζει από τρεις αλληλεξαρτώμενες διανοητικές πηγές: από την κριτική αντιπαράθεση με τη θετικιστική ποσοτική Γεωγραφία, από την κριτική αντιπαράθεση με τις εξωκοινωνικές και ανιστορικές οπτικές των νεοκλασικών θεωριών της χωροθέτησης και της ισόρροπης ανάπτυξης του χώρου και από την αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος για τη μαρξιστική πολιτική οικονομία και την εφαρμογή των εννοιών της στη ριζοσπαστική ανάλυση της καπιταλιστικής ανάπτυξης του χώρου.

Σημαντική συνεισφορά σε αυτές τις προσπάθειες ανάλυσης της αστικής δυναμικής του καπιταλισμού μέσα από ένα κριτικό ριζοσπαστικό πρίσμα και στην οικοδόμηση μιας διαλεκτικής προσέγγισης των σχέσεων καπιταλισμού και χώρου, έχει ο Γάλλος φιλόσοφος ΗΘΠΓί Lefevre.

Ένα άλλο ριζοσπαστικό ρεύμα ανάλυσης του αστικού χώρου σχετίζεται με την επιρροή που άσκησε ο στρουκτουραλιστικός μαρξισμός του Louis Althusser στο έργο θεωρητικών του χώρου όπως ο Manuel Castells.

Άλλες σχολές είναι:

Η σχολή που συνάγει μια κριτική ανάλυση της περιφέρειας από την ανάλυση της άνισης οικονομικής ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο. Ανάμεσα στους θεωρητικούς αυτής της σχολής είναι ο E. Mandel και ο A. Lipietz.

Κατά τη δεκαετία του '80 έλαβε χώρα ένας νέος κύκλος συζητήσεων γύρω από την αναδιάρθρωση του κεφαλαίου και την άνιση χωρική ανάπτυξη, ο οποίος επικεντρωνόταν στη δυναμική της συσσώρευσης και στις χωρικές αντιφάσεις που αυτή εμπεριέχει. Σημαντική συμβολή στο νέο κύκλο συζητήσεων αποτέλεσαν οι προσεγγίσεις των D. Harvey και N. Smith.

Οι αναλύσεις των θεωρητικών της συσσώρευσης του κεφαλαίου αγνόησαν το ρόλο της εργασίας στις διαδικασίες χωρικής αναδιάρθρωσης και άνισης ανάπτυξης, με αποτέλεσμα να παρατηρείται ένας μονοδιάστατος προσανατολισμός που εμποδίζει τη σφαιρική κατανόηση των σύγχρονων

χωροκοινωνικών δυναμικών. Σημαντική συμβολή στις εργασιακές προσεγγίσεις της χωρικής αναδιάρθρωσης είναι η θεώρηση των M. Storper και R. Walker, όπως και της D. Massey.

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 διαμορφώνονται νέα πλαίσια ανάλυσης και ερμηνείας της οικονομικής επίδοσης περιοχών που είχαν σαν αποτέλεσμα να αναδυθεί ένα νέο θεωρητικό υπόδειγμα, το οποίο επικεντρώνει το ενδιαφέρον στην ανάλυση των δυνάμεων που συμβάλλουν στη διαμόρφωση και στην αναπαραγωγή των δικτύων επιχειρήσεων.

Μια σημαντική πτυχή για την αναδιάρθρωση του κρατούντος κοινωνικού και οικονομικού συστήματος είναι η τεχνολογία. Ως συνέπεια της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών στην παραγωγή, προκύπτουν μεταβολές στη χωρική οργάνωση των οικονομικών δραστηριοτήτων. Τα επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, στενά συνδεδεμένα με πανεπιστήμια, είναι μία πλευρά της τεχνολογικής εξέλιξης.

Ένα ακόμα βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο της χωροοικονομικής αναδιάρθρωσης, στα πλαίσια του συστήματος αυτού, είναι η ανάδειξη των υπηρεσιών σε κυρίαρχο τομέα της σύνθεσης του ΑΕΠ και της απασχόλησης, παντού στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η ανίχνευση της οικονομικής πορείας μιας περιφέρειας και η χωροθέτηση ενός πανεπιστημίου μπορεί να εξετασθεί υπό το πρίσμα των θεωριών που εκτέθηκαν προηγουμένως και, όπως θα δειχθεί στη συνέχεια, η αξιοποίηση του περιφερειακού πανεπιστημίου ως μέσου τοπικής ανάπτυξης, επηρεάζεται από μέρος των θεωριών που παρουσιάστηκαν παραπάνω.

Από την πιο πάνω επισκόπηση, διαπιστώνεται ότι ένα μέρος των θεωριών για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη επηρέασαν και εξακολουθούν να επηρεάζουν την ίδρυση και τη χωροθέτηση των περιφερειακών πανεπιστημίων στη χώρα μας.

2.2 Η ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

2.2.1 Η ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η πανεπιστημιακή παιδεία στην Ελλάδα ήταν πάντοτε κρατική υπόθεση καθώς ουδέποτε παραχωρήθηκε το δικαίωμα ίδρυσης εκπαιδευτηρίων της βαθμίδας αυτής σε ιδιώτες. Η πρώτη πρόταση για οργάνωση πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα διατυπώθηκε από την πενταμελή επιτροπή υπό τον Άνθιμο Γαζή, η οποία συγκροτήθηκε με ψήφισμα του Βουλευτικού Σώματος που προέκυψε από τη Β' Εθνοσυνέλευση του Άστρους την 11 η Ιουλίου 1824, και προέβλεπε «εν τουλάχιστον πανεπιστήμιον εμπεριλαμβάνον τους τέσσαρας κλάδους της επιστημονικής παιδείας, ήγουν θεολογίας, φιλοσοφίας, νομικής και ιατρικής» (Δημαράς, 1985) αλλά οι συντάκτες του σχεδίου δε θεωρούσαν τότε πρόσφορες τις συνθήκες για ίδρυση πανεπιστημίου. Αξίζει, όμως, εδώ να σημειωθεί η όχι τυχαία σύμπτωση ότι το 1824 ιδρύονταν από τον Guilford η Ιόνιος Ακαδημία με τις ίδιες ακριβώς σχολές, στην Κέρκυρα. Το πρώτο πανεπιστήμιο στα όρια του ελεύθερου ελληνικού κράτους ιδρύεται με το Διάταγμα της 14^{ης} Απριλίου 1837.

Η λειτουργία του ελληνικού πανεπιστημίου προσδιορίζεται σήμερα από τον θεμελιώδη νόμο της ελληνικής πολιτείας, το Σύνταγμα.

Στο άρθρο 16 του Συντάγματος της Ελλάδας αναφέρονται:

1. Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση.
2. Οι καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι δημόσιοι λειτουργοί.
3. Η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται.

Επίσης στον Νόμο - Πλαίσιο για τα ΑΕΙ (όπως ισχύει σήμερα)» αναφέρονται (Κλάδης, Πανούσης, 1998):

Άρθρο 1: Αποστολή των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων

1. Το Κράτος έχει την υποχρέωση να παρέχει την ανώτατη εκπαίδευση σε κάθε έλληνα πολίτη που το επιθυμεί μέσα από τις διαδικασίες που ορίζονται κάθε φορά από το νόμο.

Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.), που έχουν ως αποστολή:

- Να παράγουν και να μεταδίδουν τη γνώση με την έρευνα και τη διδασκαλία και να καλλιεργούν τις τέχνες.
- Να συντείνουν στη διαμόρφωση υπεύθυνων ανθρώπων με επιστημονική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική συνείδηση και να παρέχουν τα απαραίτητα εφόδια που θα εξασφαλίζουν την άρτια κατάρτισή τους για επιστημονική και επαγγελματική σταδιοδρομία.
- Να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών, πολιτιστικών και αναπτυξιακών αναγκών του τόπου.

Άρθρο 3: Γενικές διατάξεις

1. Τα Α.Ε.Ι. είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου πλήρως αυτοδιοικούμενα. Η εποπτεία του κράτους ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 13: Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό

4. Τα μέλη του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.) είναι δημόσιοι λειτουργοί.

Η ίδρυση μη κρατικών πανεπιστημίων ήταν το αντικείμενο της συζήτησης που διεξήχθη στα πλαίσια της αναθεώρησης» του Συντάγματος και συγκεκριμένα του άρθρου 16 (Κλάδης, Πανούσης, 1998). Η πλειοψηφία

των μελών του Ελληνικού Κοινοβουλίου δεν συναίνεσε στην αλλαγή αυτού του άρθρου, το οποίο παρέμεινε ως έχει, με αποτέλεσμα να μην επιτρέπεται σήμερα στη χώρα μας η ίδρυση μη δημόσιων πανεπιστημίων. Βλέπουμε λοιπόν ότι μέχρι σήμερα η πανεπιστημιακή εκπαίδευση αποτελεί δημόσιο, κρατικό, αγαθό και παρέχεται με κρατική φροντίδα.

Το κράτος παρέχει τους γενικούς υλικούς όρους παραγωγής, θεσπίζει και περιφρουρεί τους κανόνες δικαίου που ρυθμίζουν τις σχέσεις των νομικών υποκειμένων στην καπιταλιστική κοινωνία, διαχειρίζεται γενικά την εργατική δύναμη και διακανονίζει τις συγκρούσεις ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία, και εξασφαλίζει τις γενικές συνθήκες επέκτασης και προστασίας του συνολικού εθνικού κεφαλαίου στη διεθνή αγορά (Καράγιωργας, 1979). Δεν αρκεί, όμως, να εξασφαλίζονται στην εργατική τάξη οι υλικοί όροι της αναπαραγωγής της για να αναπαράγεται σαν τέτοια. Η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων απαιτεί η εργατική δύναμη να είναι ειδικευμένη ανάλογα με τις απαιτήσεις του κοινωνικοτεχνικού καταμερισμού εργασίας (Ντούσκος, 1998). Η αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης απαιτεί όχι μόνο την αναπαραγωγή της ειδίκευσης αλλά και την αναπαραγωγή της υποταγής της στους κανόνες της καθεστηκυίας τάξης και ιδεολογίας (Αλτουσέρ, 1983). Η ταξική πάλη εκ μέρους των καπιταλιστών ενάντια στους εργαζόμενους διεξάγεται συντηρώντας και αναπαράγοντας τους υλικούς, ιδεολογικούς και πολιτικούς όρους της εκμετάλλευσης. Στους ιδεολογικούς, εκτός των άλλων (νομικό σύστημα, πολιτικό σύστημα, μέσα ενημέρωσης κ.ά.), συγκαταλέγεται και το σύστημα εκπαίδευσης, στο οποίο το πανεπιστήμιο κατέχει εξέχουσα θέση (Αλτουσέρ, 1983).

Οι δημόσιες δαπάνες (Καράγιωργας, 1979) είναι βασικό μέσο άσκησης πολιτικής του κράτους και οι δημόσιες δαπάνες, όπως είναι οι δαπάνες για τη παιδεία, συγκαταλέγονται στα βασικά μέσα πολιτικής που διαθέτει το κράτος για την επίτευξη των στόχων και σκοπών του. Το κράτος δαπανά για έρευνα, τεχνολογία, παιδεία, μεταφορές, τηλεπικοινωνίες και έτσι συντελεί στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας ή μειώνει το κόστος αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης, αυξάνοντας έτσι το κέρδος που ιδιοποιούνται τα μονοπώλια.

Το κράτος παρεμβαίνει σε κλάδους παραγωγής αγαθών που δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες (παιδεία, υγεία, μεταφορές, επικοινωνίες κλπ). Η κατανομή των μέσων παραγωγής χωρίς παρέμβαση του κράτους οδηγεί σε παραγωγή αγαθών τα οποία δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες, σε ποσότητες μικρότερες από τις κοινωνικά επιθυμητές. Η εκπαίδευση, η έρευνα και η τεχνολογία συντελούν στην τεχνολογική αναδιοργάνωση της διαδικασίας της εργασίας, στην αύξηση της παραγωγικότητας και του ποσοστού της σχετικής υπεραξίας και έτσι δρουν εξισορροπητικά στην πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους των καπιταλιστικών επιχειρήσεων, διότι αυξάνουν την οργανική σύνθεση του κεφαλαίου.

Σήμερα είναι ευρέως αποδεκτό (Κανελλόπουλος, 1967) ότι οι δαπάνες για την εκπαίδευση και την ειδίκευση αποτελούν παραγωγική επένδυση. Χαρακτηρίζονται σαν επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο, σε αντίθεση με την επένδυση σε φυσικό κεφάλαιο. Η εκπαίδευση και η ειδίκευση αυξάνουν την παραγωγικότητα, κάτω από ορισμένες συνθήκες και προϋποθέσεις.

Στις σημερινές συνθήκες, η παραγωγή εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από την επιστήμη και την τεχνολογία και η εργασία γίνεται περισσότερο εξειδικευμένη, διευρύνεται δηλαδή ο τεχνικός καταμερισμός της. Η συσσώρευση κεφαλαίου και η επιστημονικοτεχνική επανάσταση απαιτούν ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό ειδικευμένου εργατικού δυναμικού και απαιτούν επίσης όλο και περισσότερα έργα υποδομής (μεταφορές, εκπαίδευση, κέντρα έρευνας). Η επιστήμη και η τεχνολογία στα πλαίσια του σύγχρονου κοινωνικού και οικονομικού συστήματος (Λένιν, 1984), είναι έννοιες με καθαρά πολιτικό περιεχόμενο και καθορίζονται από την στενότητα σύνδεσή τους με το σύγχρονο κράτος (Ουζουνίδης Δημ., στο Οι λειτουργίες του κράτους σε περίοδο κρίσης 1989) το οποίο καθορίζει, σύμφωνα με τις ανάγκες της οικονομίας της αγοράς, τη διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας στην κοινωνία, όπως και τη μετατόπιση του κέντρου βάρους από τη βασική έρευνα στην εφαρμοσμένη.

Σε ορισμένες χρονικές περιόδους στον καπιταλισμό το «κοινωνικό κράτος», το «κράτος πρόνοιας», δίνει τη θέση του στην «ιδιωτικοποίηση» (π.χ. εκπαίδευση, Στασινοπούλου, στο Οι λειτουργίες του κράτους σε περίοδο κρίσης, 1989). Με δύο λόγια, τα μονοπώλια για να μπορέσουν να συνεχίσουν

τη συσσώρευση κεφαλαίου χρειάζονται όλο και μεγαλύτερες κρατικές δαπάνες για κοινωνική επένδυση (Καράγιωργας, 1979). Έτσι η έννοια του προγραμματισμού εκ μέρους του κράτους (Λαμπριανίδης, 1993) έχει αποκτήσει άλλη διάσταση τα τελευταία χρόνια, στα πλαίσια και της Ευρωπαϊκής ενοποίησης, στην προσπάθεια να ενισχυθεί η συσσώρευση κεφαλαίων εκ μέρους των ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Ο κρατικός μηχανισμός στην Ελλάδα έχει πρωταρχικό ρόλο στην οικονομία από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα (Μουζέλης, 1978 και Τσουκαλάς, 1986, 1987) ρόλο που του υπαγόρευσε η ανάγκη υπέρβασης της καθυστέρησης στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και στην εξασφάλιση κατάλληλης υποδομής για τις οικονομικές μονάδες, δηλ. αναπαραγωγή, εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού, διεύρυνση των επιστημονικών ερευνών και συστήματος πειραματισμών και εφαρμογών νέας τεχνολογίας (Σαμαράς, 1986).

Είναι γενική η παραδοχή της αμφίδρομης σχέσης μεταξύ εκπαίδευσης και ανάπτυξης. Η οικονομική ανάπτυξη, όμως στην Ελλάδα, ήταν άναρχη και απρογραμματίστη και στηρίχτηκε και ενισχύθηκε από την άναρχη χρηματοδότηση. Όπως αναφέρει ο Κ. Χατζημιχάλης (Μαλούτας, Οικονόμου, 1988, σ. 11 5-117): *«υπάρχουν απόψεις που, παρά τις σοβαρές διαφορές μεταξύ τους, συμπίπτουν στο συμπέρασμα ότι η περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα ήταν και παραμένει ασυντόνιστη, αποσπασματική και τελικά ανεπαρκής. Υπάρχουν όμως και αντίθετες απόψεις επ' αυτού. Που χωρίς να διαφωνούν ριζικά με τις προαναφερθείσες, προβάλλουν την υπόθεση ότι η αποτυχία της κρατικής περιφερειακής πολιτικής δεν έχει τις διαστάσεις που της προσδίδουν, αν λάβει κανείς υπόψη του τις γενικές και μακροχρόνιες επιδιώξεις των κυρίαρχων τάξεων. Έτσι, η κρατική περιφερειακή πολιτική ασκείται άμεσα μέσω αναπτυξιακών νόμων, δημοσίων επενδύσεων, ειδικών προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης και έμμεσα μέσω της συνεχούς παρέμβασης του κράτους σε όλες τις πλευρές της καθημερινής (και όχι μόνο οικονομικής) ζωής στις ελληνικές περιφέρειες. Αυτή η κρατική περιφερειακή πολιτική έχει δύο πλευρές. Την άμεση, φανερή και λιγότερο επιτυχή, που χρησιμεύει για να καλύψει την άλλη, μη ορατή, έμμεση αλλά περισσότερο επιτυχή περιφερειακή πολιτική. Η πρώτη (άμεση) προσπαθεί να ενεργήσει*

μέσω της τεχνοκρατικά οριοθετημένης κρατικής παρέμβασης. Η δεύτερη (έμμεση), αξιοποιώντας ένα πλουσιότερο «οπλοστάσιο», προσπαθεί να ενσωματώσει και να καταστείλει τις όποιες αντιδράσεις των περιφερειακών πληθυσμών. Και οι δύο αυτές πολιτικές συνεισφέρουν στην αναπαραγωγή και τον εκσυγχρονισμό των σχέσεων εξουσίας και εκμετάλλευσης».

Η απουσία ολοκληρωμένων αναπτυξιακών πρωτοβουλιών και η αδιαφορία του τραπεζικού συστήματος για τέτοιες προοπτικές απέκλειαν ακόμη και την ύπαρξη οποιασδήποτε εκπαιδευτικής προβληματικής. Μπορεί να μη συνέπεσαν ο εκπαιδευτικός και ο τραπεζικός μηχανισμός στην ενεργοποίηση της αναπτυξιακής διαδικασίας, συνέπεσαν όμως απόλυτα σ' ένα σημείο, στη συνοδευτική τους λειτουργία στην κατεύθυνση της αναπαραγωγής των υπάρχουσών κοινωνικών δομών και οικονομικών δραστηριοτήτων (Πεσμαζόγλου, 1987).

Οι διαδικασίες της συγκρότησης του νεοελληνικού κράτους, έχουν ένα ακόμη χαρακτηριστικό, την προσπάθεια εκ μέρους των λαϊκών στρωμάτων και της εργατικής τάξης της υπέρβασης των ταξικών διαφορών που στηρίζεται στην πεποίθηση ότι μπορούν να ξεπεραστούν οι ταξικές διαφορές και να υπάρξει κοινωνική και ταξική άνοδος μέσω της εκπαίδευσης, κυρίως της ανώτατης (Τσουκαλάς, 1982). Οι μηχανισμοί της εκπαίδευσης έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ταξική διαστρωμάτωση της ελληνικής κοινωνίας και αυτό το γεγονός, κατά συνέπεια, επηρεάζει και την ανώτατη εκπαίδευση.

Σκοπός της ανώτατης εκπαίδευσης είναι να διαμορφώνει επιστήμονες. Ανθρώπους, δηλαδή υψηλής κατάρτισης και ειδίκευσης, με ικανότητα στην ερευνητική και διευθυντική λειτουργία, ικανούς να αντιμετωπίσουν κάθε νέο πρόβλημα που θα συναντήσουν στην πράξη - στην παραγωγική διαδικασία και στην κοινωνική ζωή - που να μπορούν να συνεισφέρουν με πρωτότυπη επιστημονική σκέψη, δημιουργικότητα και πρωτοβουλία, σ' ένα συνειδητό μετασχηματισμό της φυσικής και κοινωνικής πραγματικότητας, στον πλουτισμό της ανθρώπινης γνώσης, της ίδιας της επιστήμης και στη κάλυψη των κοινωνικών αναγκών. Η εκπαίδευση στον καπιταλισμό έχει διπλό ρόλο που είναι από τη μια, η παροχή των αναγκαίων γνώσεων στον εκπαιδευόμενο για την άσκηση με επιτυχία του μελλοντικού του κοινωνικού ρόλου σαν

επαγγελματία και από την άλλη η διάδοση και η επιβολή της κυρίαρχης ιδεολογίας (Μηλιός, 1993 και Χλέτσος, 1990).

Το πανεπιστήμιο προωθεί την παραγωγή και μετάδοση νέων επιστημονικών γνώσεων (επιστημονική λειτουργία), παράλληλα δε επιτελεί και μια σειρά άλλων σημαντικών κοινωνικών λειτουργιών όπως την αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας μέσω της παροχής γενικής και ειδικής παιδείας και τη διάχυση και αναπαραγωγή της υπάρχουσας γνώσης (ιδεολογική λειτουργία), την απονομή στους αποφοίτους του των τυπικών εργασιακών δικαιωμάτων και των αντίστοιχων δεξιοτήτων πραγματοποιώντας έτσι τον καταμερισμό εργασίας (κατανομητική λειτουργία), τη συμβολή στη συγκρότηση κοινωνικών συμμαχιών (κοινωνικοπολιτική λειτουργία), τη συμβολή στην αύξηση της παραγωγικότητας (οικονομική λειτουργία) (Φουντεδάκη, Σαραφιανός, στο περ. Πανεπιστήμιο, τ. 1/2000, και Καυκαλάς στο περ. Πανεπιστήμιο, τ. 2/2000).

Η κεντρική θέση που αποκτά η νέα γνώση στη σύγχρονη κοινωνία έχει σαν αποτέλεσμα να διαμορφώνονται νέες σχέσεις ανάμεσα στο κράτος, τις επιχειρήσεις, την αγορά. Συντελούνται έτσι αλλαγές στο χώρο του πανεπιστημίου και της έρευνας που είναι:

α) Η άμεση σύνδεση της επιστήμης, της γνώσης, με την παραγωγική διαδικασία, η μετατροπή δηλαδή της επιστήμης σε παραγωγική δύναμη και η βιομηχανοποίηση της γνώσης, η παραγωγή δηλαδή της γνώσης σαν εμπόρευμα.

β) Η επέκταση της ατομικής ιδιοκτησίας στο χώρο της γνώσης. Η διάχυση της γνώσης στην κοινωνία, όπου το πανεπιστήμιο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, η ελεύθερη πρόσβαση στη γνώση, υπονομεύεται σήμερα. Οι επιχειρήσεις που συνεργάζονται με τα πανεπιστήμια επιβάλλουν μια μονοπωλιακή διαχείριση, την ατομική ιδιοποίηση της παραγόμενης γνώσης. Τα πανεπιστήμια τις περισσότερες φορές υπογράφουν σύμβαση που παραχωρεί στις επιχειρήσεις το αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων και τις ανάλογες νομικές κυρώσεις για όποιον παραβιάσει το δικαίωμα αυτό. Η ατομική ιδιοποίηση της γνώσης, και η νομική της προστασία από αυτούς που έχουν την οικονομική δύναμη, συνιστά μια

επικίνδυνη εξέλιξη. Όποιος κατέχει την γνώση έχει στα χέρια του ένα μηχανισμό δύναμης και ελέγχου. (Χρυσάκης Μ. - Σούλης Σ., 2001)

γ) Το πανεπιστήμιο, θα μπορούσε να πει κανείς με μια δόση υπερβολής, ότι μεταβάλλεται σε δορυφόρο των επιχειρήσεων. Η διαπλοκή του πανεπιστημίου με τις επιχειρήσεις, όπου συμβαίνει αυτό, καταργεί την αυτοτέλειά του, προσαρμόζει την έρευνα στο ιδιωτικό συμφέρον της επιχείρησης για αύξηση των κερδών της και υπονομεύει την αντικειμενικότητα της έρευνας αποκρύπτοντας επιστημονικές πληροφορίες. Πολλές φορές οι επιχειρήσεις αναδιαμορφώνουν τα προγράμματα σπουδών και καθορίζουν τον προσανατολισμό των ερευνητικών προγραμμάτων.

δ) Το πανεπιστήμιο, μέσα στην πολυπλοκότητα των νέων σχέσεων που δημιουργούνται, κινδυνεύει να επικρατήσουν πλήρως τα ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, να αναπτυχθούν κυρίως οι προσωπικές επαφές των καθηγητών με τις επιχειρήσεις και να υποβαθμιστούν οι λειτουργίες εκπαίδευσης και έρευνας.

ε) Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ανταλλαγή φοιτητών ανάμεσα στο πανεπιστήμιο και τις επιχειρήσεις, λειτουργεί σαν παροχή μη αμειβόμενων υπηρεσιών και δευτερευόντως σαν πρακτική άσκηση των φοιτητών.

στ) Ορισμένοι επιστήμονες που εργάζονται στο πανεπιστήμιο και στα κρατικά ιδρύματα έρευνας, δεν επιδιώκουν τα κονδύλια για την έρευνα να προσανατολίζονται στην κάλυψη βασικών κοινωνικών αναγκών, όπως η υγεία και η ανάπτυξη ήπιων και όχι ρυπογόνων τεχνολογιών, και δεν αρνούνται τη συμμετοχή τους σε στρατιωτικά προγράμματα και σε προγράμματα που επιβαρύνουν το περιβάλλον. Ταυτόχρονα, τα ερευνητικά προγράμματα σπάνια έχουν αποκεντρικό προσανατολισμό στα πλαίσια μιας λογικής περιφερειακής ανάπτυξης. (Ουζουνίδης, 1989, Ναξάκης, 1990, Αναγνώστου, 1990, Απέκης, και Βαρουφάκης, 2001).

Οι αλλαγές στην τριτοβάθμια ιδίως εκπαίδευση για το ισχύον σύστημα της «οικονομίας της αγοράς» και της σύνδεσής του με την εκπαιδευτική αυτή βαθμίδα, έχουν πάρει πιο ολοκληρωμένη μορφή με τις αποφάσεις της Μπολόνια και της Πράγα (Ξανθόπουλος, 2001, Σταμάτης, 2001) και απαιτούνται οι αλλαγές αυτές, γιατί κάθε φορά υπηρετούν την αναπαραγωγή

των συγκεκριμένων κοινωνικοοικονομικών σχέσεων. Αυτό γίνεται σε μια χρονική στιγμή κατά την οποία, ενώ το εκπαιδευτικό επίπεδο της χώρας μας ανέβηκε, οι εκπαιδευτικές ανισότητες παρέμειναν σταθερές (Κάτσικας, 1994, 1996 και 2000, Χρυσάκης, Σούλης, 2001, Σιάνου, 1996, και Κάτσικας 2002). Για παράδειγμα, στο Νομό Χίου και στην περιοχή του Αιγαίου παρουσιάζεται η παρακάτω εικόνα:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ ΝΟΜΟ (ΑΠΟΓΡΑΦΗ 1991)

	Πτυχιούχοι ΑΕΙ (χωρίς μεταπτυχιακό)	Πληθυσμός χωρίς απολυτήριο τριταξίου Γυμνασίου (Απολυτήριο Δημοτικού - δεν τελείωσαν Δημοτικό - αναλφάβητοι)
Νομός Χίου	4,2	60,2

Πηγή: Κατσικας - Καββαδίας, 1996.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ (Σε κάθε 10.000 άτομα 10 ετών και άνω)

Περιοχή Αιγαίου	Απόφοιτοι ΑΕΙ- ΤΕΙ	Απόφοιτοι Γυμν. - Λυκ.	Δημοτικό	Μερικές Τάξεις Δημοτικού	Αναλφάβητοι
	229	1.865	4.832	1.915	1.156

Πηγή: Κατσικας - Καββαδίας, 1996.

Μερικές αιτίες για τη διόγκωση όχι μόνο γενικά των πανεπιστημιακών τμημάτων αλλά ειδικότερα για την αύξηση του αριθμού των περιφερειακών πανεπιστημίων, είναι και οι παρακάτω:

- Η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα και οι περιφερειακές ανισότητες που εντείνονται.
- Ο ιδιαίτερος ρόλος που παίζει η εκπαίδευση στην Ελλάδα, όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα (σελ. 27-28) (Τσουκαλάς, 1982).

- Ο ιδιαίτερος ρόλος ενός πανεπιστημίου ιδίως σε συνθήκες αποσάθρωσης και αποδυνάμωσης του παραγωγικού ιστού.
- Οι σύγχρονες ανάγκες του κεφαλαίου και της επιστημονικοτεχνικής εξέλιξης (όπως και η ένταξη στην Ε.Ε. και την Ο.Ν.Ε.), με τη δημιουργία σύγχρονων τμημάτων και ειδিকেύσεων στην ανώτατη εκπαίδευση, λόγω της ανάγκης για ειδικευμένο εργατικό δυναμικό (Κάτσικας, Καββαδίας, 2000). Μικροκομματικές επιλογές και οφέλη.

Ιδιαίτερα στις τοπικές κοινωνίες η στενή σύνδεση περιφερειακού πανεπιστημίου και τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης είναι ζητούμενο, και στις σημερινές συνθήκες αναγκαίο εκ μέρους των ιθυνόντων, όπως δείχνει το πρόσφατο παράδειγμα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και όπως άλλωστε αναφέρεται στις αποφάσεις του ΥΠ.Ε.Π.Θ. για τον χωροταξικό σχεδιασμό της Ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Εκτός από τους φοιτητές (προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς) το πανεπιστήμιο διαθέτει και ένα άλλο, αυξημένου ειδικού βάρους, έμπυχο υλικό που είναι οι διδάσκοντες δηλαδή, τα μέλη Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.) (ΚΜΕ, 1996 και 2000, Διαμαντή, κ.α, 1981 και Πετμεζίδου - Τσουλουβή, 1987). Ο αριθμός τους σήμερα ανέρχεται στις 10.000 περίπου και σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδος είναι Δημόσιοι Λειτουργοί. Η ομάδα αυτή είναι ταξικά και κοινωνικά ανομοιογενής, δηλαδή ένα μέρος της εντάσσεται στην μεγάλη πλειοψηφία της πνευματικής μισθωτής εργασίας, ένα μέρος στα μεσαία στρώματα και ένα μέρος στην αστική τάξη.

Τα μέλη Δ.Ε.Π. των πανεπιστημίων έχουν, περισσότερο σε σχέση με το παρελθόν, αυξημένο ειδικό βάρος στην ελληνική κοινωνία και την αναπτυξιακή της πορεία, λόγω της σύνδεσης πανεπιστημίων - τεχνολογίας - αγοράς, λόγω σχέσεων και δεσμών με την πολιτική εξουσία και λόγω του ιδιαίτερου ρόλου των πανεπιστημίων στην Ελλάδα και, κατ' επέκταση, του ανθρώπινου δυναμικού τους. Τα τελευταία χρόνια, δηλαδή μετά το 1980, η θεσμοθέτηση «συμβασιούχων» διδασκόντων 13 στα νεοϊδρυόμενα, εφεξής, πανεπιστημιακά τμήματα δημιούργησε νέες εργασιακές σχέσεις. (Ψυχάρης, Π.2004)

Σε σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες υπάρχει το φαινόμενο ακόμα πιο στενής σύνδεσης κεφαλαίου - κράτους - εκπαίδευσης (εφ.ΤΑ ΝΕΑ, 2002) και γι' αυτό γίνεται προσπάθεια να ενταχθεί μεγάλο κομμάτι στην αστική τάξη ιδεολογικά και μέσω προγραμμάτων, επαγγελματών, θέσεων που οι σύγχρονες ρυθμίσεις εργασίας (συμβασιούχοι με το Π.Δ. 407/80) το επιτρέπουν ακόμα περισσότερο. Η ανάγκη για ειδικευμένα επιστημονικοτεχνικά στελέχη, προκαλεί την αύξηση των φοιτητών και επομένως και την ίδρυση νέων τμημάτων και πανεπιστημίων (ΚΜΕ, 1996).

2.2.2 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η Ελλάδα είναι χώρα με μέσο, σε σχέση πάντα με συγκεκριμένο τόπο και χρόνο των χωρών της καπιταλιστικής μητροπολιτικής Δύσης, επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων με κυρίαρχο γνώρισμα την πολύπλευρη εξάρτηση. Η εξάρτηση αυτή της Ελλάδας έχει πολλαπλές επιπτώσεις (Φωτόπουλος Τάκης, 1985) οικονομικές, πολιτιστικές, πολιτικές, τεχνολογικές και επιπλέον εμφανίζεται στη χώρα μας υψηλός βαθμός περιφερειακών ανισοτήτων (Φωτόπουλος, 1985 και Βασιλόπουλος, Μπιλά, 1995). Η εξάρτηση παρουσιάζεται και στον καταμερισμό της τεχνολογίας και της έρευνας. Αποκτά νέα χαρακτηριστικά στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

Εκτός από τα γενικότερα διαρθρωτικά προβλήματα που παρουσιάζει η οικονομία της χώρας μας, το επίπεδο ανάπτυξης κατά περιοχές είναι σημαντικά ανισόμετρο. Στη χώρα μας εντοπίζονται ορισμένες από τις πλέον υποβαθμισμένες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat Δεύτερη Έκθεση σχετικά με την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, Βρυξέλλες 2001) και στην εκπαίδευση, όπως και στην έρευνα, οι δημόσιες δαπάνες στην Ελλάδα είναι από τις χαμηλότερες (Μουτούση, 2002), ανάμεσα στα κράτη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Γετίμης, κ.α, 1994) είχε σαν κύριο σκοπό της να αντιμετωπίσει τους δυο ιμπεριαλιστικούς κολοσσούς, των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (Η.Π.Α) και της Ιαπωνίας, καθώς επίσης και την σύμπραξη των σοσιαλιστικών χωρών (ΚΟΜΕΚΟΝ), να διατηρήσει και να

κατακτήσει εξωτερικές αγορές, παράλληλα με την εκμετάλλευση της ευρωπαϊκής εργατικής δύναμης και αγοράς. Κινητήρια δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι τα συμφέροντα του ευρωπαϊκού καπιταλισμού και πριν απ' όλα των πολυεθνικών εταιρειών. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ανισόμετρη ανάπτυξη, την όξυνση των κρίσεων και την ανάγκη γενικότερων ρυθμίσεων και αναδιαρθρώσεων στις νέες οικονομικές συνθήκες (Δόβας, 1980 και Σαμαράς, 1986).

Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ποσοστό 1,8% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕ.Π.) διατίθεται για την έρευνα, στις Ηνωμένες Πολιτείες το 2,8%, στην Ιαπωνία το 2,9%, ενώ στην Ελλάδα μόνο το 0,21 %. Στην Ελλάδα εμφανίζονται, όμως, ιδιομορφίες στην καπιταλιστική και στην περιφερειακή της ανάπτυξη, που διάφορες απόψεις και μελέτες επ' αυτού συμπίπτουν στο συμπέρασμα ότι η περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα ήταν και παραμένει ασυντόνιστη, αποσπασματική και τελικά ανεπαρκής (Βαϊου, Χατζημιχάλης, 1987, και Χατζημιχάλης στο Μαλούτας, Οικονόμου, 1988, σ. 116). Οι πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης επηρεάζονται και καθορίζονται από τη γενικότερη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (Ο.Ν.Ε.) τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.), και τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.) 1, 2 και 3 (Κάρμα, 1995, και Πλασκοβίτης, στο Ανδρικοπούλου, Καυκαλάς, 2000).

Οι κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσιάζονται στην Λευκή Βίβλο, ιδιαίτερα στο 7^ο κεφάλαιο «Προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης», καθώς και στο 6^ο Πρόγραμμα - Πλαίσιο για την Έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Γ ΚΠΣ, 2001) υλοποιείται την περίοδο 2000-2006. Σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, το Γ Κ.Π.Σ. δηλαδή, υπάρχουν 6 άξονες προτεραιότητας και σημαντικός αριθμός τομέων και επιχειρησιακά προγράμματα.

Το Γ' Κ.Π.Σ. είναι το «εργαλείο» μέσω του οποίου μεταβιβάζονται κοινοτικοί πόροι με στόχο τη λεγόμενη σύγκλιση με την οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πόροι του Γ' Κ.Π.Σ. αποτελούν σε κοινοτικό και

εθνικό - κρατικό επίπεδο συγκέντρωση της υπεραξίας των εργαζομένων και μετατροπή της σε κεφάλαιο που χρησιμοποιείται με βάση κεντρικό σχεδιασμό, εθνικό - κρατικό με κοινοτική έγκριση, για τη διευκόλυνση της αναπαραγωγής του κοινωνικού κεφαλαίου, στα πλαίσια όχι μόνο της εθνικής αλλά και της ευρωενωσιακής αγοράς. (DeWit B. and Meyer R. (2008)

Ο σχεδιασμός και οι πόροι του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης χρησιμοποιούνται για την προώθηση των καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων, δηλαδή την δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων ώστε η Ελλάδα να επιτύχει κοινωνική και οικονομική σύγκλιση με τις χώρες της Ε.Ε. Γι' αυτό το σκοπό, ένα μέρος των δύο προηγούμενων Κ.Π.Σ. χρησιμοποιήθηκαν και για τη δημιουργία κλίματος «εθνικής» συναίνεσης με σκοπό την εξυπηρέτηση των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων που είναι σήμερα κυρίαρχα στην Ελλάδα.

Αυτός καθαυτός ο χαρακτήρας των κοινοτικών εισροών είναι ασυμβίβαστος με μια εναλλακτική πρόταση φιλολαϊκής αξιοποίησης του Γ' Κ.Π.Σ. Είναι γνωστό ότι αντί να ενισχύεται η ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής προκρίνεται η εισοδηματική ενίσχυση των αγροτών και οι ποσοστώσεις εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα κριτήρια επιλεξιμότητας εναρμονίζονται με το χαρακτήρα των κοινοτικών εισροών. Οι κοινοτικοί πόροι είναι μια μορφή αποζημίωσης που παρέχεται σε μερίδα μεγάλων οικονομικών παραγόντων για την άρση του κρατικού προστατευτισμού στην πορεία για την ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (Γ ΚΠΣ - Κριτική παρουσίαση των στόχων, επιλογών και της κατανομής των πόρων, 2001).

Ιδιαίτερα το Γ' Κ.Π.Σ. (2000 - 2006), σε σύγκριση με τα δύο προηγούμενα, εστίασε στους εξής στόχους:

- α) την ταχύτερη ολοκλήρωση των υποδομών
- β) τη μεγαλύτερη συμβολή του πακέτου στην αύξηση της κεφαλαιοποίησης της ελληνικής οικονομίας
- γ) τη βελτίωση των υποδομών για την εξαγωγή κεφαλαίων και εμπορευμάτων στη βαλκανική αγορά, στην Παραευξείνια ζώνη, στην Τουρκία και σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Το σκέλος του Γ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για την εκπαίδευση είχε τον τίτλο: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Εκπαίδευσης για την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.). Οι παρεμβάσεις για την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων, στα πλαίσια του Γ Κ.Π.Σ. υλοποιήθηκαν κυρίως μέσω δύο βασικών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων:

1. Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση
2. Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.)

Επίσης δράσεις για τους ανθρώπινους πόρους περιλαμβάνονται στα Επιχειρησιακά Προγράμματα: Κοινωνία της Πληροφορίας, Υγεία - Πρόνοια και Ανταγωνιστικότητα και στα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.).

Σύμφωνα με τις Γενικές Κατευθυντήριες Γραμμές Οικονομικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2000 υπήρχαν, μεταξύ άλλων, και ειδικότερες κατευθύνσεις.

Διάφορα στοιχεία που παρατίθενται στον 1^ο τόμο της έκδοσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ. για το 2^ο Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. αναφέρουν, σχετικά με τον τομέα των ανθρωπίνων πόρων, ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 20% του πληθυσμού μεταξύ των ετών 25 - 59 έχει πανεπιστημιακή μόρφωση ενώ στην Ελλάδα αντίστοιχα, το 17% και στις περιφέρειες, εκτός της Αττικής, είναι ακόμα χαμηλότερο, κοντά στο 10%. (Johnson G. and Scholes K. 2003)

Βασικός μοχλός για την επίτευξη των στόχων που έθεσε το ΥΠ.Ε.Π.Θ., είναι το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Β' και Γ), που ονομάζεται Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Εκπαίδευσης για την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση. Το 1^ο Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. αφορούσε τα έτη 1994 - 1999, και το 2^ο τα έτη 2000 - 2006.

Σύμφωνα με το Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ., όλοι αυτοί οι στόχοι συνδέονται με τα 5 πεδία πολιτικής του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (Ε.Κ.Τ.) και με τους 4 πυλώνες της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση, ώστε να συνεισφέρουν στην προώθηση και υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση.

Τα 5 πεδία πολιτικής και η χρηματοδότησή τους, όπως και οι 4 πυλώνες, δείχνουν μια σαφή υπεροχή στην κατεύθυνση της ενσωμάτωσης της Ανώτατης Εκπαίδευσης στα κελύσματα των «κανόνων της αγοράς» που καθορίζουν βέβαια και το πλαίσιο της αγοράς εργασίας. Ακόμα οι επισημάνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε σχέση με τη διαπίστωση των βασικών προβλημάτων του συστήματος εκπαίδευσης στην Ελλάδα, είναι ως εξής:

« Επιπλέον, και παρ' όλη την πρόοδο που έγινε κατά την περίοδο προγραμματισμού, 1994 - 1999, παραμένουν σε σχετικά χαμηλό επίπεδο η ποιότητα της προσφερόμενης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης καθώς και η σύνδεσή της με την κοινωνία της γνώσης και τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας. Το γεγονός αυτό επιδρά αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής οικονομίας. Τα παραπάνω είναι κρίσιμα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπισθούν κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο.»

Για να αντιμετωπισθούν τα παραπάνω κρίσιμα προβλήματα είναι αναγκαίο να υπάρξει:

α) Μια ορισμένη προσαρμογή στα μέσα παραγωγής και την ευρωπαϊκή αγορά π.χ. ηλεκτρονικός εκσυγχρονισμός των κρατικών υπηρεσιών, της σύνδεσης της κεφαλαιαγοράς και του χρηματοπιστωτικού συστήματος, επομένως και ανάλογης εκπαίδευσης στην πληροφορική.

β) Προσαρμογή στη διάρθρωση της οικονομίας και ευελιξία στη στοιχειώδη κατάρτιση σε νέες επαγγελματικές ειδικότητες.

γ) Προσαρμογή στις νέες εργασιακές σχέσεις και περιοδική απορρόφηση μέρους ανέργων σε ανάλογα προγράμματα. (Kotler P. et al (2006)

Το ποσό με το οποίο θα χρηματοδοτήθηκε το 2^ο Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. είναι 2.500 εκατομμύρια ευρώ, δηλαδή 847 δισεκατομμύρια δρχ περίπου, το οποίο κατευθύνθηκε σε δράσεις εκπαίδευσης, αλλά το ποσό ήταν μεγαλύτερο λόγω της συνύπαρξης και χρηματοδότησης και από άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα (Απασχόληση, Κοινωνία της Πληροφορίας).

Το 2^ο Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. εγκρίθηκε με την απόφαση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις 16/3/2001. Αφετηρία καθορίζεται η 1/1/2000 και

καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2008 και με παράταση η 30/4/2009 και περιελάμβανε ορισμένους άξονες προτεραιότητας . (Litinas N. – Xideas E.,2000)

Ειδικότερα όσον αφορά το 2^ο Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ., τέσσερα μέτρα καταλαμβάνουν το 68,5% περίπου του συνολικού προγράμματος».

Ιδιαίτερα οι πόροι για την υλικοτεχνική υποδομή υπολείπονται των αναγκών, όπως αυτές έχουν εκφρασθεί από τα ίδια τα ιδρύματα, και απέχει από τα κονδύλια του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων, αν υποθετικά δεν υπήρχε το 2^ο Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. (Polznin P.-Lenihan M.-Haefele C 1988)

2.3 ΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Υπάρχει τα τελευταία χρόνια ένας αυξανόμενος προβληματισμός, για το ρόλο της ανώτατης εκπαίδευσης σε σχέση με την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Θεωρείται σημαντικό να αποδεσμευτούν οι συζητήσεις για την ίδρυση περιφερειακών πανεπιστημίων από σκέψεις και προθέσεις περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης. Λέγεται επίσης, ότι η διάσπαση των περιφερειακών πανεπιστημίων σε περισσότερες πόλεις μπορεί να ωφελεί τις πόλεις αλλά όχι απαραίτητα και τα πανεπιστήμια (Γέμτος, 1991 και Σπυράκη, 1996). Και, εν τέλει, μένει να δειχθεί αν η ίδρυση ενός πανεπιστημίου συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη μιας περιφέρειας ή μόνο στην αύξηση κάποιων οικονομικών μεγεθών (Ερευνητική ομάδα πολεοδομικού σχεδιασμού περιφερειακής ανάπτυξης Πανεπιστημίου Πατρών, 1985 και Λαμπριανίδης, 1993 και Μελέτη ίδρυσης τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού ιδρύματος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 1989).

Η ανάπτυξη και ο προγραμματισμός της ανώτατης παιδείας δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται το ίδιο όπως η μεταποίηση ή ο τουρισμός. Τα «κέρδη» από τις επενδύσεις στην ανώτατη παιδεία είναι μακροπρόθεσμα και τα οφέλη διαχέονται σε όλον τον πληθυσμό και σε πολλούς τομείς (πολιτιστικούς, τεχνολογικούς). Με μια πρώτη προσέγγιση, βλέπουμε ότι το θέμα της χωροθέτησης ενός περιφερειακού πανεπιστημίου έχει δύο παραμέτρους:

α) Τη διαφοροποίηση διαφόρων δεικτών ανάπτυξης όπως:

- ροή πόρων από άλλες περιφέρειες
- διαδικασίες συγκράτησης πόρων στην περιφέρεια του πανεπιστημίου αύξηση της τοπικής κατανάλωσης αγαθών και συνακόλουθα την άνοδο των τοπικών εισοδημάτων
- αυξημένες απαιτήσεις για την τοπική παροχή υπηρεσιών τόνωση της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας

β) Τη συμβολή του στην αναπτυξιακή διαδικασία μιας περιφέρειας και γενικότερα της χώρας.

Ακόμη, το θέμα της χωροθέτησης ενός περιφερειακού πανεπιστημίου, έχει σχέση με το ρόλο που διαδραματίζει ένα ελληνικό περιφερειακό πανεπιστήμιο στον κοινωνικοοικονομικό σχηματισμό της χώρας, την αναπτυξιακή πορεία που χαράσσεται συνολικά αλλά και ειδικά για την συγκεκριμένη περιφέρεια.

Επίσης, ενώ τα επιχειρήματα ίδρυσης και χωροθέτησης νέων πανεπιστημίων τονίζουν την αναμενόμενη ευεργετική επίδραση στα αναπτυξιακά μεγέθη και τις θεσμικές συνιστώσες μιας περιοχής, με άλλα λόγια τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές επιδράσεις ενός πανεπιστημίου σε μια περιφέρεια, σπανιότερα ή και καθόλου τονίζονται τα οφέλη που μπορεί να αντλήσει το ίδιο το πανεπιστήμιο από την κοινωνία καθώς και η ύπαρξη ή όχι των προϋποθέσεων για την εκπλήρωση του ρόλου του. (Καυκαλάς, 2000).

Το πανεπιστήμιο συνδέεται πολλαπλά με την έννοια και την προώθηση της ανάπτυξης, γιατί οι δυνατότητες του πανεπιστημίου είναι να λειτουργήσει:

α) ως μέσο για την ανάδειξη αναπτυξιακών δυνατοτήτων μιας περιοχής. Η σπουδαιότερη συνιστώσα του πανεπιστημίου είναι η συγκέντρωση υψηλά ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και η εξασφάλιση συνθηκών αξιοποίησής του μέσα σε ένα ακαδημαϊκό περιβάλλον.

β) ως μέσο για την αναβάθμιση της ιεραρχικής θέσης μιας περιοχής

γ) ως μέσο πολιτικής για την μείωση της περιφερειακής ανισότητας

δ) ως μέσο πολιτικής για την προώθηση ίσων ευκαιριών και ισότιμης πρόσβασης στη γνώση (Walker O. et al 2006)

Ιδιαίτερα τα περιφερειακά πανεπιστήμια, σαν νέα πανεπιστήμια, πρέπει να αντιμετωπίζουν την ίδρυση και λειτουργία τους κάτω από ένα ορισμένο πρίσμα:

α) δεν πρέπει να εμπλέκονται με την τοπική μικροκομματική συμφεροντολογία,

β) πρέπει να έχουν "νέο πνεύμα",

γ) πρέπει να εντάσσονται στις γενικότερες ανάγκες (Φατούρος, 1975).

Ένα περιφερειακό πανεπιστήμιο μπορεί να αποτελεί εφαρμογή μιας πολιτικής για την τοπική ανάπτυξη, να αποτελεί, δηλαδή, έναν "πόλο ανάπτυξης" ή να συμβάλει στην ανάπτυξη "εκ των κάτω και έσω" μιας περιφέρειας (Λαμπριανίδης, 1993). Η ίδρυση περιφερειακών πανεπιστημίων συνδέεται συνήθως με προσδοκίες ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των πόλεων - περιοχών που εγκαθίστανται (Λαμπριανίδης, 1993) και μπορεί να αντιμετωπίζει αντιξοότητες σε σχέση με τη σύνδεσή του με την πόλη που βρίσκεται (Φατούρος, 1975). Όμως, τα πανεπιστήμια μπορούν να συντελέσουν στην ανάπτυξη μιας περιοχής κυρίως μέσω της συνολικής ανάπτυξης της χώρας. Έτσι, η ίδρυση πανεπιστημίων πρέπει να αποδεσμευτεί από την χρησιμοποίησή τους ως μοναδικών και κύριων μοχλών περιφερειακής ανάπτυξης, να μην αντιμετωπίζεται το πανεπιστήμιο ως πρωτογενές μέγεθος για την ανάπτυξη μιας περιοχής (να εξετάζεται μόνο το άμεσο οικονομικό αποτέλεσμα) και να αντιμετωπιστούν τα περιφερειακά πανεπιστήμια ως καταλύτες για την συνολική ανάπτυξη της χώρας (Λαμπριανίδης, 1993; Γέμτος, 1991; Γετίμης, 2001 και 2002; Σπυράκη, 1996).

Είναι γεγονός, όμως, ότι ενώ τα περιφερειακά πανεπιστήμια επιδιώχθηκε να λειτουργήσουν ως πόλοι ανάπτυξης, η ίδρυση και η χωροθέτησή τους στη χώρα μας, ποτέ δεν ταυτίστηκε με πόλεις που θα λειτουργούσαν σαν "πόλοι ανάπτυξης" (Λαμπριανίδης, 1993). Το πανεπιστήμιο και η σχέση του με την πόλη (περιφερειακή, επαρχιακή και ιδιαίτερα προβληματική όταν είναι νησιωτική) είναι ένα τεράστιο θέμα. Τίθεται σαν καίριο το ζήτημα της χωροταξικής κατανομής και της πολυδιάσπασής τους (Λαμπριανίδης, 1993 και Φατούρος, 1975 και Θεοδωρά, 1998). Γενικότερα, υπάρχει αυξημένος προβληματισμός για τα περιφερειακά

πανεπιστήμια, ιδιαίτερα μετά την ίδρυση, τελευταία, νέων περιφερειακών πανεπιστημίων και νέων τμημάτων σε περιφερειακά πανεπιστήμια.

Ένα περιφερειακό πανεπιστήμιο πρέπει να καλύπτει συγκεκριμένες προδιαγραφές ανάπτυξης και λειτουργίας του και να μην θεωρείται κύριος ή αποκλειστικός πόλος τοπικής οικονομικής ανάπτυξης. (Wallace H. 1996)

Σε μελέτη του καθηγητή Ν. Κόνσολα (εφ. ΤΑ ΝΕΑ, 1999), προκύπτει ότι οι φοιτητές προτιμούν να σπουδάζουν στις περιφέρειές τους, εφόσον, αυτές έχουν ολοκληρωμένα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Και όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά: «όχι σκορπισμένα τμήματα και ιδρύματα που στηρίζονται στις «πλάτες» των βουλευτών και των πολιτικών που κατάγονται από την περιφέρειά τους».

Η άποψη ότι τα πανεπιστήμια δεν μπορεί να χρησιμοποιούνται με αλόγιστο τρόπο ως εργαλείο περιφερειακής πολιτικής, είναι μια κοινή συνισταμένη, τα τελευταία ιδίως χρόνια (Γετίμης, 2001 και 2002).

Σε παρόμοια συμπεράσματα οδηγήθηκε και η επιστημονική συνάντηση με θέμα: "Τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια και η περίπτωση του πανεπιστημίου Θεσσαλίας" (Βόλος 4 - 6/10/1991) (Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης, 1991), που οργανώθηκε από την Γραμματεία της Συντονιστικής Επιτροπής Φορέων για την ενότητα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, και στην οποία αναφέρθηκαν αξιοσημείωτες απόψεις για τα περιφερειακά πανεπιστήμια. Ενδεικτικός είναι ο αφορισμός που αναγράφεται στην πρώτη σελίδα των πρακτικών της συνάντησης: (Wilson R. and Gilligan C. 2008)

"Το πολυδιασπασμένο Πανεπιστήμιο δεν είναι Πανεπιστήμιο".

Σε αυτήν την επιστημονική συνάντηση, και όπως αναφέρεται στη σύνοψη συμπερασμάτων:

«Η συγκρότηση ενός πανεπιστημίου, η ίδρυση νέων τμημάτων και ο προγραμματισμός τους αποτελεί πολυσύνθετο θέμα που έχει ανάγκη από σοβαρή μελέτη και όχι από βιαστικές και χωρίς τεκμηρίωση προτάσεις. Διαπιστώθηκε η κατηγορηματική αντίρρηση στην πολυδιάσπαση. Η ίδρυση νέων τμημάτων απαιτεί σοβαρή μελέτη και τεκμηρίωση. Η βιαστική και χωρίς επιστημονική στήριξη ίδρυσή τους δεν ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις λειτουργίας ενός πανεπιστημιακού ιδρύματος, υπονομεύει την ίδια την

ύπαρξη του πανεπιστημίου και υποδαυλίζει τοπικιστικές αντιπαραθέσεις με πολύ σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις.»

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, εξακολουθούν να υφίστανται οι απόψεις που βλέπουν τα περιφερειακά πανεπιστήμια σαν μοναδικό και κύριο μοχλό οικονομικής ανάπτυξης, σαν μέσο ενίσχυσης της τοπικής απασχόλησης και των τοπικών εισοδημάτων (εφ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 2002).

Τελευταία, οι υπέρμαχοι της άποψης ότι το περιφερειακό πανεπιστήμιο είναι κύριος μοχλός οικονομικής, τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης, είδαν σε επίσημα κείμενα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υ.Π.Ε.Π.Θ.) να επικροτείται αυτή η αντίληψη και να προωθείται η ίδρυση περιφερειακών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε κάθε νομό και περιφέρεια.

Αυτή η πολιτική του Υπουργείου Παιδείας, συνάντησε δριμεία κριτική εκ μέρους πανεπιστημιακών και της κοινής γνώμης (εφ. ΤΑ ΝΕΑ, 21/6/2002 και 22-23/6/2002, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 22/6/2002 και Λαμπριανίδης, 2002 και Δρεττάκης, 2002).

Η άνιση περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα, μπορεί να οδηγήσει τα περιφερειακά πανεπιστήμια σε τροχιά υποδεέστερη των άλλων πανεπιστημίων (Προβλήματα περιφερειακών πανεπιστημίων στο Το πανεπιστήμιο στην Ελλάδα σήμερα, 1990), λόγω της μη ισορροπημένης και ολόπλευρης ανάπτυξης των περιφερειών στις οποίες ιδρύονται και λόγω των υπερβολικών προσδοκιών ότι τα περιφερειακά πανεπιστήμια θα λειτουργήσουν κυρίως για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, σαν "μοχλοί ανάπτυξης". (Καζάζης Ν., 2006)

Η ίδρυση τόσο μεγάλου αριθμού τμημάτων σε περιφερειακά Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. συμβαίνει παρά την ύπαρξη τεράστιων προβλημάτων ανάπτυξης, υλικοτεχνικής υποδομής και διαβίωσης με τα οποία ασχολείται πρόσφατη μελέτη (Κόλλιας, 2000). Η μελέτη αυτή, έχει τίτλο «Διερεύνηση προβλημάτων και δυσκολιών που αφορούν την ποιότητα ζωής φοιτητών και φοιτητριών σε πανεπιστήμια της περιφέρειας». Πραγματοποιήθηκε έρευνα σε 8 περιφερειακά πανεπιστήμια (Πάτρας, Ιωαννίνων, Θράκης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πολυτεχνείο Κρήτης, Αιγαίου, Ιονίου, Θεσσαλίας) και σε 18 πόλεις

(Πάτρα, Ιωάννινα, Αργίριο, Ξάνθη, Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή, Ρέθυμνο, Ηράκλειο, Χανιά, Χίος, Σάμος, Ρόδος, Μυτιλήνη, Κέρκυρα, Βόλος, Τρίκαλα, Καρδίτσα, Λάρισα). Τα ερωτήματα αφορούσαν τη στέγαση (σε σπίτι με ενοίκιο, μόνος ή με άλλους), τις μετακινήσεις (με μέσα μαζικής μεταφοράς ή άλλο μέσο), τη σίτιση (στη φοιτητική λέσχη και πότε), τη διαχείριση του χρόνου (συχνότητα διασκέδασης και πού), τη χρήση βιβλιοθηκών, την κοινωνική ασφάλιση, τα προβλήματα που αφορούσαν τον τρόπο διαβίωσης κατά την εγκατάστασή τους, τις διαπροσωπικές σχέσεις και την επιλογή της συγκεκριμένης σχολής, τις προτεινόμενες λύσεις και τέλος διάφορα προσωπικά στοιχεία (επάγγελμα γονέων, εισόδημα). Οι απαντήσεις στα ερωτήματα της έρευνας δείχνουν ότι ζητήματα όπως της διαχείρισης του χρόνου, της μετακίνησης, της στέγασης, της σίτισης, του τρόπου διαβίωσης, των διαπροσωπικών σχέσεων κ.ά., είναι σημαντικά και επιδρούν όχι μόνο στις σπουδές των φοιτητών αλλά και στις σχέσεις με την τοπική κοινωνία. (Κάτσικας Χρ.,2001)

Από το σύνολο των ερωτηθέντων (5% του συνόλου των φοιτητών δηλ. 2.049 φοιτητές) πιστεύει:

- α) το 69,5% ότι ο ντόπιος πληθυσμός τους θεωρεί ως καταναλωτές,
- β) το 9,4% ότι τους θεωρούν περαστικούς που δεν έχουν λόγο να εμπλακούν στις δραστηριότητες της πόλης,
- γ) το 2,9% ότι τους αντιμετωπίζουν σαν φτηνά εργατικά χέρια για τον τουρισμό,
- δ) το 7,2% ότι τους αντιμετωπίζουν σαν ισότιμους με αυτούς που γεννήθηκαν στην περιοχή και
- ε) το 10% ότι η τοπική κοινωνία τους βλέπει σαν αργόσχολους νέους που δημιουργούν προβλήματα. (Μουτούση Νικολ 2002)

Το τεράστιο οικονομικό πρόβλημα όσων σπουδάζουν σε περιφερειακά ιδρύματα, αποδεικνύεται και με στοιχεία στοιχεία (εφ. ΤΑ ΝΕΑ 13/1/2003), που δείχνουν ότι ένας φοιτητής, που σπουδάζει σε άλλη πόλη από αυτή που διαμένει η οικογένειά του, κοστίζει ετησίως στην οικογένειά του 5.500 έως 7.000 ευρώ και από αυτά το 40% περίπου είναι το κόστος ενοικίου. Από τους

100.000 φοιτητές που σπουδάζουν μακριά από την οικογένειά τους, αρκετοί είναι αυτοί που σκέφτονται να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους, εξαιτίας του δυσβάστακτου οικονομικού κόστους σπουδών. (Ντίνα Βαΐου - Κωστής Χατζημιχάλης 1987)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ : ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

3.1 ΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΚΑΙ Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ο ρόλος των Πανεπιστημίων στην Περιφερειακή καθώς και τη Τοπική Ανάπτυξη προήλθε την τελευταία εικοσιπενταετία από τους παρακάτω παράγοντες:

Αρχικά, από την προσέγγιση των συστημάτων καινοτομίας που αναδεικνύουν τη σημασία της γνώσης που προέρχεται από τις δραστηριότητες της Έρευνας και της Εκπαίδευσης των Πανεπιστημίων ενώ απευθύνεται σε Περιφερειακές Επιχειρήσεις και γενικότερα στη διαδικασία της Περιφερειακής και Τοπικής Οικονομικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Chatterton & Goddard 2000, Etzkowitz 2002).

Πλέον τα Πανεπιστήμια θεωρούνται βασικός εταίρος στη δημιουργία της Οικονομίας της Γνώσης. Δεύτερον, από την προώθηση της στρατηγικής της ολοκληρωμένης ανάπτυξης, που στηρίζεται στον συμμετοχικό σχεδιασμό, την ενεργοποίηση των τοπικών αναπτυξιακών παραγόντων και τις αυξημένες ανάγκες για ειδικευμένο δυναμικό και σύγχρονη τεχνολογία, προσαρμοσμένη στις δυνατότητες των Περιφερειών, διευρύνθηκε σημαντικά ο ρόλος της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Περιφερειακή Ανάπτυξη.(Ξανθόπουλος Θ., 2001)

Ο ρόλος της Ανώτατης Εκπαίδευσης γίνεται πιο σημαντικός, σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ειδικά όταν εστιάζει σε αναπτυξιακές δραστηριότητες (Ι.Π.Α., 2008) , γιατί:

αποτελεί ισχυρό οικονομικό φορέα , κινητοποιεί τις τοπικές επιχειρηματικές δυνάμεις , αποτελεί τον κύριο φορέα έρευνας και ανάπτυξης, συμβάλλει στην ψυχολογική στήριξη της τοπικής κοινωνίας , συμβάλλει μέσα από τις δραστηριότητες καθηγητών και φοιτητών στην πολιτιστική ανάπτυξη

του τόπου , συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό της Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.(Παπαδάκης Β. 2008)

Θα λέγαμε ότι η ενίσχυση της αυτοδύναμης ανάπτυξης των Περιφερειών επιβάλλει τη στήριξη των λειτουργιών τους με υπηρεσίες Έρευνας και Ανάπτυξης, οι οποίες μπορούν να παραχθούν από Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η εγκατάσταση και λειτουργία Μονάδων της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο συμβάλλει στη στήριξη βασικών λειτουργιών κάθε περιφέρειας.

Οι λειτουργίες αυτές, σε μια ειδικότερη αναφορά τους, αφορούν :

- **την Αυτοδιοίκηση:** Η ύπαρξη ειδικευμένου επιστημονικού δυναμικού, συμβάλλει αποφασιστικά στον περιορισμό του προβλήματος της στελέχωσης της Νομαρχιακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

- **την Τοπική Παραγωγή και την Επιχειρηματικότητα:** Η λειτουργία Ανώτατης Εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο και η ανάπτυξη λειτουργιών Έρευνας και Ανάπτυξης μπορεί να στηρίξει την Συνέργεια με Τοπικές Επιχειρήσεις, να αξιοποιήσει το ενδογενές δυναμικό και να προσελκύσει Παραγωγικές Επενδύσεις.

- **την βελτίωση του στελεχιακού δυναμικού:** Το δυναμικό αυτό θα χρησιμοποιηθεί είτε στην οργάνωση της αυτοδιοίκησης, είτε στην ίδια την παραγωγή. Η παρακολούθηση των σύγχρονων τεχνολογικών και **αναπτυξιακών τάσεων** από την Ανώτατη Εκπαίδευση, βοηθά στη μεταφορά των νέων εμπειριών στην τοπική οικονομία, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την εισαγωγή και υιοθέτηση τους από την παραγωγική δομή. Η λειτουργία δομών Ανώτατης Εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στη **συνεχή κατάρτιση**, όχι μόνο των νεοεισερχόμενων στην παραγωγή, αλλά και των ήδη εργαζόμενων. Αντιμετωπίζουν έτσι τα προβλήματα της παρακολούθησης της ταχύτητας των αλλαγών, που απαιτούν συνεχή αναβάθμιση των επαγγελματικών και τεχνικών γνώσεων των παλαιότερων πτυχιούχων.

- **την ενίσχυση των υποδομών:** Η παρουσία της Ανώτατης Εκπαίδευσης θα συμβάλλει, τόσο στην έρευνα όσο και στην χάραξη και υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων, σχετικών με τη στήριξη της τεχνικής και κοινωνικής υποδομής στην περιφέρεια εγκατάστασής τους.

- **την ενσωμάτωση της σύγχρονης τεχνολογίας:** Η δημιουργία εξειδικευμένου επιστημονικού - ερευνητικού δυναμικού σε τοπικό επίπεδο και η λειτουργία Περιφερειακών Μονάδων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και των Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για την εισαγωγή των Νέων Τεχνολογιών στην επιχειρηματική δραστηριότητα.

- **την ενίσχυση των καινοτομικών δραστηριοτήτων:** Η λειτουργία των Περιφερειακών Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης και των Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων αποτελούν τους πρωταρχικούς φορείς παραγωγής καινοτομικών γνώσεων και ενισχύουν τη διάχυση καινοτομικού Know how στις τοπικές επιχειρήσεις και στην προώθηση καινοτόμων δράσεων σε όλους τους Τομείς της Κοινωνικής και της οικονομικής δραστηριότητας.

- τέλος, η λειτουργία Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο μπορεί να δώσει συνέχεια και να αξιοποιήσει **την πολιτιστική παράδοση κάθε περιοχής**, σύμφωνα με τις επιλογές των Τοπικών Φορέων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η ύπαρξη δραστηριοτήτων προσανατολισμένων προς τις νέες τεχνολογίες, λειτουργεί ελκτικά για τις επιχειρήσεις οι οποίες στηρίζονται σε αυτές, και αναβαθμίζει συνολικά το επιχειρηματικό περιβάλλον της Περιφέρειας.

3.2 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Προκειμένου να προσδιορισθούν οι βασικές Αρχές Σύνδεσης Πανεπιστημίου και Τοπικής Οικονομίας, πρέπει να διασφαλιστούν κάποιες ελάχιστες προϋποθέσεις. Η σχέση Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης και Περιφέρειας ή τοπικής κοινωνίας είναι μία σχέση αμφίδρομη που στοχεύει στην ενίσχυση της δυναμικής και των δύο πλευρών (Leydesdorff & Meyer, 2003, Arbo & Bennenworth, 2007).

Επομένως η συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών φορέων στην υποστήριξη της ανάπτυξης του Ιδρύματος πρέπει να είναι ουσιώδης και αποφασιστική. Η διασύνδεση του Πανεπιστημίου με τις κοινωνικές και αναπτυξιακές ανάγκες της περιοχής, επιτρέπει, ή και καθιστά αναγκαίες πολλές φορές, διαπεριφερειακές και διαιδρυματικές συνεργασίες, με αποτέλεσμα το Πανεπιστήμιο να λειτουργεί ως γέφυρα επικοινωνίας και συνεργασίας σε τοπικό επίπεδο. Έτσι ως βασικές αρχές που διέπουν την σύνδεση Πανεπιστημίου και Πόλης- Περιοχής Έδρας είναι:

- *Η Αμφίδρομη Σχέση Ιδρύματος και Πόλης*
- *Η Οικονομική Στήριξη του Ιδρύματος από Τοπικές Αρχές και Φορείς*
- *Η Στήριξη των Τοπικών Αρχών και Φορέων στο Σχεδιασμό της Ανάπτυξης του Ιδρύματος*
- *Η Σύνδεση του Πανεπιστημίου με τις Αναπτυξιακές, Οικονομικές, Κοινωνικές και Πολιτιστικές Λειτουργίες της Πόλης*
- *Η Δικτύωση του Πανεπιστημίου στους Τομείς της Έρευνας και της Εκπαιδευτικής Συνεργασίας*

3.3 ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ- ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η ανάπτυξη της επίδρασης του Πανεπιστημίου και των Σχολών του στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της πόλης και του Νομού εγκατάστασης απαιτεί μια συστηματική διερεύνηση και ιδιαίτερη μελέτη.

Σύμφωνα με την επίδραση της λειτουργίας ενός Πανεπιστημίου και των Σχολών του θα μπορούσε να διερευνηθεί στους ακόλουθους τομείς:

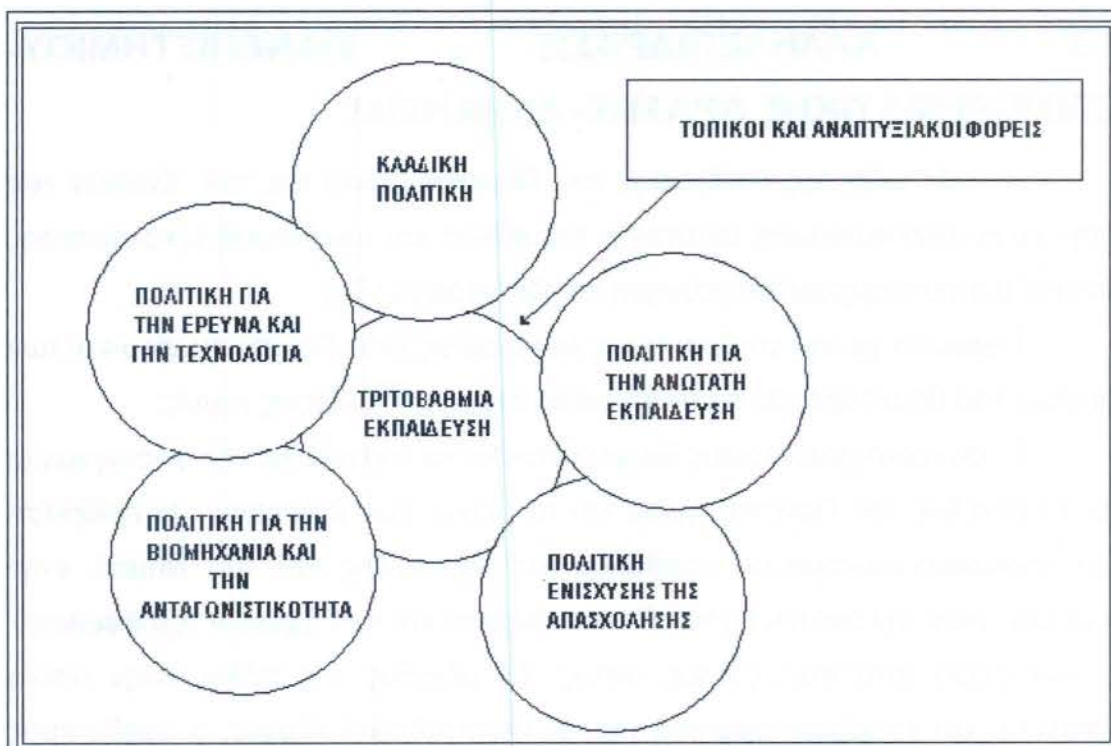
Οι συγκεκριμένοι τομείς διαφοροποιούνται σχετικά με την φυσιογνωμία και το μέγεθος του Πανεπιστημίου και το μέρος που βρίσκεται . Η επίδραση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος της πόλης και του Νομού στην λειτουργία και την ανάπτυξη του Πανεπιστημίου και των Σχολών του οφείλεται σε μια σειρά από παράγοντες, όπως: Το μέγεθος της πόλης στην οποία βρίσκεται και τα χαρακτηριστικά της, οι αναπτυξιακοί άξονες, ο σχεδιασμός διασύνδεσης Τοπικών Αναπτυξιακών Φορέων με το Πανεπιστήμιο

3.4 ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΟΦΕΛΟΣ

Στο παρακάτω σχήμα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο ρόλος της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως παράγοντας ο οποίος ολοκληρώνει σε τοπικό επίπεδο τις κατευθύνσεις των ακόλουθων σημαντικών εθνικών πολιτικών:

- της Πολιτικής για την Ανώτατη Εκπαίδευση
- της Πολιτικής για την Έρευνα και την Τεχνολογία
- της Κλαδικής Πολιτικής
- της Πολιτικής Ενίσχυσης της Απασχόλησης
- της Πολιτική Περιφερειακής Ανάπτυξης

Αυτός ο ρόλος της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης υλοποιείται σε συνεργασία με τους φορείς της Τοπικής Ανάπτυξης.

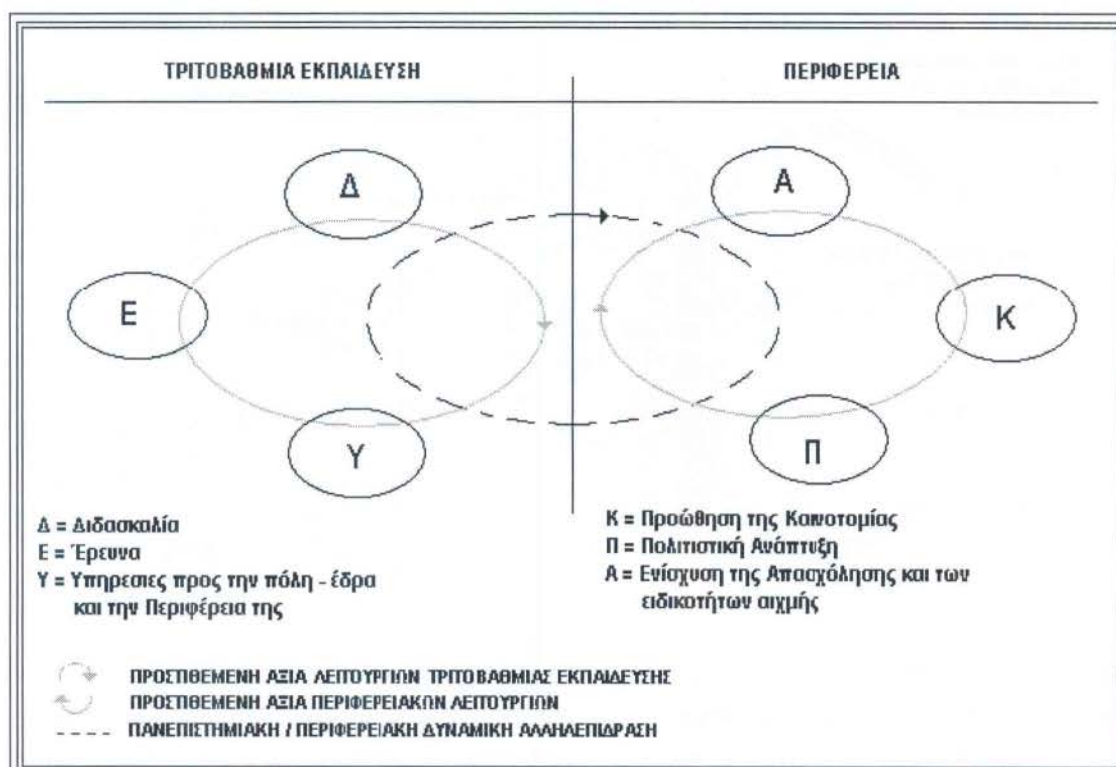
Πηγή: Arbo Peter, Benneworth Paul, "Understanding the Regional Contribution of Higher Education Institutions: A Literature Review", OECD Education Working Papers, No 9, 2007, OECD Publishing.

Η σχέση μεταξύ Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Περιφέρειας διαμορφώνεται μέσω της αλληλεπίδρασης βασικών λειτουργιών της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και της Περιφέρειας.

Οι Βασικές Λειτουργίες της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι η Διδασκαλία, η Έρευνα, και οι Υπηρεσίες προς την Πόλη Έδρα και την Περιφέρεια της.

Οι Βασικές Λειτουργίες της Περιφέρειας που αλληλεπιδρούν με τις λειτουργίες της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι η Προώθηση της Καινοτομίας η Πολιτιστική Ανάπτυξη και η Ενίσχυση της Απασχόλησης και των Ειδικοτήτων Αιχμής.

Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζεται γραφικά η τριτοβάθμια Εκπαίδευση ως μέσον Αλληλεπίδρασης με την περιφέρεια και μεταξύ διαφόρων θεματικών πεδίων.

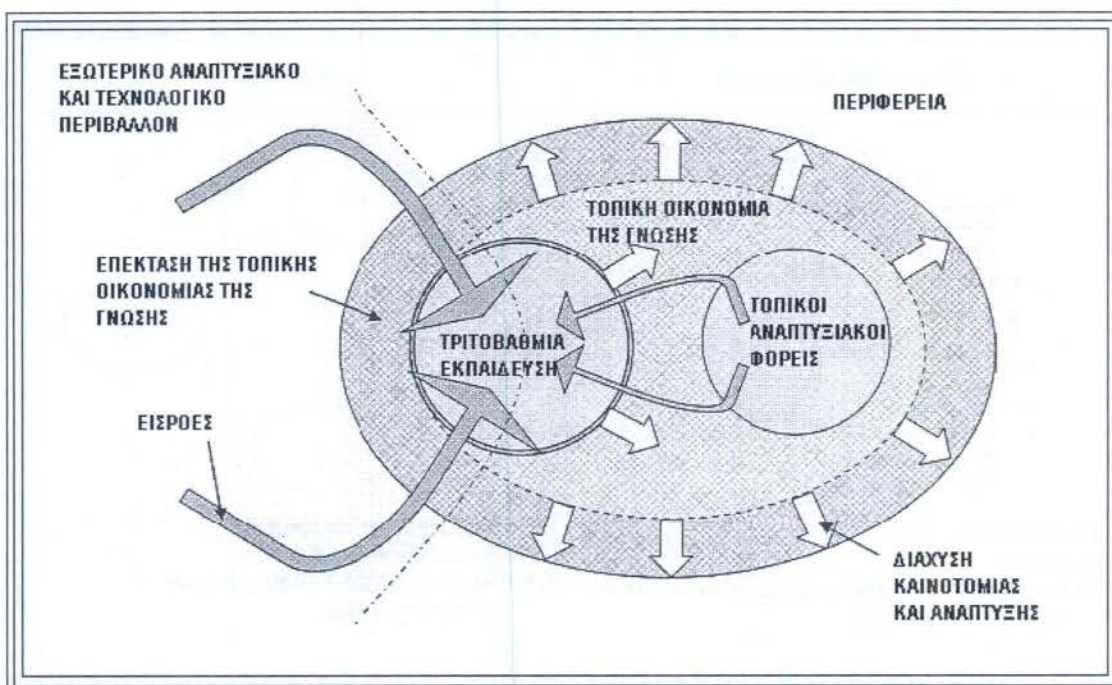

Πηγή: Arbo Peter, Benneworth Paul, "Understanding the Regional Contribution of Higher Education Institutions: A Literature Review", OECD Education Working Papers, No 9, 2007, OECD Publishing.

Γενικά η σχέση «Εξωτερικού Αναπτυξιακού και Τεχνολογικού Περιβάλλοντος», Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Τοπικών Αναπτυξιακών Φορέων παρουσιάζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 1

Αποτέλεσμα της Αλληλεπίδρασης «Εξωτερικού Αναπτυξιακού και Τεχνολογικού Περιβάλλοντος», Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Αναπτυξιακών Φορέων

Πηγή: Arbo Peter, Benneworth Paul, "Understanding the Regional Contribution of Higher Education Institutions: A Literature Review", OECD Education Working Papers, No 9, 2007, OECD Publishing.

Όπως παρουσιάζεται στο παραπάνω γράφημα, η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση συμβάλλει στην Επέκταση της Τοπικής Οικονομίας της Γνώσης μέσω της Διάχυσης Καινοτομίας και Ανάπτυξης

3.5 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Πανεπιστήμια από διάφορες περιφέρειες έχουν ανάγκη το ένα το άλλο προκειμένου να αναπτυχθούν. Για να περιοριστεί όμως η πιθανότητα ανάπτυξης και τυχόν άλλων προβλημάτων θα πρέπει να μην αντιμετωπίζεται μονοδιάστατα το ζήτημα και να στηριχτεί στη βάση μιας ισότιμης μελέτης του "πανεπιστημίου" και της "πόλης".

Οπότε, θέματα τα οποία θα πρέπει να προσεγγίζονται είναι αυτά που σχετίζονται με τον εκσυγχρονισμό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, την αποσαφήνιση βασικών εννοιών, την αναγνώριση της διαφορετικότητάς των πανεπιστημίων ως "οντοτήτων", "λειτουργιών" και "επενδύσεων", την

αποσαφήνιση του περιφερειακού και τοπικού ρόλου τους, τη συγκρότηση ενός αξιόπιστου δικτύου επικοινωνίας και πληροφόρησης του ακαδημαϊκού και εξωακαδημαϊκού χώρου, την εξεύρεση νέων εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης, την αξιολόγηση της ακαδημαϊκής δράσης και την επανεξέταση της “ακαδημαϊκής αυτονομίας” ώστε τα πανεπιστήμια να αποφασίζουν για την πολιτική και εμβέλεια δράσης τους με άξονα τις ανάγκες τους και τις ανάγκες / δυνατότητες των περιοχών τους.

Θέματα, τα οποία δε θα πρέπει να αγνοούνται είναι εκείνα που αφορούν στην περιοχή χωροθέτησης των πανεπιστημίων και σχετίζονται με το αναπτυξιακό της προφίλ και την ποιότητα του αστικού της περιβάλλοντος

Είναι σημαντικό να τίθενται κριτήρια επιλογής πόλεων, τυπικότητα και διεθνή ζητήματα να αντιμετωπίζονται σε συμπληρωματική διάσταση ώστε να πάψουν πια τα περιφερειακά πανεπιστήμια να θεωρούνται “τοπικά” και να αναγνωριστούν ως “εθνικά ινστιτούτα”, να αποσαφηνιστεί ο “δημόσιος” χαρακτήρας τους να υπάρξει ένας “εθνικός χάρτης εκπαίδευσης”.

Σκοπός της ερευνητικής προσπάθειας λοιπόν δεν είναι να δώσει την απάντηση στο πρόβλημα της αξιοποίησης της ανώτατης εκπαίδευσης ως “μέσου” ανάπτυξης, αλλά να εισάγει μια νέα προβληματική στον τρόπο διερεύνησής του. Ως μια σημαντική “βάση δεδομένων” λοιπόν για την ελληνική πραγματικότητα, η εργασία θα μπορούσε να αποτελέσει “αφετηρία” για περαιτέρω έρευνα και στην πολεοδομική κλίμακα μέσα από “μελέτες περίπτωσης”, προκειμένου τα περιφερειακά πανεπιστήμια να κατορθώσουν να γίνουν ουσιαστικοί “καταλύτες” για την ανάπτυξη των περιφερειών της Ελλάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Στη παρούσα ενότητα θα γίνει μελέτη εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην περιφέρεια με στόχο να παρουσιαστεί η δυναμική τους και η στρατηγική τους στη τοπική κοινωνία. Η μελέτη θα γίνει σε ένα ΤΕΙ (ΤΕΙ Αμαλιάδας) και σε ένα ΑΕΙ αυτά του Πανεπιστημίου της Χίου.

4.1 ΤΕΙ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ

Σκοπός της ενότητας αυτής είναι η στρατηγική διερεύνηση αλλά και η ανάλυση του Τμήματος ΕΠΔΟ Αμαλιάδας. Έτσι στα πλαίσια της ανάλυσης αυτής δίδονται στοιχεία για το ΤΕΙ, για το άμεσο εσωτερικό του περιβάλλον.

Για την βαθύτερη ανάλυση του ΤΕΙ και τη δυναμική και συμβολή του στη τοπική κοινωνία γίνεται μια ανάλυση SWOT, ανάλυση του χαρτοφυλακίου των προϊόντων του μέσω της χρήσης της μήτρας BCG, αλλά και η ανάπτυξη του μίγματος μάρκετινγκ. Επίσης γίνεται ανάλυση και για το εξωτερικό του περιβάλλον όπου συμπεριλαμβάνονται οι αναλύσεις PEST, ανάλυση της αγοράς, του ανταγωνισμού, αλλά και η τμηματοποίηση του.

Για το ανταγωνιστικό περιβάλλον χρησιμοποιείται επίσης και η ανάλυση των πέντε δυνάμεων του Porter αλλά γίνεται και ο καθορισμός των στρατηγικών ομάδων ώστε να τοποθετήσουμε το τμήμα ΕΠΔΟ Αμαλιάδας στην αγορά. Τέλος γίνεται και εκτενής ανάλυση των στρατηγικών κατευθύνσεων που ακολουθεί, οπότε και διερευνώνται και οι πηγές ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, ενώ παραθέτονται και οι εναλλακτικές στρατηγικές που το ΤΕΙ μπορεί να ακολουθήσει στο μέλλον.

4.1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΤΕΙ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ

Το Τμήμα Εφαρμογών Πληροφορικής στη Διοίκηση και την Οικονομία στο Παράρτημα Αμαλιάδας του ΤΕΙ Πατρών ιδρύθηκε με το ΠΔ 247/2003 (ΦΕΚ 222/17.09,2003 τ. Α), με το οποίο εγκρίθηκε το περιεχόμενο σπουδών. Τα επαγγελματικά δικαιώματα του πτυχιούχου του Τμήματος καθορίζονται από το ΠΔ 287/2002 ΦΕΚ 257 τ. Α. Το Τμήμα λειτουργεί από το Σεπτέμβριο του 2003.

Το περιεχόμενο σπουδών του Τμήματος καλύπτει τα γνωστικά αντικείμενα της Πληροφορικής, της Διοικητικής Επιστήμης, των Οικονομικών και του Marketing με εξειδίκευση στις εφαρμογές της Πληροφορικής στη Διοίκηση και την Οικονομία στο πλαίσιο της οργάνωσης και λειτουργίας επιχειρήσεων και οργανισμών, τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα.

Η δομή του προγράμματος σπουδών περιλαμβάνει γνωστικά αντικείμενα που στοχεύουν στην παροχή βασικών γνώσεων κατά τη διάρκεια των πρώτων εξαμήνων, ενώ στη συνέχεια και προς την ολοκλήρωσή του τα γνωστικά αντικείμενα αφορούν πιο εξειδικευμένους επιστημονικά τομείς.

4.1.2 ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Το Τμήμα Εφαρμογών Πληροφορικής στην Διοίκηση και την Οικονομία έχει ως αποστολή την εκπαίδευση των φοιτητών ώστε να καταστούν επιστήμονες, οι οποίοι με τη θεωρητική και εφαρμοσμένη κατάρτισή τους να μεταφέρουν, χρησιμοποιούν και προάγουν σύγχρονες τεχνολογίες ΤΠΕ στον τομέα της διοίκησης επιχειρήσεων και οργανισμών. Ως τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα στο πλαίσιο της λειτουργίας του εντάσσεται η δημιουργία ενός κλίματος ερευνητικών δραστηριοτήτων και επιστημονικής αναζήτησης με σκοπό την ανάπτυξη ακαδημαϊκής κουλτούρας και την προαγωγή του επίπεδου των σπουδών.

4.1.3 ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η διάρκεια των σπουδών είναι 8 εξάμηνα. Οι σπουδές στα πρώτα επτά εξάμηνα περιλαμβάνουν θεωρητική διδασκαλία, εργαστηριακές και φροντιστηριακές ασκήσεις, εκπόνηση εργασιών και μελέτη περιπτώσεων, είτε αυτοδύναμα, είτε στα πλαίσια συμμετοχικής εργασίας. Το όγδοο (8ο) εξάμηνο περιλαμβάνει τη Πρακτική Άσκηση και την εκπόνηση της Πτυχιακής Εργασίας.

4.1.4 Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ

Με την ολοκλήρωση των σπουδών τους οι πτυχιούχοι του Τμήματος αποκτούν τις απαραίτητες επιστημονικές και τεχνολογικές γνώσεις, οι οποίες τους επιτρέπουν να δραστηριοποιούνται επαγγελματικά, υποστηρίζοντας με επιτυχία την αξιοποίηση των γνώσεων της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών σε όλους τους τομείς της οικονομικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Οι πτυχιούχοι του Τμήματος κατέχουν υψηλό επίπεδο γνώσεων στα γνωστικά επιστημονικά αντικείμενα της Πληροφορικής, της Διοίκησης Επιχειρήσεων, του Marketing, της Χρηματοδότησης και της Διαχείρισης Ανθρωπίνων Πόρων και δύνανται να σχεδιάσουν, αναπτύξουν και εφαρμόσουν σύγχρονα Πληροφοριακά Συστήματα Διοίκησης.

4.1.5 ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Οι πτυχιούχοι του Τμήματος Εφαρμογών Πληροφορικής στην Διοίκηση και την Οικονομία απασχολούνται τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στο δημόσιο τομέα, είτε αυτοδύναμα, είτε σε συνεργασία με άλλους επαγγελματίες και επιστήμονες, σε όλους τους τομείς αξιοποίησης των Πληροφοριακών Συστημάτων Διοίκησης, σε θέματα που σχετίζονται με τη μελέτη, την ανάπτυξη, τη διαχείριση, την εφαρμοσμένη έρευνα, την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Οι πτυχιούχοι οι οποίοι θέλουν να εμβαθύνουν τις γνώσεις τους στο αντικείμενο ή να ασχοληθούν με έρευνα, μπορούν να παρακολουθήσουν προγράμματα σπουδών για απόκτηση μεταπτυχιακού ή ακόμα και διδακτορικού διπλώματος σε πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας μας ή του εξωτερικού.

4.1.6 ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Στις κτιριακές εγκαταστάσεις του Τμήματος Εφαρμογών Πληροφορικής στην Διοίκηση και Οικονομία περιλαμβάνονται τα εξής:

1. Τρία (3) εργαστήρια ηλεκτρονικών υπολογιστών 20-25 θέσεων εργασίας το

καθένα.

- Επτά (7) αίθουσες διδασκαλίας 100 - 150 θέσεων.
- Γραφεία διοίκησης, Γραφεία μόνιμου εκπαιδευτικού προσωπικού.
- Γραφείο έκτακτου εκπαιδευτικού προσωπικού, Γραφείο τεχνικής υποστήριξης τμήματος.
- Ανοιχτό εργαστήριο για την χρήση από τους φοιτητές.
- Αναγνωστήριο

4.1.7 ΔΟΜΗ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η διάρκεια σπουδών στο Τμήμα Εφαρμογών Πληροφορικής στη Διοίκηση και στην Οικονομία είναι οκτώ (8) εξάμηνα, όπως προβλέπεται στο σχετικό ιδρυτικό Προεδρικό Διάταγμα του Τμήματος. Σε όλα τα εξάμηνα σπουδών, οι σπουδές περιλαμβάνουν θεωρητική διδασκαλία, εργαστηριακές ασκήσεις, καθώς και ασκήσεις εκπόνησης μελετών (ασκήσεις πράξης και εφαρμογές σε πραγματικές ή εικονικές καταστάσεις) και εκπαιδευτικές επισκέψεις σε επιχειρήσεις και οργανισμούς, εμπορικές εκθέσεις (διεθνείς και εθνικές), εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια.

Έμφαση δίνεται στις μελέτες περιπτώσεων και στη συλλογική εργασία. Από το 5^ο εξάμηνο σπουδών, παρέχονται μαθήματα κατεύθυνσης όπου ο φοιτητής μπορεί να εξειδικεύσει τις γνώσεις του και να πιστοποιηθεί σε μία από τις δύο προσφερόμενες κατευθύνσεις:

- Πληροφοριακά Συστήματα Οικονομίας, και
- Πληροφοριακά Συστήματα Διοίκησης Οργανισμών και Υπηρεσιών.

Το περιεχόμενο σπουδών του Τμήματος έχει εγκριθεί από το Υπουργείο Παιδείας σύμφωνα με την απόφαση που περιέχεται στο ΦΕΚ 1060/τ.Α'/04.08.2006.

Οι σπουδές στο Τ.Ε.Ι., οργανώνονται με βάση το εξαμηνιαίο μάθημα. Τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών κάθε Τμήματος διακρίνονται σε γενικά υποχρεωτικά, κατ' επιλογήν υποχρεωτικά και προαιρετικά, ως εξής:

Γενικά υποχρεωτικά μαθήματα είναι τα μαθήματα υποδομής και τα βασικά μαθήματα ειδικότητας, τα οποία είναι υποχρεωτικά για όλους τους σπουδαστές του Τμήματος.

Τα κατ' επιλογήν υποχρεωτικά μαθήματα, είναι μαθήματα ειδικότητας που επιλέγονται από τους σπουδαστές από πίνακα περισσότερων μαθημάτων. Τα μαθήματα αυτά μπορεί να είναι ομαδοποιημένα. Εάν έχουν οριστεί κατευθύνσεις στο Τμήμα, τα μαθήματα που τις χαρακτηρίζουν είναι ομαδοποιημένα.

Τα προαιρετικά μαθήματα, είναι μαθήματα γενικής μόρφωσης ή μαθήματα εμπέδωσης, υποδομής ή διεπιστημονικά.

Η διαδικασία υλοποίησης εφαρμογής των ανωτέρω ορίζεται με απόφαση της Γεν. Συνέλευσης του Τμήματος.

Εάν οι γνώσεις που παρέχονται σε ένα μάθημα είναι προϋπόθεση επιτυχούς παρακολούθησης ενός άλλου μαθήματος, το πρώτο μάθημα χαρακτηρίζεται ως προαπαιτούμενο του δεύτερου.

Ένα μάθημα μπορεί να είναι ταυτόχρονα και προαπαιτούμενο ενός μαθήματος και εξαρτώμενο από άλλο μάθημα. Τα προαπαιτούμενα και εξαρτώμενα μαθήματα καθορίζονται με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης κάθε Τμήματος.

Τα αλληλοσυνδεόμενα με τον τρόπο αυτό μαθήματα σχηματίζουν ομάδες, που περιλαμβάνουν μέχρι τρία (3) μαθήματα που δεν έχουν μεταξύ τους κοινά μαθήματα και ο ολικός αριθμός των αλληλοσυνδεόμενων μαθημάτων δεν υπερβαίνει το 40% του συνόλου των υποχρεωτικών μαθημάτων του Τμήματος και ορίζεται με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος.

Τα τυπικά προγράμματα των εξαμηνιαίων σπουδών του Τμήματος είναι ενδεικτικά και όχι υποχρεωτικά για τους σπουδαστές του Τμήματος, με την επιφύλαξη της παραγράφου 1 περίπτωση α' του άρθρου αυτού. Ο σπουδαστής μπορεί για κάθε διδακτικό εξάμηνο να καταρτίζει το ατομικό του πρόγραμμα σπουδών, το οποίο περιλαμβάνει τα μαθήματα που επιθυμεί και πρόκειται να παρακολουθήσει κατά το εξάμηνο αυτό. Σχετική δήλωση υποβάλλουν στο Τμήμα, όλοι οι σπουδαστές. Μέσα σε μία (1) εβδομάδα από

την έναρξη των μαθημάτων του εξαμήνου, ο σπουδαστής έχει τη δυνατότητα τροποποίησης της αρχικής δήλωσής του.

Κατά την κατάρτιση του ατομικού προγράμματος σπουδών του εξαμήνου, ο σπουδαστής λαμβάνει υποχρεωτικά πρόνοια, ώστε το σύνολο των εβδομαδιαίων ωρών διδασκαλίας για τα μαθήματα που δηλώνει να είναι:

- i. Για τους πρωτοεισαγόμενους σπουδαστές, οι ώρες των μαθημάτων του τυπικού προγράμματος σπουδών του Α' εξαμήνου

- ii. Για τους σπουδαστές των υπολοίπων εξαμήνων, το σύνολο των ωρών που δηλώνονται, δεν μπορεί να υπερβαίνει το πλήθος των ωρών του προγράμματος σπουδών του τυπικού τους εξαμήνου, προσαυξημένο κατά 33%. Κατά προτεραιότητα και συμπλήρωση του ανωτέρω ορίου, δηλώνονται :

1. Οι ώρες των μαθημάτων προηγούμενων εξαμήνων, τα οποία είτε δεν δηλώθηκαν, είτε δεν ολοκληρώθηκαν με επιτυχία.
2. Οι ώρες των μαθημάτων του τυπικού τους εξαμήνου.
3. Δεν περιλαμβάνονται μαθήματα τα προαπαιτούμενα των οποίων δεν έχει παρακολουθήσει με επιτυχία ο σπουδαστής.

Εάν στη δήλωση των μαθημάτων που θα παρακολουθήσει ο σπουδαστής σε ένα εξάμηνο δεν τηρούνται οι όροι του προηγούμενου εδαφίου, θεωρείται αυτοδίκαια, ότι η δήλωση περιλαμβάνει τα μαθήματα του εξαμήνου εισαγωγής, προκειμένου για πρωτοεισαγόμενους σπουδαστές, ενώ για παλαιότερους σπουδαστές τροποποιείται η δήλωση μαθημάτων, με απόφαση του Συμβουλίου του Τμήματος, ύστερα από συνεννόηση με τον σπουδαστή.

Σε καμία περίπτωση ο σπουδαστής, κατά εφαρμογή του εδαφίου β της προηγούμενης παραγράφου, δεν μπορεί να καταστεί πτυχιούχος νωρίτερα από την προβλεπόμενη χρονική διάρκεια σπουδών του Τμήματος. Για τη διευκόλυνση της κινητικότητας σπουδαστών και Ε.Π. μεταξύ του Τ.Ε.Ι. Πάτρας και Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης του εξωτερικού, είναι δυνατή, με απόφαση του Συμβουλίου του Τμήματος, η διδασκαλία ορισμένων μαθημάτων του προγράμματος σπουδών και σε μία άλλη γλώσσα κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία διδάσκεται στο Τμήμα.

Ειδική βαρύτητα δίνεται στην ανάπτυξη των προσωπικών ικανοτήτων του φοιτητή στην αναλυτική και συνθετική μέθοδο, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης πρωτοβουλιών, της κριτικής σκέψης και της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων. Στο πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος περιλαμβάνονται: (α) Μαθήματα Γενικής Υποδομής θετικών και θεωρητικών επιστημών, τα οποία αποσκοπούν στην απόκτηση βασικών γνώσεων για την κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου του Τμήματος, (β) Μαθήματα Ειδικής Υποδομής, τα οποία αποτελούν τη βάση της Επιστήμης της Πληροφορικής, της Διοίκησης και της Οικονομίας, (γ) Μαθήματα Ειδικότητας (ΜΕ), τα οποία συνιστούν τη φύση και τον προορισμό του Τμήματος, και (δ) Μαθήματα Διοίκησης, Οικονομίας, Νομοθεσίας και Ανθρωπιστικών Σπουδών (ΔΟΝΑ-Επιχειρηματικότητα).

Το τελευταίο εξάμηνο σπουδών περιλαμβάνει την εκπόνηση της Πτυχιακής Εργασίας σε αντικείμενο σχετικό με τις σπουδές καθώς τη διεξαγωγή Πρακτικής Άσκησης σε αντικείμενο εργασίας σχετικό με τα επαγγελματικά δικαιώματα του Τμήματος.

Η εκπόνηση της Πτυχιακής Εργασίας εξασφαλίζει την εμβάθυνση του τελειόφοιτου του Τμήματος σε ένα σοβαρό επίκαιρο θέμα εφαρμοσμένης έρευνας ή σε αντικείμενο που έχει άμεση σχέση με την ειδικότητα των σπουδών.

Η απασχόληση κατά την Πρακτική Άσκηση διαρκεί έξι (6) ημερολογιακούς μήνες. Η Πρακτική Άσκηση είναι καθοδηγούμενη και αξιολογούμενη και πραγματοποιείται σε επιχειρήσεις, υπηρεσίες και άλλους συνεργαζόμενους φορείς στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο του Τμήματος.

Η Πρακτική Άσκηση πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια του όγδοου εξαμήνου των σπουδών σε αμειβόμενες θέσεις εργασίας στο ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Η εμπειρία της πρακτικής άσκησης αποτελεί για τους φοιτητές και φοιτήτριες μία πολύ καλή ευκαιρία για να ενταχθούν στην παραγωγική διαδικασία και να αναζητήσουν εργασία ανάλογη με τα προσόντα και τα ενδιαφέροντα τους.

4.1.8 ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Κάθε ακαδημαϊκό έτος χωρίζεται σε διδακτικές περιόδους που ονομάζονται εξάμηνα. Κάθε εξάμηνο αποτελείται από 13 εβδομάδες. Οι ακριβείς ημερομηνίες έναρξης και λήξης των εξαμήνων καθορίζονται κάθε έτος από τον αρμόδιο Αντιπρόεδρο του ΤΕΙ και αναρτώνται στον πίνακα ανακοινώσεων της Γραμματείας.

Οι εξετάσεις πραγματοποιούνται σε τακτές περιόδους και πραγματοποιούνται τους μήνες Ιανουάριο, Ιούνιο και Σεπτέμβριο. Η ελάχιστη διάρκεια των σπουδών στο Τμήμα είναι οκτώ (8) εξάμηνα. Η εκπαίδευση των φοιτητών γίνεται με παραδόσεις μαθημάτων, εργαστηριακές ασκήσεις και εκπόνηση εργασιών. Τα μαθήματα έχουν θεωρητικό ή και εργαστηριακό μέρος. Τα μαθήματα μπορούν να διακριθούν ως εξής:

Θεωρητικά μαθήματα είναι αυτά τα οποία έχουν ώρες θεωρητικής διδασκαλίας. Τμήμα της διδασκαλίας αυτής μπορεί να περιλαμβάνει και εκπόνηση μελετών και δραστηριότητες για την εμπέδωση των θεωρητικών γνώσεων και την εφαρμογή τους σε διάφορες συνθήκες και περιπτώσεις. Οι διδάσκοντες μπορούν να εξειδικεύουν τις ασκήσεις – πράξεις και τις δραστηριότητες σύμφωνα με τις υφιστάμενες συνθήκες στο Τμήμα.

Τα θεωρητικά μαθήματα εξετάζονται στις εξεταστικές περιόδους ενώ στον τελικό βαθμό συνυπολογίζεται και η αξιολόγηση των ασκήσεων – πράξεων, της εξέτασης προόδου ή άλλων δραστηριοτήτων, κατά την κρίση του διδάσκοντα και με συντελεστή που δεν θα υπερβαίνει το 40% της συνολικής αξιολόγησης.

4.1.9 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

4.1.9.1 ΑΝΑΛΥΣΗ MACRO ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

Το εξωτερικό περιβάλλον συνίσταται από δύο επιμέρους πεδία, το μακρο- και μικρό-περιβάλλον, με το πρώτο να είναι το ευρύτερο και γενικότερο περιβάλλον που επηρεάζει το σύνολο των τεχνολογικών ιδρυμάτων που δρουν στη χώρα, ενώ το δεύτερο αποτελεί το άμεσο περιβάλλον του κλάδου στον οποίο υπάγεται το ΤΕΙ (Παπαδάκης, 2009).

4.1.9.1.1 ΜΑΚΡΟ-ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ / ΑΝΑΛΥΣΗ PEST

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

- Πιθανή αποδέσμευση των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Αναγνώριση από το ΔΟΑΤΑΠ σχολών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Αυτό θα δημιουργήσει επιπρόσθετο ανταγωνισμό, ο οποίος θα επηρεάσει τις επιλογές των μαθητών της τρίτης Λυκείου, οι οποίοι πιθανόν να επιλέξουν ένα ξένο εκπαιδευτικό ίδρυμα.
- Τα πολιτικά συμφέροντα του κάθε ντόπιου πολιτικού παράγοντα (Βουλευτές, Δημοτικοί σύμβουλοι κ.λ.π) επηρεάζουν τη λειτουργία του ΤΕΙ, την ανάπτυξη του, τη στελέχωση του και γενικά την αξιοκρατία που το χαρακτηρίζει.
- Ύπαρξη ελλειπών κινήτρων για την τεχνολογική ανάπτυξη των ΤΕΙ.
- Περιορισμένες επενδύσεις από τη πολιτεία, με αποτέλεσμα πολλά ΤΕΙ, να αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, ακόμα και να κλείνουν.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

- Η οικονομική κρίση πλήττει και τη παιδεία. Από τη μία το κράτος δεν έχει πόρους να επενδύσει ενώ από την άλλη οι γονείς δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να σπουδάσουν τα παιδιά τους. Το οικονομικό επίπεδο ζωής στη περιοχή είναι σχετικά υψηλό, με αποτέλεσμα πολλά παιδιά παρότι περνούν στο συγκεκριμένο ίδρυμα, απλά εγγράφονται, προκειμένου να ξαναδώσουν πανελλήνιες για να περάσουν σε σχολή του τόπου καταγωγής τους.
- Μειωμένη εισροή επενδύσεων από το εξωτερικό
- Η Ευρώπη στο σύνολο της νοσεί, με αποτέλεσμα να έχουν περιοριστεί οι επιδοτήσεις στη παιδεία.
- Πτωτικές τάσεις στην επιχειρηματικότητα, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν χορηγίες υποτροφιών ή άλλα πακέτα στήριξης από τις εταιρίες.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της ευρύτερης περιοχής έχουν ομοιότητες με τα γενικότερα της χώρας. Στην ευρύτερη περιοχή είναι εγκατεστημένοι απόγονοι προσφύγων από διάφορες περιοχές, αλλά και άλλες ομοιογενείς ομάδες, οι οποίες διατηρούν την κοινωνική τους συνοχή και την πολιτισμική τους διακρίτοτητα.

Αποτέλεσμα της πολιτισμικής ποικιλότητας είναι να ενσωματώνονται εύκολα και άλλες πληθυσμιακές ομάδες, όπως είναι οι παλλινοστούντες, οι Ρόμ και οι οικονομικοί μετανάστες. Η ευρύτερη περιοχή έχει μια βαθιά πολιτιστική ταυτότητα, αποτελούμενη από πολλά αρχαιολογικά εκθέματα, μουσεία κ.λ.π. Σε γενικές γραμμές σε κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο αποτελεί πόλο έλξης για εσωτερικούς τουρίστες αλλά και τουρίστες του εξωτερικού. Ακόμα παρατηρείται γήρανση του πληθυσμού, ερήμωση σε κάποιες περιοχές.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Υπέρμετρη ανάπτυξη της τεχνολογίας στον εκπαιδευτικό τομέα, μέσα από την ανάπτυξη προγραμμάτων εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης, τα οποία εστιάζουν με μεγαλύτερες ταχύτητες, βελτίωση της ποιότητας επικοινωνίας αλλά και διευκόλυνση της μεταφοράς των δεδομένων μεγάλων όγκων – σε γενικές γραμμές εξαιρετική ανάπτυξη των υποδομών. Το ΤΕΙ, δεν έχει εστιάσει στο συγκεκριμένο τομέα, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να ανοιχτεί προς επίδοξους σπουδαστές άλλων περιοχών ακόμα και χωρών.

4.1.9.1.2 ΜΙΚΡΟ-ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά μεταξύ των ηλικιών 6-15, δηλαδή περιλαμβάνει την Πρωτοβάθμια (Δημοτικό) και την κατώτερη Δευτεροβάθμια (Γυμνάσιο). Η σχολική ζωή, όμως, των μαθητών μπορεί να ξεκινά από την ηλικία των 2,5 ετών (προσχολική εκπαίδευση) σε ιδρύματα (ιδιωτικά και δημόσια) που ονομάζονται Βρεφονηπιακοί Παιδικοί Σταθμοί. Ορισμένοι Βρεφονηπιακοί Παιδικοί σταθμοί διαθέτουν και Νηπιακά Τμήματα που λειτουργούν παράλληλα προς τα Νηπιαγωγεία.

Η διάρκεια φοίτησης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Δημοτικό) είναι εξαετής, με ηλικία εισόδου το 6ο έτος. Παράλληλα προς τα κοινά Νηπιαγωγεία και Δημοτικά λειτουργούν και Ολοήμερα σχολεία, τα οποία έχουν διευρυμένο ωράριο λειτουργίας και εμπλουτισμένο Αναλυτικό Πρόγραμμα.

Η μετα-υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, σύμφωνα με τη μεταρρύθμιση του 2007, περιλαμβάνει δύο τύπους σχολείων: τα Ενιαία Λύκεια και τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ). Η διάρκεια φοίτησης είναι τριετής στα Ενιαία Λύκεια και διετής (α΄ κύκλος σπουδών) ή τριετής (β΄ κύκλος σπουδών) στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια, ενώ δεν αποκλείονται αμοιβαίες μετακινήσεις από τον ένα τύπο σχολείου στον άλλο.

Παράλληλα με τα κοινά σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης λειτουργούν και Ειδικά Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια και λυκειακές τάξεις, που απευθύνονται σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Επίσης λειτουργούν και Μουσικά, Εκκλησιαστικά και Αθλητικά Γυμνάσια και Λύκεια.

Στη μετα-υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση εντάσσονται και τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), τα οποία προσφέρουν επίσημη αλλά αδιαβάθμιτη εκπαίδευση. Τα Ιδρύματα αυτά χαρακτηρίζονται αδιαβάθμιτα, γιατί δέχονται τόσο αποφοίτους Γυμνασίου όσο και αποφοίτους Λυκείου, ανάλογα με τις επιμέρους ειδικότητες που προσφέρουν. Η δημόσια πανεπιστημιακή εκπαίδευση χωρίζεται σε ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Η εισαγωγή των φοιτητών σ αυτά τα ιδρύματα εξαρτάται από την επίδοσή τους σε εξετάσεις εθνικού επιπέδου που λαμβάνουν χώρα στη Β΄ και Γ΄ τάξη του Λυκείου. Επιπρόσθετα, στο ΕΑΠ οι φοιτητές γίνονται αποδεκτοί από την ηλικία των 22 ετών μετά από κλήρωση.

Η επίσημη τυπική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από καθορισμένη διάρκεια σπουδών, επαναληψιμότητα, και απονομή επίσημου τίτλου σπουδών στο τέλος τους, ο οποίος αποτελεί και την κρατική νομιμοποίησή της. Η διαβάθμιση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων συνεπάγεται την υποχρέωση κατοχής του αποδεικτικού τίτλου (απολυτηρίου, πτυχίου κλπ.) του προηγούμενου επιπέδου σπουδών για τη συνέχιση στο επόμενο.

4.1.9.2 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

1.Απειλή νέας εισόδου: Η απειλή νέας εισόδου θεωρείται συγκριτικά μειωμένη μετά και το νόμο που καθορίζει την ύπαρξη εγγυητικής επιστολής για τα κέντρα μεταλυκειακής εκπαίδευσης, τα οποία συνήθως αντιπροσωπεύουν ένα ξένο πανεπιστήμιο και λειτουργούν στα πρότυπα του. Από την άλλη για την είσοδο νέου εκπαιδευτικού ιδρύματος στην αγορά απαιτούνται εξαιρετικά μεγάλα κεφάλαια επένδυσης. Παράλληλα τα κόσθη αλλαγής για τους φοιτητές πρέπει να είναι σχετικά αυξημένα δεδομένης της φύσης των υπηρεσιών του κλάδου, γεγονός που μειώνει και τον κίνδυνο εισόδου. Επίσης για την είσοδο νέας σχολής στην αγορά απαιτείται ειδική κρατική άδεια, ενώ και τα κανάλια διανομής είναι σχετικά περιορισμένα. Τέλος το μόνο σημείο που σχετικά αυξάνει την απειλή νέας εισόδου είναι η δυνατότητα ως ενός βαθμού της διαφοροποίησης των υπηρεσιών, αλλά και η απευθείας πρόσβαση της αγοράς μέσω αντιπροσώπου για πανεπιστήμια του εξωτερικού, ειδικά των Ανατολικών χωρών, που καλούν τους Έλληνες σπουδαστές να ενταχτούν σ' αυτά προτείνοντας τους δελεαστικά εκπαιδευτικά προγράμματα, ευκαιρίες εργασίας αλλά και καλύτερες συνθήκες ζωής, σ' επίπεδο κόστους ζωής.

2.Πίεση από υποκατάστατα προϊόντα: Υπάρχουν κάποια σχετικά υποκατάστατα προϊόντα όπως π.χ. τα εξ αποστάσεως προγράμματα, τα πρακτικά επαγγέλματα μέσα από τα ιδιωτικά και δημόσια ΙΕΚ κ.λ.π.

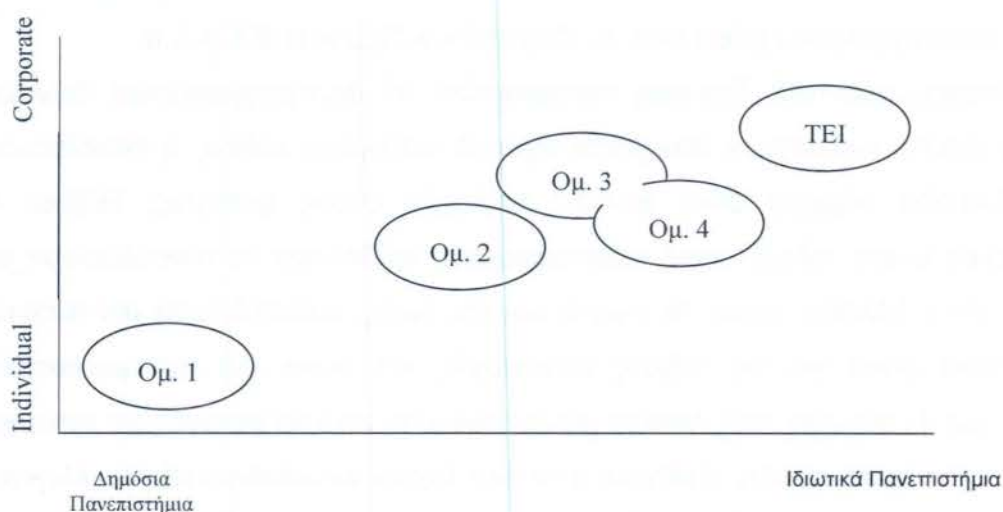
3. Διαπραγματευτική δύναμη αγοραστών: Η διαπραγματευτική δύναμη των αγοραστών-φοιτητών θεωρείται σχετικά αυξημένη καθώς η εκπαίδευση στην Ελλάδα σήμερα δίνει πολλές επιλογές στους φοιτητές. Βέβαια η οικονομική κρίση, οδηγεί τους περισσότερους να θέλουν να σπουδάσουν σε σχολές στην Ελλάδα, όμως το υψηλό κόστος ζωής, καθιστά αυτή την ανάγκη εστιασμένη μόνο για τις πόλεις καταγωγής και μόνο για ανταγωνιστικές ειδικότητες. Η δύναμη τους λοιπόν μόνο μειώνεται από το γεγονός ότι υπάρχει βαθιά οικονομική κρίση, πράγμα που δεν έχουν εκμεταλλευτεί το ελληνικό κράτος, ώστε τα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, να αποτελούν τη μοναδική και βασική λύση για τους Έλληνες φοιτητές.

Διαπραγματευτική δύναμη προμηθευτών: Αν υποθέσουμε πως προμηθευτές αποτελούν οι κρατικοί φορείς / οργανισμοί που καθορίζουν το πώς θα λειτουργήσει ο κλάδος, τότε η δύναμη τους είναι μεγάλη καθώς μέχρι πρότινος δρούσαν μονοπωλιακά.

Ένταση του ανταγωνισμού: Ο κλάδος στην παρούσα φάση παρουσιάζει ανάπτυξη, η οποία μάλιστα έχει προκληθεί από την αλλαγή της νομοθεσίας και από τη σταδιακή απελευθέρωση του κλάδου της εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Αντίστοιχα υπάρχει και ανάπτυξη ανταγωνιστών που όμως κατά βάση έχουν μια σχετική διαφοροποίηση στις υπηρεσίες τους. Από την άλλη όμως υπάρχει μεγάλη ανταγωνιστικότητα όσον αφορά την τιμολόγηση των υπηρεσιών αλλά και του κόστους ζωής στις πόλεις που φιλοξενούν κάποιο ΤΕΙ. Ακόμα τα εμπόδια εξόδου είναι αυξημένα. Σύμφωνα με τα παραπάνω η ένταση του ανταγωνισμού είναι μέτρια.

4.1.10 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Για τον καθορισμό των στρατηγικών ομάδων ως παραμέτρους θέτεται το τμήμα στο οποίο απευθύνονται τα ΤΕΙ, ΑΕΙ και ιδιωτικά πανεπιστήμια, δηλαδή γίνεται ο διαχωρισμός τους σε σχέση με τη στόχευση σε φοιτητές και φορείς, αλλά και σε σχέση με το είδος των υπηρεσιών που διαθέτουν στην αγορά.

Σχήμα 4.1-Ανάλυση Ομάδων Αγοράς

Πηγή: Παπαδάκης, Ν.(2001), Στρατηγική των Επιχειρήσεων, Μπένος

- Ομάδα 1: ΤΕΙ-ΑΕΙ και Δημόσια ΙΕΚ- ΤΕΙ Αμαλιάδας
- Ομάδα 2: ΑΕΙ και Δημόσιες σχολές και ΙΕΚ
- Ομάδα 3: ΑΕΙ και Ιδιωτικές σχολές-Πανεπιστήμια κυρίως ΙΕΚ
- Ομάδα 4: ΑΕΙ και Ιδιωτικές σχολές-Πανεπιστήμια κυρίως ΙΕΚ
- Ομάδα 5: Ιδιωτικά Πανεπιστήμια κάποια ΑΕΙ

Έτσι λοιπόν η πρώτη κατηγορία είναι αυτή των δημοσίων φορέων εκπαίδευσης όπως και του εξεταζόμενου ΤΕΙ, τα οποία απευθύνονται παντού κυρίως όμως σε μαθητές που δίνουν πανελλήνιες, σε κατόχους πρώτου πτυχίου που θέλουν να κάνουν μεταπτυχιακό και κάποιους υποψήφιους για διδακτορικό.

Ακολουθούν σχολές και δημόσιες και ιδιωτικές που παρέχουν υπηρεσίες στο σύνολο της αγοράς κυρίως όμως σε υποψήφιους φοιτητές και λιγότερο εταιρίες. Αντίθετα υπάρχουν κυρίως ιδιωτικά πανεπιστήμια που προσφέρουν εναλλακτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις.

4.1.11 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Καθότι το εξωτερικό περιβάλλον από μόνο του και τα δεδομένα που πηγάζουν από αυτό δεν είναι δυνατόν να υποστηρίξουν την στρατηγική πορεία ενός οργανισμού όπως το ΕΠΔΟ Αμαλιάδας, αλλά χρειάζεται και το ίδιο να έχει συγκεκριμένα στοιχεία στο εσωτερικό του περιβάλλον ώστε να ανταποκριθεί στις αλλαγές αυτές, είναι ιδιαίτερα σημαντική και η διενέργεια ανάλυσης του εσωτερικού περιβάλλοντος του ΤΕΙ.

4.1.11.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ

➤ Υλικοί Πόροι

Χρηματοοικονομικοί Πόροι: Το ΤΕΙ, στηρίζεται οικονομικά από τις κρατικές επιδοτήσεις, από ερευνητικά προγράμματα της Ε.Ε, αλλά και από δράσεις τοπικών φορέων και παραγόντων

Φυσικοί Πόροι: Το ΤΕΙ έχει αναπτύξει εκτεταμένη πρόσβαση σε πρώτες ύλες ενώ αντίστοιχα ο τεχνολογικός του εξοπλισμός είναι σε υψηλό επίπεδο και με τις νεότερες τεχνικές προδιαγραφές.

Ανθρώπινοι Πόροι: Υπάρχει εκπαίδευση των καθηγητών ενώ το σύστημα του είναι αρκετά ευέλικτο ώστε να επιτρέπει την ανάληψη πρωτοβουλιών και την προαγωγή κοινών αξιών.

Οργανωτικοί Πόροι: Το ΤΕΙ είναι οργανωμένο κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται μεγαλύτερη ευελιξία. Επίσης γίνονται επενδύσεις σε IT ώστε να δημιουργηθούν τα σωστά συστήματα ελέγχου και συντονισμού των δραστηριοτήτων.

➤ Αϋλοι Πόροι

Τεχνολογικοί Πόροι: Με την επισύναψη συμφωνιών και συνεργασία με διάφορους κρατικούς φορείς το ΤΕΙ έχει αναπτύξει τον τομέα αυτό, ενώ συνεχώς αναβαθμίζει και το know how ώστε να καλύπτει τους φοιτητές του.

Πόροι Καινοτομίας: Υπάρχει ανάπτυξη και στον τομέα αυτό που κυρίως απορρέει από τις εγκαταστάσεις και την τεχνογνωσία του.

Φήμη: Αν και μικρό σε μέγεθος και ισχύ έχει ήδη δημιουργήσει ένα καλό όνομα στις τάξεις των φοιτητών προσφέροντας αξιοπιστία και προσπαθεί να συνδέσει το όνομα του με την αγορά εργασίας.

Οι ανωτέρω πόροι μπορούν να διαχωριστούν σε οριακές ικανότητες και σε ικανότητες κορμού. Στις πρώτες συγκαταλέγονται ως ένα βαθμό οι φυσικοί πόροι, ενώ οι πόροι πάνω στους οποίους μπορεί να αναπτύξει το ΤΕΙ τις ικανότητες κορμού – οπότε και να οδηγηθεί σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα – είναι οι χρηματοοικονομικοί, αλλά κυριότερα η ανάπτυξη της φήμης και των καινοτομιών, ενώ όλα τα προηγούμενα θα πρέπει να υποστηρίζονται από τους ανθρώπινους πόρους και τις οργανωτικές δομές, τα οποία ήδη λειτουργούν ικανοποιητικά.

4.1.11.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ ΑΞΙΑΣ

➤ Κύριες Λειτουργίες

Λειτουργίες Χειρισμού Εισερχομένων: ως πρώτες ύλες μπορούν να χαρακτηριστούν οι συμφωνίες οι οποίες γίνονται με δημόσιους και τοπικούς

ιδιωτικούς οργανισμούς. Για τον χειρισμό αυτών το ΤΕΙ έχει δημιουργήσει ειδικά συστήματα ώστε να μπορεί να προσφέρει τις υπηρεσίες του.

Λειτουργίες Παραγωγής: Το ΤΕΙ έχει δημιουργήσει ειδικά συστήματα για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων με τις οποίες θα μπορεί αφενός να δημιουργεί προϋποθέσεις για την ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας, και αφετέρου διαθέτει και συνεχίζει να επενδύει σε ανάπτυξη των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού για την προσφορά υπηρεσιών αξίας προς τους φοιτητές.

Διαχείριση εξερχόμενων: στην λειτουργία αυτή μπορεί να συμπεριληφθεί η ύπαρξη τμήματος υποστήριξης φοιτητών (Γραμματεία) ώστε να υπάρχει η συνεχής και αδιάκοπη ενημέρωση και εξυπηρέτηση τους.

Μάρκετινγκ και Πωλήσεις: στον τομέα αυτό το ΤΕΙ, ως δημόσιος φορέας δεν έχει δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα τόσο μέσα από την διαδικασία προώθησης των υπηρεσιών του, αλλά και από την δημιουργία των σωστών καναλιών διανομής ώστε να φέρει το σύνολο των υπηρεσιών του προς τους υποψήφιους φοιτητές.

Υπηρεσίες μετά την Πώληση: εκτός από το τμήμα της υποστήριξης των φοιτητών, το ΤΕΙ δεν έχει δημιουργήσει ικανοποιητικές διαδικασίες με τις οποίες μπορεί να καλύπτει το σύνολο των αναγκών των φοιτητών του (π.χ. μηνιαία ενημέρωση / αποστολή εγγράφων μέσω email και ταχυδρομείου/ βάση e-learning).

➤ Υποστηρικτικές λειτουργίες

Προμήθειες – Αγορές: σε αυτή τη λειτουργία μπορεί να συμπεριληφθούν αφενός οι φορείς με τους οποίους το ΤΕΙ έχει επισυνάψει συμφωνίες για την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών στους φοιτητές του.

Έρευνα και Ανάπτυξη: όντας στον τομέα της εκπαίδευσης το ΤΕΙ συνεχώς αναβαθμίζει την τεχνογνωσία του μέσω των επενδύσεων ώστε να παραμείνει ανταγωνιστικό και σε σύζευξη με τις τεχνολογικές εξελίξεις

Διοίκηση Ανθρώπινων Πόρων: Το ΤΕΙ έχει προγράμματα συνεχούς εκπαίδευσης των εργαζομένων, ενώ ταυτόχρονα προωθεί και τις καλές σχέσεις και την συνεχή ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του.

Εσωτερική Υποδομή: Το ΤΕΙ δεν έχει τόσο ουσιαστική χρηματοδοτική υποστήριξη, από την άλλη υπάρχει προσπάθεια για σαφή προγραμματισμό στόχων με κινητήριο δύναμη το όραμα του.

4.1.12 ANALΥΣΗ SWOT

➤ Δυνάμεις

1. Ικανοποιητικά τεχνολογικά συστήματα.
2. Εύρος υπηρεσιών.
3. Υποστήριξη από κρατικούς φορείς.
4. Καλή φήμη.
5. Ύπαρξη τμήματος υποστήριξης φοιτητών.

➤ Αδυναμίες

1. Μικρό μέγεθος.
2. Έλλειψη οικονομικών πόρων.
3. Προβλήματα εγκαταστάσεων.
4. Ελλιπής οργάνωση σ' επίπεδο προώθησης και μάρκετινγκ.

➤ Ευκαιρίες

1. Κυβερνητικά κίνητρα και ευρωπαϊκές επενδύσεις για την ανάπτυξη.
2. Ανάγκη για μεταπτυχιακά και διδακτορικά στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.
3. Ανάπτυξη των Βαλκανικών χωρών, για τις οποίες η Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει χώρα υποδοχής σπουδαστών.

➤ Απειλές

1. Αυξανόμενη ανταγωνιστικότητα – πιθανή ανάπτυξη ιδιωτικών πανεπιστημίων, τα οποία θα εισέλθουν στην Ελλάδα.
2. Οικονομική κρίση η οποία πλήττει τη περιφέρεια και πιθανόν ν' αποδυναμώσει στο μέλλον και το ΤΕΙ, με δεδομένη τη μείωση των κρατικών επιχορηγήσεων.
3. Μικροί κύκλοι ζωής των ειδικοτήτων λόγω συνεχούς ανάπτυξης νέων τεχνολογιών, το ΤΕΙ δεν έχει τη δυνατότητα να παρακολουθεί τις εξελίξεις.

4.1.13 ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ / ΜΗΤΡΑ BCG

Οι υπηρεσίες που διαθέτει το ΤΕΙ στο χαρτοφυλάκιο του καλύπτουν ένα σύνολο αναγκών των φοιτητών, τα οποία και παραθέτονται εδώ, ώστε να κατανοήσουμε το βάθος και το εύρος του χαρτοφυλακίου.

Πίνακας 4.1- Χαρτοφυλάκιο Προϊόντων

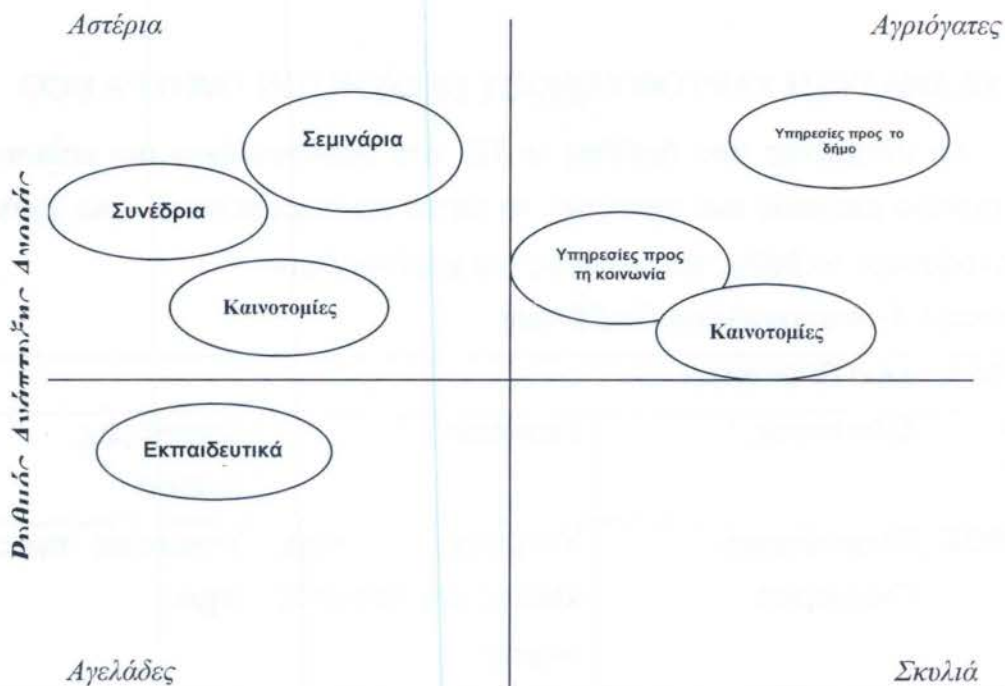
ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ			
↑	Ειδικότητες	Σεμινάρια	Καινοτομίες και Έρευνα
ΒΑΘΟΣ	Πληροφορική Οικονομικά	Υπηρεσίες προς ιδιώτες και τοπικούς φορείς	Υπηρεσίες προς το δήμο
↓	←	Εύρος	→

2 Πηγή: Καζάζης Ν., (2006): Αποτελεσματικό μάρκετινγκ για κερδοφόρες πωλήσεις, Αθήνα, Σταμούλης

Όπως γίνεται αντιληπτό το χαρτοφυλάκιο των προϊόντων έχει επαρκές εύρος, αφού καλύπτει όλα τα τμήματα, αλλά και βάθος αφού με τις υπηρεσίες που διαθέτει στοχεύει στην ικανοποίηση των αναγκών μεγάλης μάζας των φοιτητών και της τοπικής κοινωνίας, με βασικό στόχο το να προσφέρει one stop solution (Καζάζης, 2000).

Πρέπει όμως να σημειωθεί πως δεν δραστηριοποιείται ιδιαίτερα στον τομέα της προσφοράς υπηρεσιών προς εταιρίες, συνέδρια, εκθέσεις, διαλέξεις αλλά και εκμετάλλευση εγκαταστάσεων. Έτσι λοιπόν βλέπουμε πως το ΤΕΙ θα μπορούσε να αυξήσει το βάθος των υπηρεσιών του, ενώ δεν ενδείκνυται το ίδιο και για το εύρος. Προχωρώντας στη μήτρα BCG οι υπηρεσίες του ΤΕΙ καταλαμβάνουν τις εξής θέσεις:

ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ

Σχήμα 4.2- Χαρτοφυλάκιο Προϊόντων

Πηγή: Καζάζης Ν., (2006): Αποτελεσματικό μάρκετινγκ για κερδοφόρες πωλήσεις, Αθήνα, Σταμούλης

Όπως διακρίνετε λοιπόν από την μήτρα του BCG η σύνθεση του χαρτοφυλακίου προϊόντων του ΤΕΙ είναι ισορροπημένη αφού ήδη υπάρχουν «αγελάδες» που κατέχουν θέση ενώ αντίστοιχα υπάρχουν και αρκετές υπηρεσίες που χαρακτηρίζονται ως «αστέρια» και οι οποίες μπορούν να αναπτυχθούν μελλοντικά και έτσι να διασφαλίσουν την μακροπρόθεσμη κερδοφορία του ΤΕΙ προσφέροντας τα αναγκαία κεφάλαια

Επίσης και στην κατηγορία «αγριόγατες» υπάρχουν αρκετά προϊόντα – προτείνεται λοιπόν να γίνει η κατάλληλη χρηματοδότηση τους ώστε να αποτελέσουν κάποια από αυτά πηγή κέρδους (ή αν η προσπάθεια είναι ανεπιτυχής να αποσυρθούν), ενώ δεν υπάρχει σχετικό προϊόν στην κατηγορία «σκυλιά» λόγω του ότι το ΤΕΙ δεν έχει υπηρεσίες που επενδύει ανεπιτυχώς ίσως κάποιες ειδικότητες.

4.1.14 ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΙΓΜΑΤΟΣ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

4.1.14.1 ΠΡΟΪΟΝ

Πριν γίνει η ανάλυση των υπηρεσιών του ΤΕΙ είναι σημαντικό να γίνει αναφορά και πάλι ότι το ΤΕΙ αντιμετωπίζει λόγω και της κρίσης δυσκολίες που σχετίζονται με την επιβίωση του. Αν και υπάρχουν προβλήματα οι υπηρεσίες του ΤΕΙ έχουν ήδη αποκτήσει ένα καλό όνομα στο κλάδο της εκπαίδευσης, καθώς το βασικό στοιχείο που το ΤΕΙ προσπαθεί να περάσει στους φοιτητές του είναι αυτό της αξιοπιστίας. Έτσι το ΤΕΙ προσφέρει ολοκληρωμένες λύσεις σε φοιτητές (one stop solution), τις οποίες όμως υποστηρίζει και συμπληρώνει με μια άριστη υποδομή και εξυπηρέτηση, αλλά και υψηλή τεχνολογία. Η τοποθέτηση του στον χάρτη είναι η παροχή συνολικών λύσεων, πάντα με γνώμονα τις εκάστοτε ανάγκες των φοιτητών και των φορέων. Τέλος όσον αφορά τον κύκλο ζωής, οι υπηρεσίες του βρίσκονται ακόμα σε στάδιο ανάπτυξης. Είναι όμως σημαντικό να αναφερθεί πως το σύνολο των προϊόντων και υπηρεσιών του κλάδου έχουν συγκριτικά μικρότερο κύκλο ζωής καθώς οι συνεχείς αλλαγές στην τεχνολογία και η ανάπτυξη αυτής καθιστά απαραίτητη την συνεχή αναβάθμιση τους.

4.1.14.2 ΤΙΜΗ

Η γενικότερη πολιτική που ακολουθεί για την τιμολόγηση των υπηρεσιών του είναι αυτή της στρατηγικής διείσδυσης, καθώς προσπαθεί να έχει χαμηλότερες τιμές σε σχέση με τους τομείς που ο φοιτητής καλείται να πληρώσει, παρότι οι υπηρεσίες του είναι διαφοροποιημένες σε αρκετά σημαντικό βαθμό και θα μπορούσε να δικαιολογηθεί και μεγαλύτερο κόστος. Ο βασικός λόγος της πολιτικής αυτής είναι αφενός το γεγονός ότι υπάρχουν οικονομίες κλίμακας, αλλά κυριότερα το γεγονός ότι το ΤΕΙ θέλει να μην αφήσει περιθώρια ανάπτυξης στον ανταγωνισμό (Καζάζης, 2000). Πρέπει επίσης να σημειωθεί πως το ΤΕΙ προσπαθεί να αναπτύξει τις παροχές που προσφέρει στους φοιτητές ώστε στο εγγύς μέλλον να αναπτύξει την στρατηγική «value for money».

4.1.14.3 ΠΡΟΩΘΗΣΗ

Η γενικότερη πολιτική προώθησης που ακολουθεί είναι περιορισμένη, λόγω της δημόσιας ιδιότητας του, αλλά και των θεσμικών κωλυμάτων. Η παρούσα προβολή του γίνεται στο πλαίσιο των ειδικοτήτων του, των δημοσιεύσεων των καθηγητών, των μη κερδοσκοπικών εκδηλώσεων που διοργανώνονται κ.λ.π.

4.1.14.4 ΔΙΑΝΟΜΗ

Το ΤΕΙ έχει ως γενικότερη στρατηγική διανομής την επιλεκτική διανομή καθώς το κύριο μέλημα της είναι η διάθεση των υπηρεσιών της από τα κεντρικά της – ένας από τους λόγους που το ΤΕΙ ακολουθεί τέτοια πολιτική είναι η διατήρηση σωστού επιπέδου ποιότητας για τις προσφερόμενες υπηρεσίες του.

4.1.15 ΤΜΗΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ – ΣΤΟΧΕΥΣΗ ΑΓΟΡΑΣ

Η τμηματοποίηση της εκπαίδευσης διαφέρει σε μεγάλο βαθμό από τις πιο κλασικές προσεγγίσεις για την αγορά των καταναλωτικών προϊόντων. Έτσι λοιπόν βασικός παράγοντας τμηματοποίησης αποτελεί το μέγεθος του ΤΕΙ, οι ειδικότητες του, η αγορά εργασίας, οι ανάγκες των φοιτητών. Αντίστοιχα υπάρχει και ο διαχωρισμός των φοιτητών σε βαρείς και ελαφρούς χρήστες, όπου συνήθως οι πρώτοι επιζητούν ολοκληρωμένες λύσεις και μεγάλα πακέτα υπηρεσιών ενώ οι δεύτεροι χρειάζονται λιγότερες παροχές. Συγχρόνως θα πρέπει να υπάρχει και στόχευση σε επαγγελματίες που θέλουν να κάνουν μεταπτυχιακά και διδακτορικά προγράμματα.

4.1.15.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

4.1.15.1.1 ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΤΕΙ

ΕΤΑΙΡΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Κύριος στόχος του είναι να αποτελέσει ένα από τα βασικά ΤΕΙ, στις επιλογές των φοιτητών, επιδιώκει να είναι συνυφασμένο με την έννοια της μάθησης, της καινοτομίας και της εκπαίδευσης.

ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

Υπάρχουν τρεις κεντρικοί στόχοι μάρκετινγκ, οι οποίοι συγκεκριμένα είναι:

- Η σταθεροποίηση της εικόνας του ΤΕΙ
- Η αύξηση του μεριδίου της αγοράς
- Η δημιουργία νέων αναγκών για τους φοιτητές, με την παράλληλη ενίσχυση της αναγνωρισιμότητας

4.1.15.1.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΤΕΙ

Έχοντας ως βάση την ανάλυση τόσο του εξωτερικού αλλά και του εσωτερικού περιβάλλοντος και σε συνεργεία με τους στόχους του μπορεί στο σημείο αυτό να αναλυθεί η στρατηγική πορεία του ΤΕΙ. Έτσι λοιπόν το ΤΕΙ ως κύρια στρατηγική του πορεία για την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος όπως αναφέρεται από τον Porter (2001) ακολουθεί την διαφοροποίηση, καθώς προσπαθεί να αναβαθμίζει τις υπηρεσίες τις οποίες προσφέρει στην αγορά μέσα από την συνεχή ανάπτυξη της τεχνογνωσίας και της απόκτησης τεχνολογικά αναβαθμισμένου εξοπλισμού. Πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό πως το ΤΕΙ επίσης προσπαθεί να διαθέτει υπηρεσίες προς τους φοιτητές σε σχέση με επαγγελματική αποκατάσταση και προσφέροντας ειδικότητες αποδεκτές από την αγορά εργασίας. Όλα τα παραπάνω το βοηθούν να εστιάζει στη διαφοροποίηση

Όσον αφορά τις στρατηγικές ανάπτυξης όπως αυτές καθορίζονται από τον Ansoff, το ΤΕΙ κυρίως ακολουθεί τη στρατηγική της διείσδυσης και της ανάπτυξης της αγοράς. Από τη μια το ΤΕΙ προσπαθεί να αυξήσει το μερίδιο της αγοράς του με την αύξηση της χρήσης των υπηρεσιών του, ενώ παράλληλα επιδιώκει να επεκτείνεται και γεωγραφικά.

Πίνακας 4.2- Στρατηγικές Ανάπτυξης

Στρατηγικές Διείσδυσης Αγοράς	Στρατηγική Ανάπτυξης
Αύξηση μεριδίου αγοράς	Προϊόντων

<p>Αύξηση χρήσης προϊόντος</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αύξηση συχνότητας χρήσης - Αύξηση ποσότητας χρήσης - Νέες εφαρμογές 	<p>Βελτίωση προϊόντος</p> <p>Νέα προϊόντα για νέες αγορές</p>	<p>Υπάρχουσες Αγορές</p>
<p>Στρατηγικές Ανάπτυξης Αγοράς</p> <p>Επέκταση αγορών για υπάρχοντα προϊόντα</p> <ul style="list-style-type: none"> - Γεωγραφική εξάπλωση - Νέες αγορές στόχοι 	<p>Στρατηγικές Διαφοροποίησης</p> <p>Κάθετη Ολοκλήρωση</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προς τα εμπρός - Προς τα πίσω <p>Οριζόντια Ολοκλήρωση</p> <p>Συσχετισμένη διαφοροποίηση</p> <p>Ασυσχέτιστη διαφοροποίηση</p>	<p>Νέες Αγορές</p>
<p><i>Υπάρχοντα Προϊόντα</i></p>	<p><i>Νέα Προϊόντα</i></p>	

Πηγή: Καζάζης Ν., (2006): Αποτελεσματικό μάρκετινγκ για κερδοφόρες πωλήσεις, Αθήνα, Σταμούλης

Η στρατηγική Marketing που ακολουθεί είναι το S.T.D. (Segmenting, Targeting, Positioning), διαθέτοντας στην αγορά προγράμματα ανώτερης ποιότητας, εξελιγμένης καινοτομίας, αποτελεσματικότητας και αξιοπιστίας.

4.1.16 ΠΗΓΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ

Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του προκύπτει από μια πλειάδα πηγών, όπως η ανάπτυξη της καινοτομίας της αλλά και της τεχνογνωσίας της, την εφαρμογή των σωστών στρατηγικών, αλλά και τη προσέγγιση των αγορών στόχων της.

Το πλεονέκτημα του είναι διατηρήσιμο σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Συγκεκριμένα κάποια στοιχεία των υπηρεσιών που προσφέρει δεν είναι

αντιγράψιμα από τους ανταγωνιστές του ενώ παράλληλα και ο κλάδος στον οποίο δραστηριοποιείται είναι ιδιαίτερα δυναμικός (Παπαδάκης 2009).

Επίσης το γεγονός ότι έχει σωστά οροθετημένο όραμα αλλά και συστήματα λειτουργιών και ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων προς την κατεύθυνση της επίτευξης του είναι στοιχεία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος τα οποία μάλιστα δεν είναι δυνατόν να ακολουθήσουν οι ανταγωνιστές του.

Επίσης θα πρέπει να αναπτύξει και τους πόρους – ιδιαίτερα αυτούς που σχετίζονται με τη φήμη, την καινοτομία και τους οικονομικούς πόρους – ώστε να αποκτήσει ακόμα περισσότερο ιδιαίτερες ικανότητες.

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές συνθήκες του περιβάλλοντος αλλά και τις εσωτερικές δυνάμεις του υπάρχουν κάποιες στρατηγικές οι οποίες μελλοντικά θα μπορούν να θωρακίσουν το ΤΕΙ σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα του.

Η πρώτη στρατηγική κατεύθυνση την οποία η εταιρία μπορεί να ακολουθήσει στο εγγύς μέλλον είναι αυτή της ανάπτυξης νέων υπηρεσιών, όπως διοργάνωση συνεδρίων, συνεστιάσεων, διαλέξεων, παρουσιάσεων βιβλίων κ.λ.π, ακόμα θα μπορούσε να αξιοποιήσει τις εγκαταστάσεις του όπως το κυλικείο του και τέλος ν' αναπτύξει δράσεις όπως θεατρικές παραστάσεις για τους κατοίκους και επένδυση στην ενέργεια με τη χρήση φωτοβολταϊκών για μείωση του κόστους και αύξηση των πόρων.

Βασικός παράγοντας για την κατεύθυνση αυτή είναι αφενός η μεγάλη ανάπτυξη που παρουσιάζει η αγορά στο σύνολο της η οποία είναι έτοιμη να δεχτεί όλο και περισσότερο εξελιγμένα προγράμματα, καθώς αυξάνονται συνεχώς και οι ανάγκες για μάθηση και εκπαίδευση.

Αντίστοιχα λαμβάνεται υπόψη και το γεγονός ότι ο κλάδος στο σύνολο των υπηρεσιών του παρουσιάζει μικρούς κύκλους ζωής, ενώ και το χαρτοφυλάκιο του θα μπορούσε να αναπτυχθεί σε βάθος προσφέροντας νέες υπηρεσίες στους πελάτες του όπως αναφέρθηκε και παραπάνω. Με τη στρατηγική αυτή το ΤΕΙ θα μπορέσει τόσο να καλύψει νέες ανάγκες της υπάρχουσας αγοράς αλλά και να κατευθυνθεί σε άλλες παρεμφερείς.

Μια άλλη στρατηγική της κατεύθυνση θα μπορούσε να είναι αυτή της διαφοροποίησης είτε μέσα από την οριζόντια ολοκλήρωση είτε από συσχετισμένη διαφοροποίηση. Όσον αφορά την πρώτη περίπτωση αναλύοντας το εξωτερικό μικρο-περιβάλλον και σχηματίζοντας τις στρατηγικές

ομάδες παρατηρήθηκε ότι υπάρχει περιθώριο στην αγορά ειδικά στη γειτονική των Βαλκανίων. Όμως δεν έχουν όλες τις ίδιες δυναμικές όπως επίσης και την ίδια χρηματοοικονομική δύναμη.

Θα μπορούσε λοιπόν το ΤΕΙ να αναπτυχθεί στην αγορά μέσα από την συνεργασία με μικρές εταιρίες δίνοντας δράσεις outsourcing, ώστε να ενδυναμώσει τη δική του θέση σε αυτόν. Για τη στρατηγική της συσχετισμένης διαφοροποίησης αντίστοιχα το ΤΕΙ θα μπορούσε να δημιουργήσει νέα πακέτα υπηρεσιών που όμως θα απευθύνονταν στην αγορά των επιχειρήσεων προσφέροντας τους π.χ. εκπαίδευση σε χαμηλές τιμές, οργάνωση συνεδρίων, ερευνητική υποστήριξη κ.λ.π.

4.2. ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΤΗ ΧΙΟ

Το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων (Τ.Δ.Ε.) στη Χίο ήταν ένα από τα πρώτα Τμήματα που λειτούργησαν στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Το φθινόπωρο του 1985 εγγράφονται οι πρώτοι φοιτητές. Ο καθηγητής Κ. Σοφούλης το 1988, προδιαγράφει τις βασικές κατευθύνσεις και αρχές πάνω στις οποίες μπορεί να δομηθεί το Πρόγραμμα Σπουδών του νέου Τμήματος. Ο ίδιος υπερασπίζεται τον κοινωνικό χαρακτήρα και το ιδεολογικό υπόστρωμα των σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, που δεν μπορεί να είναι ιδεολογικά ουδέτερο.

Στην έκδοση “Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου στη Χίο – Προβλήματα και προοπτικές (1991)” αναφέρονται διάφορα στοιχεία της μέχρι τότε δραστηριότητας του Τμήματος και είναι ενδιαφέρουσες οι απόψεις των φορέων για το Πανεπιστήμιο Αιγαίου στη Χίο.

Στην παρέμβαση του **Επιμελητηρίου Χίου** αναφέρεται:

“Μπορεί να ωφεληθεί η Χίος από το Πανεπιστήμιο. Αρχικά το πιο χειροπιαστό είναι το εισόδημα των φοιτητών που είναι καταναλώσιμο στο νησί και βέβαια τώρα μπορεί να μιλάμε για 250 φοιτητές με μέσο εισόδημα το χρόνο 734.000€. αλλά και με 1.000 φοιτητές αλλά και με τις θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν για να στηριχθεί μια Πανεπιστημιακή κοινότητα 1.000 ή περισσότερων φοιτητών και διδακτικού προσωπικού.

Ένα άλλο σημαντικό ωφέλημα είναι η γνώση που μπορεί να αντλήσει κάθε επιχείρηση με την υλοποίηση μερικών από τους στόχους της Επιτροπής Σύνδεσης Πανεπιστημίου και Επιχειρήσεων:

α. Με απ’ ευθείας συνεργασίες πάνω σε συγκεκριμένα προβλήματά τους, περιπτώσεων που αποτελούν και αντικείμενο μελέτης και εμπειρίας για τους φοιτητές.

β. Με τις διαλέξεις στελεχών επιχειρήσεων από τη Χίο και την άλλη Ελλάδα.

γ. Με τη θερινή Πρακτική Άσκηση όπου η χιώτικη επιχείρηση απασχολώντας φοιτητές μπορεί να οργανώσει κάποια από τα τμήματά της, και να αποκτήσει κάποια επιστημονική βοήθεια με την συνεργασία των φοιτητών με τους καθηγητές τους.

Με την επίτευξή τους πέρα από τα άμεσα ωφελήματα, ανεβαίνει το πνευματικό επίπεδο των επιχειρηματιών και του νησιού γενικότερα.”

– Ο **Σύλλογος Φοιτητών Τ.Δ.Ε.** αναφέρεται στο γεγονός ότι 38% του συνόλου των φοιτητών περίπου, εγκαταλείπουν το Τμήμα. Συγκεκριμένα αναφέρεται:

“Είναι γεγονός ότι οι φοιτητές αποκομίζουν τις καλύτερες εντυπώσεις στην πρώτη τους επαφή με το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων.”

Στη συνέχεια, για να τεκμηριωθεί αυτή η θετική εικόνα, γίνεται αναφορά στα κτίρια, το ανθρώπινο δυναμικό, τα εργαστήρια και την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ταυτόχρονα διαπιστώνεται:

“Και όμως, αυτή τη στιγμή το Τ.Δ.Ε. ψυχορραγεί. Οι φοιτητές το εγκαταλείπουν. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δυναμικού του ανά έτος μετεγγράφεται σε κεντρικά Πανεπιστήμια. Το Τμήμα οδηγείται στο μαρασμό.

Το σπουδαιότερο δεν είναι ότι οι φοιτητές εγκαταλείπουν το Τμήμα, αλλά ότι το Τμήμα δεν έχει την δυνατότητα να τους κρατήσει, να τους προσελκύσει. Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου στερείται έργων υποδομής για την φοιτητική μέριμνα.

- Φοιτητική Εστία
- Φοιτητικό Εστιατόριο

Οι συνθήκες ζωής, γενικά, είναι το σημαντικότερο πρόβλημα για τους φοιτητές. Αυτές τους εξωθούν στην φυγή....”

– Το **Συμβούλιο Σπουδών του Τ.Δ.Ε.** αναφέρεται στους στόχους του Π.Α. και τη στρατηγική του Τμήματος.

Συγκεκριμένα:

“ Με την ίδρυση του Πανεπιστημίου Αιγαίου πραγματοποιείται ένα όραμα που έχει εθνική, αναπτυξιακή και εκπαιδευτική αποστολή. Οι κυριότεροι στόχοι του είναι οι εξής:

- α. Η ενίσχυση της ελληνικότητας των νησιών του Αιγαίου, η πνευματική θωράκιση του εθνικά ζωτικού αιγαιοπελαγίτικου χώρου (απέναντι στα 4 Πανεπιστήμια που έχει ιδρύσει η Τουρκία στην περιοχή του Αιγαίου κ.λ.π.).
- β. Η διατήρηση, καλλιέργεια και ανάπτυξη της πολύτιμης ιστορικής και

πολιτιστικής κληρονομιάς του Αιγαίου, των νησιών του και της γύρω περιοχής.
γ. Η μετατροπή του Πανεπιστημίου σε μοχλό δυναμικής, πολύπλευρης και συνολικής ανάπτυξης του αιγαιοπελαγίτικου χώρου, η ταυτόχρονη προώθηση της εκπαιδευτικής, επιστημονικής, τεχνολογικής, πολιτιστικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής ανάπτυξης.

δ. Η κατάρτιση πτυχιούχων και διδασκόντων, με την παροχή σύγχρονης γνώσης σε διεπιστημονικούς και άλλους τομείς που παρουσιάζουν ζήτηση στην Ελλάδα.

ε. Η παραγωγή νέων γνώσεων με την προώθηση της βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας και την οργανική σύνδεσή της με την κοινωνία και την ανάπτυξη.”

Ακολούθως αναφέρονται η στρατηγική και το πρόγραμμα ανάπτυξης του Τμήματος.

“ Το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων έχει επεξεργαστεί μια στρατηγική, ένα πρόγραμμα ανάπτυξης του Τμήματος, με τις παρακάτω κύριες κατευθύνσεις:

- Αναβάθμιση των προπτυχιακών σπουδών (διεύρυνση των μαθημάτων επιλογής, έκδοση εγχειριδίων, βοηθημάτων, διεύρυνση των μέσων πληροφορικής κλπ).
- Επέκταση και εκσυγχρονισμός των μεταπτυχιακών σπουδών με την επεξεργασία και πραγματοποίηση ενός νέου Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.
- Επέκταση και αναβάθμιση της θερινής πρακτικής εξάσκησης των φοιτητών και των άλλων μορφών σύνδεσης του Τ.Δ.Ε. με τις επιχειρήσεις.
- Ίδρυση νέων Τμημάτων με ειδίκευση στις ναυτιλιακές επιχειρήσεις, στις τουριστικές επιχειρήσεις, στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και στην εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.
- Μετεξέλιξη του Τμήματος σε Σχολή.
- Οργάνωση μεσοσταδιοδρομικών σπουδών για στελέχη διοίκησης επιχειρήσεων και θερινών σεμιναρίων για φοιτητές του απόδημου Ελληνισμού.
- Συνέχιση και διεύρυνση των ερευνών με έμφαση στα προβλήματα της Χίου και των άλλων νησιών του Αιγαίου.
- Ίδρυση Ινστιτούτου Ερευνών.

• Κατασκευή Φοιτητικής Εστίας και Εστιατορίου.”

– Το **Νομαρχιακό Συμβούλιο – Τ.Ε.Δ.Κ. της Χίου** αναφέρεται στα έργα κτιριακής υποδομής τα οποία είναι προσφορά και παραχώρηση φορέων της τοπικής κοινωνίας και είναι δείγμα της αναγνώρισης του ρόλου του Πανεπιστημίου Αιγαίου εκ μέρους της χιώτικης κοινωνίας. Επίσης αναφέρεται σε ζητήματα χρηματοδότησης και προτείνει συγκεκριμένες λύσεις για την υποδομή και την επιτάχυνση των έργων που αφορούν το Τμήμα.

– Τέλος, κατατίθεται πρόταση εκ μέρους του **Δημ. Σερεμέτη, Προέδρου του Συλλόγου Δ.Ε.Π. του Τ.Δ.Ε.**, για τη δημιουργία φορέα στήριξης του Πανεπιστημίου Αιγαίου στη Χίο και συνεργασίας της τοπικής κοινωνίας με την πανεπιστημιακή κοινότητα.

Σε **Φάκελο του Συλλόγου Δ.Ε.Π. του Τμήματος**³¹, ένα χρόνο μετά (Μάιος 1992), υπάρχουν στοιχεία για τη φυσιογνωμία και τις δραστηριότητες του ΤΔΕ. Αναφέρονται συνοπτικά στοιχεία από την έναρξη του Τμήματος έως τη σύνταξη του φακέλου, όπως:

Πρόεδροι του Συμβουλίου Σπουδών, χρονολόγιο, εκπαιδευτικές δραστηριότητες, συμπόσια και ημερίδες, ερευνητικά προγράμματα και στοιχεία για τα μέλη του Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού του Τμήματος, του διοικητικού προσωπικού, των υποψηφίων διδασκόντων και των πτυχιούχων.

Αξίζει να παρατεθεί η διαρροή του φοιτητικού δυναμικού, ως ποσοστό επί του αριθμού των φοιτούντων, η οποία παρουσιάζει την εξής εικόνα ανά ακαδημαϊκό έτος. Το 1985/1986 ποσοστό 39,19%, το 1986/1987 ποσοστό 16,00%, το 1987/1988 ποσοστό 25,70%, το 1988/1989 ποσοστό 11,66%, το 1989/1990 ποσοστό 23,95%, το 1990/1991 ποσοστό 20,94% και το 1991/1992 ποσοστό 19,19%.

Εκτός από τη φοιτητική διαρροή παρουσιάζεται μια χρονολογική επισκόπηση της δράσης του συλλόγου ΔΕΠ, δύο άρθρα για τη σύνδεση Πανεπιστημίου και επιχειρήσεων καθώς και για την θερινή πρακτική άσκηση των φοιτητών. Στη συνέχεια, στη δεύτερη ενότητα, παρουσιάζεται ο προβληματισμός για το Τμήμα της Χίου και τα περιφερειακά Α.Ε.Ι. Παρατίθενται υπομνήματα και προτάσεις για την επίλυση κυρίως προβλημάτων των μελών Δ.Ε.Π. Το πιο σημαντικό, είναι η απουσία κινήτρων

για τη μόνιμη εγκατάσταση διδασκόντων σε περιφερειακά ΑΕΙ και η έλλειψη λύσης στο οξύ οικονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν. Παρατίθεται επίσης απόσπασμα από συζήτηση στη Βουλή, σχετικού νομοθετήματος, που θα έδινε λύση στο βασικότερο πρόβλημα, της απουσίας δηλαδή οικονομικών κινήτρων για μόνιμη οικογενειακή εγκατάσταση των μελών Δ.Ε.Π. στην περιφέρεια, κάτι που θα προσέλκυε διδάσκοντες στα περιφερειακά Α.Ε.Ι. που όμως τελικά δεν νομοθετήθηκε από την Ελληνική Βουλή. Αναφέρεται επίσης η στασιμότητα στις αποδοχές, όπως επίσης και η ανασφάλεια που διέπει την εργασιακή σχέση των διδασκόντων με σύμβαση του Π.Δ. 407/80. Μεγάλο μέρος από τα προβλήματα και τις λύσεις που προτείνονται παρουσιάστηκαν σε ημερίδα που έγινε ένα χρόνο πιο πριν

4.3.ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΤΗ ΧΙΟ

1. *Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων (Τ.Δ.Ε.)*
2. *Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών (Τ.Ν.Ε.Υ.)*
3. *Τμήμα Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης (Τ.Μ.Ο.Δ.)*

Οι ανάγκες σε διδακτικό προσωπικό καλύπτονται σε μεγάλο βαθμό με διδάσκοντες με σύμβαση του Π.Δ. 407/1980 (2 το ακαδημαϊκό έτος 1985/86, 32 το 2001/2002) και σε διοικητικό προσωπικό από χρηματοδοτούμενα προγράμματα (Επιτροπή Ερευνών ή Εταιρεία Αξιοποίησης) και το Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ., αφού οι συμβασιούχοι έργου σήμερα, ανέρχονται σε 19. Η σχέση εργασίας, όπως περιγράφεται πιο πάνω, των απασχολούμενων στο Πανεπιστήμιο (διδακτικό και διοικητικό προσωπικό) είναι φυσικό να δημιουργεί αισθήματα ανασφάλειας στους απασχολούμενους αλλά και πιθανές σχέσεις εξάρτησης, εξαιτίας της ανάγκης για την ανανέωση των συμβάσεών τους και τη συνέχιση της απασχόλησής τους.

4.4.ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

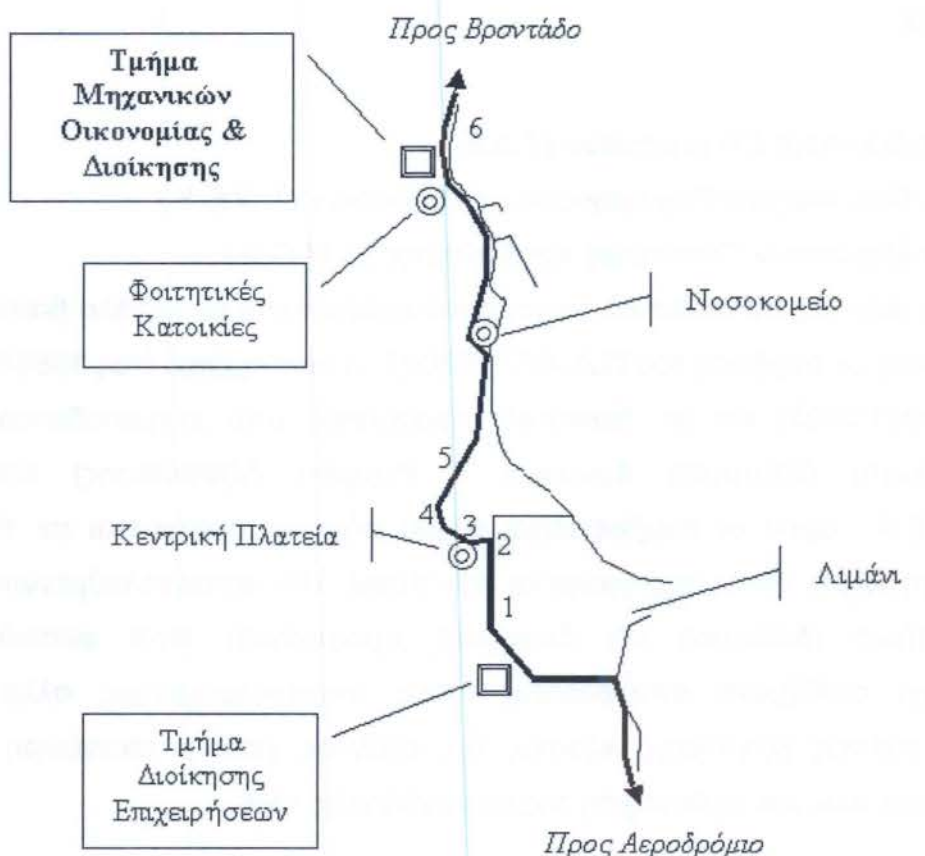
1. Από το ακαδημαϊκό έτος 1998 – 1999 υπάρχει το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών (Π.Μ.Σ.) με τίτλο “Σχεδιασμός, Διοίκηση και Πολιτική του Τουρισμού”.

2. Το ίδιο ακαδημαϊκό έτος ιδρύθηκε το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών

(Π.Μ.Σ.) με τίτλο “Διοίκηση Ναυτιλίας, Μεταφορών και Εμπορίου (ΝΑ.Μ.Ε.).

3. Από το ακαδημαϊκό έτος 2001 – 2002 λειτουργεί το Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων “Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων” (ΜΕ.ΔΙ.Δ.Ε.).

ΧΑΡΤΗΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΤΗ ΧΙΟ

Διαδρομή:

1. Λεωφόρος Αιγαίου
2. Κανάρη
3. Δημοκρατίας

4. Μαρτύρων
5. Καραολή - Δημητρίου
6. Φωσίνη

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Antikainen A., The regional impact of Universities in Finland, Higher Education 10 1981.
- Bache I.(1998), "The Politics of European Union in Regional Policy", Contemporary European Studies, England, Sheffield Academic Press Ltd,p.35.
- Bonner E., The economic impact of a university on its local community, Journal of American Institute of Planners, 34, 1968. Hendry D., Survey of student income and expenditure at Aberdeen
- Brownrigg M., The economic impact of a new University, vol. XX (2) June 1973.
- DeWit B. and Meyer R. (2008): Strategy: Process, content, context, 2nd edition, United Kingdom, International Thomson Business Press
- Johnson G. and Scholes K. (2003): Exploring corporate strategy, 3rd edition, UK, Prentice Hall
- Kotler P. et al (2006): Principles of marketing: The European edition, UK, Prentice Hall Europe
- Litinas N. – Xideas E., The role of a network organization in the development of an isolated discontinuous space, Chios 2000.
- Love J. – McNicoll I., The Regional Economic Impact of Overseas Students in the UK: A case Study of Three Scottish Universities, Regional Studies vol. 22 1988.
- Polznin P.-Lenihan M.-Haefele C., The University of Montana and Missoula: Economic Interdependence, Montana Business Quarterly 26 (3) autumn 1988.
- Porter M. E. (2000): Competitive strategy, USA, The Free Press
- University 1963-64 and 1964-65, Scottish Journal of Political Economy, vol. XIII (3) November 1971.
- Walker O. et al (2006): Marketing strategy: planning and implementation, USA, Irwin Book Team

- Wallace H.(1996), *Policy-Making in the European Union*, McGraw Hill, p.212
- Wilson R. and Gilligan C. (2008): *Strategic Marketing Management – planning, implementation and control*, 2nd edition, United Kingdom, Butterworth Heinemann
- Ανδρικοπούλου-Καυκαλά Ελένη, Μαρξιστικές προσεγγίσεις στην ανάλυση των περιφερειακών θεμάτων: μια κριτική παρουσίαση, στο περ. Πόλη και εριφέρεια, τ. 1 Μάϊος-Αύγουστος , 1981, σελ. 29.
- Καζάζης Ν., (2006): Αποτελεσματικό μάρκετινγκ για κερδοφόρες πωλήσεις, Αθήνα, Εκδ. Σταμούλης
- Κάτσικας Χρ., Η ανθρωπογεωγραφία των Πανεπιστημίων, εφημ. ΤΑ ΝΕΑ, 1-3-2000.
- Κάτσικας Χρ., Κάθε πόλη και Σχολή, εφημ. ΤΑ ΝΕΑ, 5-11-2001.
- Κάτσικας Χρ., Οι ανισότητες πρόσβασης..., εφημ. ΤΑ ΝΕΑ, Τρίτη 27 Αυγούστου 2002.
- Καυκαλάς Γ., Πανεπιστήμιο και Ανάπτυξη: Διλήμματα και Προτεραιότητες, άρθρο στο περ. Πανεπιστήμιο, τ. 2/2000, σελ. 119. Το Πανεπιστήμιο ως επιχείρηση, ΤΑ ΝΕΑ 5/9/2002.
- Μηλιώτη Ε. (2005): Προγραμματισμός Δράσεων Επιχειρήσεων, Αθήνα, Εκδ. Σύγχρονη Εκδοτική
- Μουτούση Νικολ., Χαμηλές δαπάνες για την εκπαίδευση, εφημ. ΤΑ ΝΕΑ, Τρίτη 6 Αυγούστου 2002.
- Ντίνα Βαΐου - Κωστής Χατζημιχάλης, Νέα χαρακτηριστικά της άνισης περιφερειακής ανάπτυξης και μορφές κοινωνικής αναπαραγωγής στην Ελλάδα, στο περ. Πόλη και Περιφέρεια, τ.13, 1987, σελ. 99.
- Ντίνας Βαΐου – Χατζημιχάλη, Κωστή Χατζημιχάλη, Περιφερειακές ανισότητες – Ιδεολογία και θεωρία στα πλαίσια της οικονομίας της αγοράς στο περ. Οικονομία και Κοινωνία τ.3, Ιούλης 1979, σελ. 32.
- Ξανθόπουλος Θ., Παγκοσμιοποίηση της Αγοράς, Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και Διακήρυξη της Μπολόνια, στο περ. Πανεπιστήμιο, τ. 3/2001, σελ. 67.
- Παπαδάκης Β. (2008): Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία, Αθήνα, Εκδ. Μπένου

- Παπαδάκης, Ο.(2004), *Ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωσης και πολιτικής αλληλεγγύη*, Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική, σ.213.
- Σκιαδάς, Δ.(2009), *Χρηματοδότηση Αναπτυξιακών Πολιτικών*, Θεσσαλονίκη, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις
- Σταμάτης Κ., Η Διακήρυξη της Μπολώνια. Η νέα εκπαιδευτική τάξη στην Ευρώπη, στο περ. Πανεπιστήμιο, τ. 3/2001, σελ. 91.
- Φουντεδάκη Π. - Σαραφιανός Δ., Η Πανεπιστημιακή Διοίκηση στον Αστερισμό της Παραγωγικότητας άρθρο στο περ. Πανεπιστήμιο, τ. 1/2000, σελ. 65.
- Χατζημιχάλης Κ., "Για μια εναλλακτική θεωρία και πρακτική στην περιφερειακή ανάπτυξη:πρώτη προσέγγιση" στο περ. Πόλη και Περιφέρεια, τ. 2, Σεπτέμβριος – Δεκέμβριος 1981, σελ. 39.
- Χατζημιχάλης Κωστής, Π.Ο.Τ.Α. και Τοπική Ανάπτυξη της Πυλίας, Πύλος 31.3.2002
- Χρυσάκης Μ. - Σούλης Σ., Ανισότητες πρόσβασης στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση: μία προσέγγιση στα επίσημα στατιστικά στοιχεία για την περίοδο 1984-1998, περ. Πανεπιστήμιο, τ. 3/2001, σελ. 31.
- Ψυχάρης, Π.(2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική, σ.410